

Nr 240.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående omorganisation av vattenfallsstyrelsen m. m.; given Stockholms slott den 10 mars 1939.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över kommunikationsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts
Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Gerh. Strindlund.

Utdrag av protokollet över kommunikationsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 10 mars 1939.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena SANDLER, statsråden PEHRSSON-BRAMSTORP, WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, ENGBERG, SKÖLD, QUENSEL, FORSLUND, ERIKSSON, STRINDLUND.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anför chefen för kommunikationsdepartementet, statsrådet Strindlund:

Till prövning föreligger fråga om viss omorganisation av vattenfallsstyrelsen. Sedan vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 10 maj 1937 gjort fram-

ställning i ämnet och utlåtanden häröver inhämtats, bemyndigade Kungl. Maj:t den 18 mars 1938 chefen för kommunikationsdepartementet att tillkalla högst tre sakkunniga för att inom kommunikationsdepartementet biträda med verkställande av översyn av vattenfallsstyrelsens organisation på grundval av styrelsens förenämnda förslag. De av departementschefen tillkallade sakkunniga, f. d. generaldirektörerna A. Granholm, tillika ordförande, och G. Malm samt generaldirektören E. Stridsberg, avgåvo den 21 juli 1938 förslag i ämnet. Utlåtanden häröver hava avgivits av vattenfallsstyrelsen den 28 oktober 1938 och av kommunikationsverkens lönenämnd den 27 februari 1939, varjämte de sakkunnigas förslag, i vad avser lönesättningen, blivit föremål för behandling av de av chefen för finansdepartementet tillkallade sakkunniga för omprövning av lönegradsplaceringen för befattningshavare vid statens affärsdrivande verk (betänkande statens off. utredn. 1939: 5). På grund av det delvis direkta sambandet mellan organisationsärendet och en av vattenfallsstyrelsen gjord framställning beträffande vissa befattningar över lönegrad A 20 avser jag att här anmäla även sistnämnda framställning.

Vattenfallsstyrelsens organisation.

Inledningsvis torde jag få erinra om den organisatoriska utvecklingen vid vattenfallsstyrelsen och styrelsens nuvarande organisation.

Jämlikt beslut av 1908 års riksdag trädde vattenfallsstyrelsen i verksamhet med 1909 års ingång. Vattenfallsstyrelsen övertog härvid de uppgifter, som förut ålegat styrelsen för Trollhätte kanal- och vattenverk. Under det följande årtiondet skedde en successiv utbyggnad av vattenfallsstyrelsens organisation. Vid 1920 års riksdag beslöts en omorganisation av styrelsen, och denna organisation gäller ännu i huvudsak.

Vattenfallsstyrelsen erhöll redan från början en i visst avseende från övriga statliga affärsverk skild organisationsform, i det att styrelsen utgöres av generaldirektören och chefen för statens vattenfallsverk samt fyra ledamöter, de senare utan annan funktion inom verket.

1920 års organisation av vattenfallsstyrelsen upptog sex byråer, därav fyra å ordinarie stat: kraftverksbyrå, kanal- och fastighetsbyrå, administrativa byrå och katedralbyrå, samt två å extra stat: byggnadsbyrå och tekniska byrå. Sistnämnda byrå, å vilken handlades tekniska utredningsärenden, indrogs emellertid fr. o. m. år 1926.

Den 7 maj 1926 uppdrog Kungl. Maj:t åt vattenfallsstyrelsen att verkställa och framlägga utredning beträffande statens vattenfallsverks organisation och personal i vissa, av chefen för kommunikationsdepartementet berörda hänseenden. Sålunda skulle utredningen avse en allmän undersökning av personalbehovet med hänsyn till dåmera inträdda förhållanden och personalens fördelning på ordinarie och extra ordinarie samt i samband därmed en allsidig granskning av organisationen i dess helhet — såväl centralförvaltningen som lokalförvaltningarna — därvid borde undersökas möjligheterna till begränsningar och förenklingar samt åtgärder i övrigt, som

kunde antagas underlätta arbetet och bidra till nedbringandet av förvaltningskostnaderna.

Vattenfallsstyrelsen framlade utredning och förslag i ärendet den 11 november 1926. Styrelsens förslag föranledde emellertid icke annan åtgärd än att Kungl. Maj:t den 9 november 1928 anbefalldes styrelsen att verkställa förnyad utredning i ärendet i syfte att åvägabringa större kostnadsminskning än som förutsatts i styrelsens förslag.

Den förnyade utredningen framlades av vattenfallsstyrelsen i skrivelse den 17 december 1928. Kungl. Maj:t fann emellertid styrelsens förslag böra underkastas ytterligare granskning. Denna granskning uppdrogs åt två av de sakkunniga, som enligt Kungl. Maj:ts beslut den 31 december 1928 tillkallats för att — var för sig, där ej för särskilt fall annorlunda bestämts — utföra undersökningar och avgiva förslag i huvudsakligt syfte att åstadkomma ökad ekonomisering inom olika grenar av statsförvaltningen (ekonomisakkunniga). De båda sakkunniga, generaldirektören A. E. M. Ericsson och disponenten W. Johnsson, avgåvo betänkande i ämnet den 23 december 1929. Sedan vattenfallsstyrelsen och kommunikationsverkens lönenämnd avgivit utlåtande i ärendet, framlade Kungl. Maj:t i proposition nr 168 till 1930 års riksdag förslag angående vissa ändringar beträffande personalorganisationen för statens vattenfallsverk m. m. Förslaget bifölls oförändrat av riksdagen (statsutskottets utlåtande nr 74; riksdagens skrivelse nr 127). I organisatoriskt hänseende innebar statsmakternas beslut emellertid väsentligen endast, att byggnadsbyrån under den ändrade benämningen byggnadstekniska byrån överfördes till ordinarie stat på så sätt, att för byråns chef — överingenjören — och hans närmaste man uppfördes befattningar å styrelsens ordinarie stat.

Därefter har i huvudsak icke vidtagits annan förändring av styrelsens organisation än att år 1932 ur kraftverksbyråns förvaltningsavdelning utbröts det till nämnda avdelning hörande driftkontoret, vilket organiserades såsom särskild avdelning inom byrån, driftavdelningen.

Beträffande vattenfallsstyrelsens nuvarande organisation må till en början nämnas, att styrelsen utgöres av generaldirektören och chefen för statens vattenfallsverk, tillika ordförande i styrelsen, samt fyra av Kungl. Maj:t förordnade ledamöter. Personalen är på vanligt sätt fördelad på byråer. Av de till styrelsens handläggning hörande ärendena avgöras de s. k. pleniären den samfällt av generaldirektören och styrelseledamöterna efter föredragning av chefen för vederbörande byrå eller annan tjänsteman. Till pleniären höra viktigare ärenden av företrädesvis praktisk ekonomisk innebörd, bland annat beträffande disposition av vattenfall och sättet för deras bebyggnad; förvärv, försäljning eller upplåtelse av vattenfall och fastigheter; nya anläggningar; allmänna bestämmelser angående leverans av elektrisk energi; upphandlingar och entreprenader för belopp överstigande 100,000 kronor; anslagsäskanden; driftkostnadsstater; frågor om energileverans av större omfattning; organisationsfrågor; tillsättning av högre tjänstemän m. m.

I övrigt är vattenfallsstyrelsen organiserad såsom övriga statliga affärsverk, i regel med generaldirektören såsom beslutande efter föredragning av chefen för vederbörande byrå eller annan tjänsteman. Organisationen om-

fattar för närvarande fem byråer, nämligen kraftverksbyrån, byggnadstekniska byrån, kanal- och fastighetsbyrån, administrativa byrån och kameralbyrån. De tre förstnämnda byråernas verksamhet avser dessutom, med undantag för vissa speciella ärendegrupper, de under styrelsen stående lokalförvaltningarna, nämligen beträffande kraftverksbyrån de olika kraftverken i fem förvaltningsenheter samt — genom stamlinjekontoret — stamlinjebyggnaderna, beträffande byggnadstekniska byrån de lokala arbetsledningarna för kraftstationsbyggen och vattenregleringsföretag, samt beträffande kanal- och fastighetsbyrån Trollhätte kanal- och fastighetsförvaltning och kanalverket i Södertälje.

Arbetsfördelningen mellan och inom de skilda byråerna samt mellan styrelsen och lokalförvaltningarna ter sig i sina huvuddrag på följande sätt.

Kraftverksbyrån. Kraftverksbyrån, som är den största byrån och inom vars verksamhetsområde ligger den dominerande delen av styrelsens arbetsuppgifter, står under chefskap av en överdirektör. Denne, som tillsättes genom förordnande på viss tid, i regel 6 år, åtnjuter ett arvode av 10,500 kronor samt uppbar därjämte tantiem, för år 1936 uppgående till något över 20,000 kronor.

Kraftverksbyrån är uppdelad i tre avdelningar: förvaltningsavdelningen, anläggningsavdelningen och driftavdelningen.

Å *förvaltningsavdelningen*, vars föreståndare är förste byrådirektör (lönegrad 30), handläggas huvudsakligen ärenden angående:

- 1) personalen vid kraftverksbyrån och kraftverksförvaltningen, i den mån dylika ärenden ej tillhöra annan byrås handläggning;
- 2) framställningar om kapitalökningsanslag för distributionsanläggningar, ångkraftverk m. m.;
- 3) utredningar och beräkningar för förnyelse- och driftkostnadsstater, för budgetuppgifter rörande inkomster samt för verkställande av bokslut, allt beträffande kraftverken;
- 4) skötseln av kraftverkens förråd samt upphandling av förrådsmateriel, inventarier och standardiserade anläggningsdelar för vattenfallsverket i dess helhet, dock med vissa undantag;
- 5) försäljning av elektrisk energi samt därmed sammanhängande taxe- och propagandafrågor.

Inom förvaltningsavdelningen finnes ett förrådskontor för handläggning av de under punkt 4 avsedda ärendena och ett kraftförsäljningskontor för den under punkt 5 omnämnda verksamheten. Vartdera av dessa kontor står under ledning av en byrådirektör (lönegrad 28). Övriga ärenden handläggas å avdelningens kansli under förste byrådirektörens direkta ledning.

Å kraftverksbyråns *anläggningsavdelning*, vars föreståndare likaledes är förste byrådirektör (lönegrad 30), handläggas huvudsakligen ärenden angående:

- 1) planering och konstruktion av elektrisk utrustning i kraftstationer och understationer, såväl för nyanläggningar som för utvidgnings-, förnyelse- och ombyggnadsarbeten;
- 2) utredningar i elektrotekniska och en del maskintekniska frågor;
- 3) utförande och underhåll av under 1) omförmäld elektrisk utrustning samt

upphandling av därför erforderliga maskiner och andra specialkonstruktioner;

- 4) konstruktion, uppförande, förändring och underhåll av husbyggnader för Västerås ångkraftstation samt för kraftverkens understationer ävensom andra mindre husbyggnader vid kraftverken;
- 5) planering, konstruktion, anläggning, ombyggnad och underhåll av kraftledningar samt järnkonstruktioner för utomhusställverk;
- 6) anskaffning och impregnering av trästolpar för kraftledningar samt värdering av skador vid framdragande av dylika ledningar;
- 7) provning av vissa materialier och apparater samt elektrotekniska laboratorieundersökningar.

Avdelningens arbete är fördelat å fem kontor: utrednings- och upphandlingskontoret, varå finnas placerade två förste byråingenjörer (lönegrad 27), stationskonstruktionskontoret under ledning av en förste byråingenjör, stationsmontagekontoret under ledning av en e. o. avdelningsingenjör (lönegrad 26), husbyggnadskontoret under ledning av en förste byråingenjör samt linjekontoret, vars föreståndare är byrådirektör (lönegrad 28). Dessutom höra till denna avdelning en impregneringsanstalt i Åsbro och en provningsanstalt i Älvkarleby, varjämte lokala organ för anläggningsarbeten äro underställda avdelningens föreståndare.

Till byråns *driftavdelning*, som står under ledning av en driftdirektör med ett arvode av 13,000 kronor, hänföras i huvudsak följande ärenden:

- 1) ärenden angående drifttjänstens anordnande vid kraftverken;
- 2) planer för energiproduktion och energifördelning vid samarbetande kraftverk samt för anskaffning av reservkraft ävensom kontinuerlig övervakning och ledning av driften vid dessa kraftverk;
- 3) utredningar angående befordrande av driftsäkerheten och angående inträffade olycksfall vid kraftverken;
- 4) prognoser och belastningsanalyser angående kraftverkens tillgång å och behov av elektrisk kraft av olika kvaliteter och för olika ändamål (kraftbalansen);
- 5) statistik över energiproduktion, belastning och driftstörningar vid kraftverken;
- 6) ärenden angående kraftverkens driftförhållanden och skyddande vid krig;
- 7) ärenden angående undervisningsanstalten för maskinist- och montörspersonal.

Avdelningens arbete är fördelat på tre kontor, kansliet och statistikkontoret, drifttjänstkontoret samt kraftbalanskontoret. Drifttjänstkontorets föreståndare är förste driftsingenjör (lönegrad 27), medan vartdera av de övriga kontoren står under ledning av en e. o. byråingenjör i lönegrad 24. Till avdelningen hör slutligen en undervisningsanstalt med en e. o. byråingenjör (lönegrad 26) såsom föreståndare.

Byggnadstekniska byrån. Byggnadstekniska byrån, vars chef är överingenjör med ett arvode av 17,000 kronor, handlägger huvudsakligen följande ärenden:

- 1) förberedande utredningar och förslag rörande nya vattenkraftanläggningar;
- 2) planering, konstruktion och utförande av kraftstationers vatten- och husbyggnadstekniska delar samt sjö- och flodregleringar, innefattande jämväl turbiner, järnkonstruktioner för dammar, lyftanordningar m. m.;

- 3) de tekniska delarna av ärenden angående utverkande hos vattendomstolar av tillstånd till vattenkraftanläggningar inkl. sjö- och flodregleringar;
- 4) kontroll ur vattenteknisk synpunkt av färdiga vattenregleringsanläggningars skötsel;
- 5) inspektion av färdiga vattenbyggnader samt planering och utförande av större förnyelse- och underhållsarbeten å desamma;
- 6) tekniska undersökningar och utredningar angående de maskiner, konstruktioner och materialier, som erfordras för de av byrån omhändertvada arbetena;
- 7) entreprenader och upphandlingar, som erfordras för ovannämnda arbeten, undantagandes vissa förrådsmaterialier, disposition av större arbetsmaskiner och arbetsredskap (byggnadscentralförrådet);
- 8) tekniska beskrivningar angående utförda anläggningar samt efterkalkyler beträffande kostnaderna för desamma;
- 9) ärenden angående personalen vid byggnadstekniska byrån och de under byrån sorterande lokala byggnadsföretagen, i den mån dylika ärenden ej tillhöra annan byrås handläggning.

Överingenjörens närmaste man är förste byrådirektör (lönegrad 30).

Byggnadstekniska byråns arbete är fördelat på ett flertal avdelningar: utrednings- och konstruktionsavdelningar för vatten- och byggnadstekniska anläggningar, för närvarande under ledning av nyssnämnde förste byrådirektör och 3 förste byråingenjörer (lönegrad 27), varav en icke-ordinarie, vidare en utrednings- och konstruktionsavdelning för turbin- och övriga maskintekniska anläggningar under ledning av en förste byråingenjör, en avdelning för betongteknik likaledes med förste byråingenjör såsom föreståndare samt en avdelning för specialstatistik och tekniska berättelser, vars föreståndare är ingenjör i 22:a lönegraden. Under överingenjören lyda därjämte arbetscheferna och dem underställd personal vid byggnadsarbetena samt byggnadscentralförrådet.

Kanal- och fastighetsbyrån. Kanal- och fastighetsbyråns verksamhet innefattar huvudsakligen ärenden rörande:

- 1) förvaltning av kanalverken, inkl. förnyelse- och underhållsarbeten samt skötseln av trafiken å kanalerna;
- 2) reglementen för trafiken å kanalerna ävensom taxor å kanalavgifter samt avgifter för lotsning och bogsering; nedsättning i fastställda kanalavgifter;
- 3) förvaltningen av vissa bostads- och industriområden med tillhörande väg-, avlopps-, järnvägs- och hamnanläggningar; stadsplanefrågor samt upplåtelser av tomter och områden; beviljande av byggnadslån; skötsel av järnvägs- och hamntrafik;
- 4) förvaltningen av vissa vattenfall, som ej tagits i anspråk för statens kraftverk, och vissa jordbruksfastigheter; upplåtelser på arrende eller med vattenfallsrätt;
- 5) skötseln av vattenfallsverkets förvaltningsbyggnader i Stockholm och Trollhättan med tillhörande utvidgningsarbeten;
- 6) förnyelse- och underhållsarbeten å byggnader och anläggningar, tillhörande de under 3)—5) avsedda fastigheter;
- 7) entreprenader och upphandlingar, som erfordras för ovannämnda arbeten, undantagandes vissa förrådsmaterialier;
- 8) kartarkiv för vattenfallsverkets fastigheter med register över dessas användning;

9) personalen vid kanal- och fastighetsbyrån, kanalverken och fastighetsförvaltningen, i den mån dylika ärenden ej tillhöra annan byrås handläggning;

10) fastställande av hyror för tjänstebostäder åt vattenfallsverkets personal. Byrån står under ledning av en byråchef (lönegrad 30), vilken närmast under sig har en e. o. byråingenjör (lönegrad 24) och en e. o. lantmätare (lönegrad 24). Under byrån sortera kanalförvaltningarna i Trollhättan och Södertälje.

Administrativa byrån. Administrativa byrån, vars chef likaledes är byråchef i lönegrad 30, har huvudsakligen följande uppgifter:

- 1) juridiska utredningar samt upprättande av kontrakt rörande inköp av vattenfall och fastigheter ävensom granskning ur juridisk synpunkt av förslag till andra kontrakt och kontraktsformulär;
- 2) juridisk rådgivning vid affärsuppgörelser, som omhänderhavas av andra byråer eller av lokalförvaltningar;
- 3) bevakande av statens rätt i vattenregleringsföretag, i vilka staten är delägare;
- 4) ärenden angående tillstånd till framdragning av elektriska kraftledning;
- 5) ärenden angående taxering av och utskylder för vattenfallsverkets egendom och affärsrörelse;
- 6) förande, ur juridiska synpunkter, av liggare över vattenfallsverkets fastigheter;
- 7) rättegångsärenden, såsom:
  - a) ärenden angående laga tillstånd till utförande eller förändring av vattenkraftanläggningar och vattenregleringar;
  - b) ärenden angående expropriation av mark för vattenfallsverkets anläggningsarbeten samt angående ersättning för skador vid kraftlednings framdragande;
  - c) ombesörjande av lagfarts- och inteckningsåtgärder;
  - d) indrivning av verkets fordringar samt bevakande av verkets rätt vid konkurser och utmätningar;
  - e) övriga rättegångsärenden, sammanhängande med vattenfallsverkets affärsverksamhet, såsom leveranstvister m. m.;
- 8) vård av styrelsens gemensamma arkiv och bibliotek;
- 9) ärenden angående bestraffning av personal;
- 10) ärenden angående personalen vid administrativa byrån, i den mån dylika ärenden ej tillhöra annan byrås handläggning.

Å byrån handläggas däremot icke sådana ärenden, som vanligen betraktas såsom administrativa, utan dessa ärendens handläggning har huvudsakligen förlagts till katedralbyrån.

Administrativa byråns arbetsuppgifter äro fördelade å en processavdelning (2 sekreterare i lönegrad 26) och en förvaltningsavdelning under ledning av en förste sekreterare (lönegrad 27), vartill kommer en registrator-expedition.

Katedralbyrån. Katedralbyrån, vars chef är byråchef i lönegrad 30, handlägger i huvudsak följande ärenden:

- 1) allmänna organisationsärenden, såsom ärenden angående Kungl. Maj:ts instruktion för vattenfallsstyrelsen med underlydande lokalförvaltningar, angående arbetsordningar och angående antalet ordinarie befattningar vid vattenfallsverket;

- 2) allmänna bestämmelser rörande tjänstemännens och kontorsvakternas anställningsvillkor, tjänstgöringstid och avlöningsförmåner samt rörande tjänstemännens och arbetarnas tjänste- och familjepensionering;
- 3) förande av matrikel över tjänstemän och pensionsberättigade arbetare;
- 4) vissa individuella personalärenden, nämligen angående:
  - a) placering i löneklass av ordinarie och extra ordinarie tjänstemän;
  - b) uppskov med viss värnpliktig personals inställelse till tjänstgöring vid mobilisering;
  - c) anställande av samt tjänstledighet och vikariat för verksläkare;
  - d) bidrag till kostnader för specialistvård samt bad- och massagebehandling;
  - e) sjukavlönning åt icke-ordinarie personal vid längre sjukledigheter;
  - f) ersättningar på grund av lagen om försäkring för olycksfall i arbete;
  - g) pensionering av tjänstemän och arbetare samt deras efterlevande, utanordnande av alla pensioner och livräntor;
  - h) antagande, befordran, tjänstledighet, vikariat m. m. beträffande personalen vid kameralbyrån samt styrelsens vakt- och telefonpersonal;
- 5) ärenden angående verkets telefonabonnemang;
- 6) förslag till förnyelse- och driftkostnadsstater samt till beräkning av verkets inkomstöverskott för riksstaten;
- 7) kassa-, bokförings- och revisionsärenden;
- 8) redigering av årsberättelser och allmänna kvartalsmeddelanden samt av styrelsens tryckta ordersamling.

Kameralbyråns arbete är fördelat på en kansliavdelning, provisoriskt under ledning av en kamrer (lönegrad 24), och tre kontor: kassakontoret under en förste kassör i lönegrad 21, bokföringskontoret under en förste kontrollör (lönegrad 22) samt revisionskontoret under en revisor (lönegrad 21), varjämte en revisor är placerad å övergångsstat. Under kameralbyrån hör därjämte styrelsens vakt- och telefonpersonal.

Vattenfallsstyrelsens organisationsförslag.

Behov av omorganisation.

Av vattenfallsstyrelsens skrivelse den 10 maj 1937 framgår, att behovet av en omorganisation av styrelsen i första hand hänför sig till kraftverksbyrån. Styrelsen framhöll i sin skrivelse, att nämnda byrå redan år 1920 var av helt annan storleksordning än de övriga byråerna och att under kraftverksbyråns sammanförts alla de organ, som inom styrelsen syssla med produktion, distribution och försäljning av elektrisk kraft. Byråns chef, överdirektören, är tillika sedan 1930 generaldirektörens ställföreträdare utom beträffande ordförandeskapet i styrelsen vid plenum. Sedan år 1920 har emellertid utvecklingen gått kraftigt framåt särskilt inom byråns arbetsområde. Till belysande härav meddelade styrelsen en tablå med uppgifter beträffande statens kraftverk för åren 1920 och 1936, vilken i de sakkunnigas betänkande kompletterats med uppgifter för år 1937 och som här torde få återgivas.

Statens kraftverk.

	1920	1936	1937	Ökning i %	
				1920- 1936	1920- 1937
Antal större och medelstora kraftstationer	4	12	12	200	200
Kraftstationernas totala effekt i 1,000 kW	238	477	516	100	117
Antal egna sekundär- och fördelningsstationer (frånsett abonnentstationer)	20	41	45	105	125
Antal egna tertiär- och mätningstationer (frånsett abbonentstationer)	308	412	428	34	39
Högspänningslinjernas längd vid årets slut i km (frånsett abonnentlinjer)	4,623	8,597	8,878	86	92
Antal högspänningsabbonenter vid årets slut	705	976	1,030	38	46
Anslutna transformatorer vid årets slut i 1,000 kW	420	1,240	1,353	195	222
Sammanlagd maximibelastning i 1,000 kW	183	373	451	104	146
Total egen energiproduktion i milj. kWh (frånsett inköpt energi)	751	2,269	2,571	202	242
Driftinkomster i milj. kronor	15.87	37.38	42.83	143	179
Driftkostnader » » »	8.95	17.58	22.33	96	150
Driftöverskott » » »	6.43	19.80	20.50	208	219
Vid årets slut disponerat kapital i milj. kronor ..	150.08	335.15	357.44	123	138

Kraftverksbyråns dominerande andel i styrelsens arbete — av styrelsens vid tiden för avlåtandet av styrelsens skrivelse 230 tjänstemän tillhörde 103 kraftverksbyrån — hade enligt vattenfallsstyrelsens mening efter den oerhörda stegringen av göromålen medfört en arbetsbelastning för överdirektören, som vore orimlig för *en* man. Från organisatorisk synpunkt, anförde styrelsen vidare, vore anordningen numera felaktig såtillvida, att ungefär hälften av alla pleni- och generaldirektörsärenden först måste passera överdirektören, vilket kunde leda till att generaldirektören bleve i viss mån avskärmad från områden, där en mera direkt kontakt kunde vara lämplig och riktig. Det kunde alltså, slutade vattenfallsstyrelsen, icke råda någon tvekan om nödvändigheten att genomföra en uppdelning av kraftverksbyrån.

I fråga om kanal- och fastighetsbyrån, vars arbetsområde minskats, ansåg vattenfallsstyrelsen, att en indragning av byrån vore möjlig och lämplig.

Byggnadstekniska och administrativa byråerna ansåg vattenfallsstyrelsen hava väl avvägda arbetsområden. Administrativa byrån syntes dock styrelsen, med hänsyn till karaktären av dess främsta uppgifter, böra benämnas juridiska byrån.

Vad slutligen beträffar personalärendena, vilka i vissa delar behandlas å var och en av de skilda byråerna, framhöll vattenfallsstyrelsen i sin skrivelse, att kameralbyrån under årens lopp i allt större utsträckning blivit belastad med dylika ärenden. Enligt styrelsens mening vore det fördelaktigt att till en byrå samla dessa ärenden. Om kameralbyrån ombildades till att i huvudsak vara en personalbyrå, kunde lämpligen vissa andra till kameralbyrån hörande ärenden förläggas till annan byrå, och vattenfallsstyrelsen framhöll i detta sammanhang, att det med nuvarande organisation förekomme en viss

dubbelbehandling av ärenden angående bokslut samt förnyelsefonds- och driftkostnadsstater, vilket förhållande borde rättas till.

Huvuduppgifterna vid den behövliga organisationsändringen skulle sålunda enligt styrelsen bliva:

- 1) att finna en lämplig organisatorisk indelning av kraftverksbyråns göromål;
- 2) att söka en lämplig form för skötseln av kanal- och fastighetsbyråns minskade arbetsuppgifter; samt
- 3) att finna en tillfredsställande anordning för handhavande av personalärenden inom styrelsen och de övriga ärenden, som tillhöra kameralbyrån.

Huvuddragen av vattenfallsstyrelsens organisationsförslag.

I sin skrivelse den 10 maj 1937 framlade vattenfallsstyrelsen i organisatoriskt hänseende förslag endast i fråga om arbetsuppgifternas fördelning mellan de skilda byråerna ävensom beträffande inrättande av befattningar såsom överdirektör och souschef samt för de olika byråernas föreståndare. Organisationen inom byråerna berörde styrelsen däremot icke närmare. Enär de sakkunniga, såsom av det följande framgår, funno sig böra behandla även byråernas inre organisation, såvitt avser byråföreståndarnas närmaste män — avdelnings- och kontorsföreståndare — inhämtade de sakkunniga upplysningar om hur styrelsen tänkt sig denna organisation. Vattenfallsstyrelsens i förenämnda skrivelse framlagda organisationsförslag och de sålunda inhämtade upplysningarna av preliminär natur ligga till grund för tablåer, som fogats vid betänkandet.

Enär de sakkunnigas förslag i huvudsak ansluter sig till vattenfallsstyrelsens förslag och en närmare redogörelse för sakkunnigförslaget och skiljaktigheterna mellan de båda förslagen kommer att lämnas i det följande, torde jag här få begränsa mig till följande sammanfattning av vattenfallsstyrelsens organisationsförslag:

Vattenfallsstyrelsen förordade en omorganisation av styrelsens byråer m. m. i enlighet med de förut angivna riktlinjerna sålunda, att hos vattenfallsstyrelsen — vars sammansättning med *generaldirektören* och fyra från annan verksamhet hämtade *styrelseledamöter* skulle lämnas oförändrad — skulle finnas:

<p>en <i>överdirektör</i> och <i>souschef</i>, två <i>överingenjörer</i>, en <i>driftdirektör</i> och fyra <i>byråchefer</i></p>	}	såsom chefer för byråer och föredragande.
---	---	---

Överingenjörerna skulle förestå vardera av följande byråer: *byggnadstekniska byrån* och *elektrotekniska anläggningsbyrån* (ny byrå).

Driftdirektören skulle förestå: *driftbyrån* (ny byrå).

Byråcheferna skulle förestå envar av följande byråer: *juridiska byrån* (förut administrativa byrån), *personalbyrån* (förut kameralbyrån), *ekonomi-byrån* (ny byrå) och *förrådsbyrån* (ny byrå). Ur organisationen skulle alltså utgå nuvarande kraftverksbyrån och kanal- och fastighetsbyrån.

Dessutom skulle *kanaldirektören i Trollhättan* vara föredragande för de

ärenden beträffande Trollhätte kanalverk och fastigheterna vid Göta älv samt eventuellt även Södertälje kanalverk, vilka icke skulle tillhöra någon av förenämnda byråer.

Den nuvarande delvis tantiemavlönade överdirektörstjänsten skulle utbytas mot en fast avlönad befattning såsom överdirektör och souschef. Vidare skulle antalet överingenjörer ökas från 1 till 2 och antalet byråchefer från 3 till 4, vilket innebär en sammanlagd ökning med 2 befattningar.

Å andra sidan skulle 3 befattningar indragas, nämligen 2 förste byrådirektörsbefattningar (vid kraftverksbyråns anläggnings- och förvaltningsavdelningar) samt 1 byrådirektörsbefattning (vid kraftverksbyråns förrådskontor). En byråchef (vid kanal- och fastighetsbyrån) skulle överföras på övergångsstat.

De sakkunnigas förslag.

Huvuddragen av organisationsförslaget.

Inledningsvis hava de sakkunniga framhållit, att de icke ingått i prövning av den fundamentala organisationen av vattenfallsstyrelsen med en styrelse bestående av — förutom generaldirektören — fyra ledamöter utan annan funktion inom verket, vilken organisationsform vattenfallsstyrelsen i sin skrivelse den 10 maj 1937 förutsatt skola bestå. De sakkunniga begränsa sig, i enlighet med sitt uppdrag, till den under styrelsen lydande centrala organisationen och behandla den lokala organisationen endast i den mån densamma påverkas av förslag beträffande den centrala organisationen. Ej heller ha de sakkunniga ansett det ankomma på dem att till prövning upptaga styrelsens personaluppsättning i dess helhet. Vid den snabba utveckling, som kännetecknar statens vattenfallsverk, måste enligt de sakkunniga behovet av biträdande personal förändra sig jämförelsevis hastigt och kan icke fastställas för någon längre tid. De sakkunniga begränsa sig alltså i fråga om personalen till de ledande befattningarna såsom byråföreståndare och deras närmaste män, byråavdelnings- och kontorsföreståndare. I övrigt, säga de sakkunniga, torde personaluppsättningen på respektive tjänsteställen få överlämnas till verksledningens omsorg.

Såsom vattenfallsstyrelsen i sin nyssnämnda skrivelse framhållit, fortsätta de sakkunniga, framträder vid övervägandet av styrelsens organisation spörsmålet om en lämplig uppdelning av den nuvarande kraftverksbyrån såsom en huvudfråga och en fråga, som uppenbarligen påkallar en snar lösning. De sakkunniga hava ock, på sätt av det följande framgår, funnit sig kunna i huvudsak biträda vad styrelsen härutinnan föreslagit.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle vattenfallsstyrelsens organisation omfatta, förutom generaldirektören och styrelseledamöterna,

Lönegrad

1 överdirektör och souschef	C 14
Vattenbyggnadsbyrån:	
1 överingenjör	C 10
Elektrobyggnadsbyrån:	
1 överingenjör	C 10

Driftbyrån:	
1 driftdirektör	C 7
Juridiska byrån:	
1 byråchef	A 30
Kanslibyrån:	
1 byråchef	A 30
Kommersiella byrån:	
1 byråchef	A 30
Förrådsorganisationen:	
1 förrådschef	C 7.

Därjämte skulle kanaldirektören i Trollhättan, vilkens befattning skulle förändras till förordnandetjänst i lönegrad C 5, jämte sin nuvarande uppgift hava att med byråchefens befogenhet handlägga och föredraga ärenden i styrelsen rörande Trollhätte kanal och verkets fastigheter i Göta älvs dalgång. Därvid förutsätta de sakkunniga, att förvaltningen av Södertälje kanal överflyttas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Slutligen skulle arbetschefen för stamlinjebyggnaderna och tills vidare driftchefen vid Västerås ångkraftverk alltjämt vara direkt underställda generaldirektören (överdirektören och souschefen).

Beträffande befattningshavarnas löneställning hava de sakkunniga ansett sig icke kunna framlägga något definitivt förslag och hava därför yttrat sig blott såvitt erfordrats för att få fram det rätta förhållandet i lönehänseende mellan olika befattningar. De sakkunniga hava därvid utgått från en placering tills vidare av konstituerade byråchefer i lönegrad A 30. Skulle, säga de sakkunniga, vid den definitiva fastställelsen av tjänsteförteckningen till avlöningsreglementet lönerna för byråcheferna i allmänhet vid kommunikationsverken komma att höjas över lönegrad A 30, finge givetvis de av de sakkunniga förordade lönebeloppen för vissa tjänster underkastas revidering.

De sakkunnigas ordförande har så till vida varit av skiljaktig mening i nu berörda hänseenden som han icke velat biträda förslaget om inrättande av en befattning såsom överdirektör och souschef. Enligt hans förslag skulle i stället chefen för kommersiella byrån såsom överdirektör placeras i lönegrad C 10.

Vattenfallsstyrelsen har i sitt utlåtande uttalat, att styrelsen med tillfredsställelse konstaterat, att de sakkunniga principiellt och i alla huvudfrågor biträtt vattenfallsstyrelsens organisationsförslag. De sakkunniga hade emellertid föreslagit avvikelser från detsamma beträffande vissa detaljer och hade dessutom i större utsträckning, än vad styrelsen gjort i sitt förenämnda förslag, ingått på frågor, som berörde de skilda byråernas inre organisation. Härvid hade de sakkunniga delvis utgått från vissa uppgifter och förslag av preliminär natur, vilka i april 1938 under hand överlämnats till dem från vattenfallsstyrelsens chef men vilka styrelsen såsom sådan icke

haft tillfälle att taga ställning till. De av de sakkunniga framlagda förslagen och gjorda uttalandena hade föranlett styrelsen till vissa erinringar, vartill styrelsen återkomme i det följande.

Kommunikationsverkens lönenämnd anför, att nämnden, i den mån de sakkunnigas betänkande behandlar spørsmål av rent organisatorisk innebörd, ansett det i allmänhet icke ankomma på nämnden att ingå i prövning av detsamma. Nämnden har sålunda ansett sig i regel böra till behandling upptaga allenast de i betänkandet berörda frågor, som hava avseende å befattningshavarnas löneställning.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, har vattenfallsstyrelsens organisation i huvudsak bestått oförändrad allt sedan år 1920. Utvecklingen under 1920- och 1930-talen inom statens vattenfallsverk har emellertid varit synnerligen kraftig, och denna utveckling har framför allt kommit till synes inom det verksamhetsområde, som omhänderhaves av kraftverksbyrån, nämligen produktion, distribution och försäljning av elektrisk kraft vid de statliga kraftverken. Den i det föregående återgivna tablån över de statliga kraftverkens utveckling giver vid handen, bland annat, att den totala egna energiproduktionen ökat från 751 milj. kilowattimmar år 1920 till 2,571 milj. år 1937 eller med 242 procent. Samkörningen med enskilda och kommunala kraftverk — statens kraftverk producera omkring en tredjedel av hela landets elektriska energi — har under denna tid nått en allt högre utveckling, och kraftverksbyråns driftavdelning har härutinnan kommit att bilda en central för landets kraftproducenter. Den särskilt under senare år forcerade utbyggnaden av kraftstationer, vilken uppgift ankommer på byggnadstekniska byrån, har medfört ett väsentligt ökat arbete för kraftverksbyråns anläggningsavdelning. Denna avdelning har nämligen till huvuduppgift att ombesörja all elektrisk utrustning i kraftstationer och understationer liksom även byggandet av kraftledningar m. m. med undantag av stamlinjebyggnaderna, för vilka finnes en särskild organisation. Att denna utveckling ökat arbetsbördan även inom byråns förvaltningsavdelning, som bland annat är verkets ledande försäljningsorganisation, ligger i sakens natur.

Med den utveckling, som sålunda förekommit, synes det uppenbart, att sammanhållandet av alla de på kraftverksbyrån ankommande uppgifterna under ledning av en byråföreståndare — den nuvarande överdirektören — icke längre kan vara en lämplig organisationsform. Även om befattningshavaren kan sakligt behärska arbetsområdet och på grund av dess omfattande natur erhåller en för verket nyttig samlad överblick över hithörande centrala arbetsuppgifter, synes dock erfarenheten hava visat, att de med ställningen såsom byråns chef förenade skyldigheterna och ansvaret äro alltför betungande. Dessa och andra olägenheter av den nuvarande organisationen skärpas allt efter som utvecklingen fortskrider.

För min del är jag därför beredd att nu framlägga förslag om en ändrad byråorganisation inom vattenfallsstyrelsen, och enligt min mening böra även

Departementsschefen.

de övriga byråer berörande förändringar, som kunna finnas påkallade, samtligt genomföras. Redan i detta sammanhang vill jag nämna, att jag funnit den av de sakkunniga och vattenfallsstyrelsen förordade uppdelningen av kraftverksbyrån i tre byråer — elektrobyggnads-, drift- och kommersiella byråerna, vilka dock i vissa avseenden skola få andra arbetsuppgifter än motsvarande avdelningar å kraftverksbyrån — innebära en efter arbetsuppgifternas art och omfattning väl lämpad organisatorisk åtgärd. Det synes mig ock böra nämnas, att jag icke finner anledning ifrågasätta ändring i fråga om vattenfallsstyrelsens högsta ledning, generaldirektören och de fyra styrelseledamöterna.

Med hänsyn till att lösningen av frågan om inrättande av befattningen överdirektör och souschef är av betydelse för ett ståndpunkttagande till vissa spörsmål i samband med byråorganisationen torde jag här till en början få behandla denna fråga.

Inrättande av befattningen överdirektör och souschef.

I betänkandet har *majoriteten av de sakkunniga* med avseende å befattningen överdirektör och souschef anfört:

Vattenfallsstyrelsen har föreslagit, att i styrelsen inrättas en befattning såsom överdirektör och souschef.

Den nuvarande överdirektörsbefattningen vid vattenfallsstyrelsen är, såsom av det förut anförda framgår, avsedd och att betrakta såsom byråchefsbefattning vid en viss byrå, kraftverksbyrån. Organisatoriskt sett är överdirektören alltså byråchef och har såsom sådan att dels inför generaldirektören (styrelsen) föredraga vissa ärenden och dels själv avgöra ärenden, som äro av »byråchefsärendens» natur. Överdirektören har emellertid haft en särställning dels genom den stora omfattningen av de ärenden, som behandlats av kraftverksbyrån, dels genom det direkta befälet över kraftverken. Genom den överblick, som överdirektören därvid erhållit med avseende å kraftverksrörelsen i dess helhet, har han i viss mån kommit att fungera såsom souschef beträffande denna verkets största förvaltningsgren.

På grund av den stora arbetsbörda, som genom den kraftiga utvecklingen av speciellt de delar av verksamheten, vilka tillhöra kraftverksbyrån, med tiden kommit att åvila överdirektören i hans nuvarande ställning, har det å andra sidan visat sig nödvändigt att de olika avdelningscheferna i kraftverksbyrån ofta fått direkt föredraga sina ärenden för generaldirektören.

Genom omständigheternas makt hade sålunda, fortsätta de sakkunniga, arbetsordningen i någon mån redan närmast sig den organisationsform, som avsetts för framtiden. Frågan vore därför nu närmast om åstadkommande av en sådan fördelning av generaldirektörens och överdirektörens i praktiken utvecklade, samlade arbetsmängd, att styrelsens organisation kunde fungera på bästa sätt. En uppdelning av kraftverksbyrån på flera byråer hade föreslagits av vattenfallsstyrelsen, och de sakkunniga hade i huvudsak anslutit sig till detta förslag såsom i och för sig naturligt och nödvändigt att genomföra. Härigenom kunde vinnas, att beslutanderätten i »byråchefsärenden» kunde fördelas på flera händer. Av en dylik uppdelning på flera byråer av

kraftverksbyråns arbetsuppgifter följde emellertid också, att byråernas föreståndare erhöle mera avgränsade arbetsuppgifter och därmed även mindre överblick av den samlade verksamheten inom verket än som stått den nuvarande kraftverksbyråns chef till buds. En förändring endast av byråorganisationen syntes fördenskull i sina konsekvenser komma att medföra en ökning av generaldirektörens arbete, vilket skulle vara en utveckling i orätt riktning. Vidare anföra de sakkunniga:

Erfarenheterna av styrelsens verksamhet under de sista tjugu åren synas ock styrka behovet av att inom styrelsen i bredd med generaldirektören hava tillgång till en framstående teknisk-ekonomisk kraft med möjlighet att, obunden av det mera rutinmässiga och specialiserade byråarbetet, verka sammanhållande inom verket beträffande särskilt kraftproduktionen och kraftförsäljningen samt att samtidigt företråda verket utåt vid förhandlingar om större leveransavtal m. m. En dylik arbetsuppgift, vilken hittills i stor omfattning fullgjorts av den befintlige överdirektören, kan uppenbarligen icke tilläggas någon av cheferna för de byråer, som uppdelningsvis tillkomma vid den ändrade byråorganisationen, detta ej minst med hänsyn till att verkets utveckling gjort ifrågavarande arbetsuppgifter i så hög grad krävande.

En viktig fråga att i detta sammanhang taga i betraktande vore spørsmålet om ordnande av ställföreträderskapet för generaldirektören. Härom anföra de sakkunniga:

I ett ämbetsverk av vattenfallsstyrelsens typ, vilket är stätt i en fortgående och snabb utveckling i olika avseenden och inom vilket förhandlingar rörande för verkets och statens ekonomi betydelsefulla frågor ständigt försiggå, är det enligt de sakkunnigas uppfattning ofrånkomligt, att tillgång finnes till en ställföreträdare för verkschefen, vilken är fullt skickad att ersätta denne vid förfall av olika anledningar. Ställföreträdaren måste vara i stånd att följa med verkets verksamhet på olika områden och även äga den kännedom om verkets personal, som kräves för att vid behov kunna taga ansvar som fungerande verkschef.

De sakkunniga hava haft under övertvägande, om icke chefen för någon viss av vattenfallsstyrelsens byråer skulle kunna beredas ställning såsom ständig ställföreträdare för generaldirektören och i denna egenskap ersätta den tilltänkte överdirektören och souschefen. Enligt de sakkunnigas mening resa sig dock avgjorda betänkligheter mot att förbinda chefskapet för en viss byrå med uppdraget att vara generaldirektörens ställföreträdare. Innehavaren av detta uppdrag måste givetvis vara utrustad med särskilda personliga kvalifikationer, som göra honom skickad att ersätta verkschefen, såväl gentemot underordnade som utåt. Det skulle enligt de sakkunnigas uppfattning vara till förfång för det hela att vid val av chef för den ifrågakommande byrån alltid behöva taga hänsyn till om vederbörande jämväl vore lämplig såsom ställföreträdare för generaldirektören.

En annan utväg för frågans lösande skulle givetvis vara att — i anslutning till vad som tillämpas i vissa andra, större ämbetsverk — Kungl. Maj:t till ställföreträdare utsåge den bland cheferna för vattenfallsstyrelsens byråer, som på grund av personliga förutsättningar vore därtill mest skickad. En sådan ställföreträdare skulle emellertid lika litet som en ställföreträdare bunden vid viss byrå kunna i nämnvärd mån avlasta generaldirektören från avgörandet av andra än sådana ärenden, vilka tillhörde ställföreträdarens egen byrå. Skulle ställföreträdaren i större omfattning inträda såsom ersättare för generaldirektören, komme givetvis hans egen byrå att därpå bliva lidande,

även om viss personalförstärkning tillfördes byrån för att ersätta den arbetskraft, som frändroges byrån genom byråchefens fungerande såsom generaldirektörens ställföreträdare.

Då chefen för vattenfallsstyrelsen måste — såväl mera konstant som mera tillfälligt — kunna frigöras från löpande arbete för att erhålla möjlighet att ägna tid åt de stora frågorna, kunde de sakkunniga ej anse de nu angivna utvägarna för ställföreträdarskapets anordnande vara framkomliga. På grund härav hade de sakkunniga kommit till den slutsatsen, att ställföreträdarskapet för verkschefen borde påvila en befattningshavare, som stode utom och över byråorganisationen.

Med stöd av vad sålunda anförts tillstyrka de sakkunniga, att vid statens vattenfallsverk inrättas en befattning såsom överdirektör och souschef. De sakkunniga förutsätta, att innehavaren av denna befattning skall vara elektrotekniker av högsta kompetens, helst jämväl med goda ångtekniska insikter, samt tillika utrustad med höga kvalifikationer i kommersiellt och förvaltningsekonomiskt hänseende. De arbetsuppgifter, som skola ankomma på överdirektören och souschefen, böra enligt de sakkunnigas mening icke i detalj fastställas i styrelsens instruktion utan väsentligen få bliva beroende av generaldirektörens bestämmande. De sakkunniga vilja endast tillägga, att överdirektören givetvis i ärenden av större betydelse bör hänskjuta det slutliga avgörandet till generaldirektören. Mot vattenfallsstyrelsens förslag att överdirektören skall vara generaldirektörens ställföreträdare även beträffande ordförandeskapet i den kollegiala styrelsen, hava de sakkunniga intet att erinra.

I detta sammanhang hava de sakkunniga även behandlat frågan om den löneställning, som bör avses för överdirektören och souschefen, och därvid föreslagit, att befattningen placeras i lönegrad C 14, vilken lönegrad innefattar en årslön av 24,000 kronor. De sakkunniga hava härom anført:

I likhet med vattenfallsstyrelsen anse de sakkunniga, att med befattningen icke böra förenas löneförmåner i form av tantiem. Vattenfallsstyrelsen har förordat, att överdirektören och souschefen vid statens vattenfallsverk skulle i lönehänseende jämföras med den på stat befintliga överdirektören och souschefen vid statens järnvägar. Med utgående från järnvägsstyrelsens utlåtande över 1928 års lönekommittés förslag har vattenfallsstyrelsen hemställt, att överdirektören och souschefen erhåller en årslön av 25,000 kronor.

Utän att taga ställning till frågan om den lön, som kan finnas böra vara förenad med den för närvarande vakanthållna befattningen såsom överdirektör och souschef vid statens järnvägar, vilja de sakkunniga framhålla, att en jämförelsevis hög löneställning måste förenas med här ifrågavarande befattning, om den skall kunna besättas med en person, som uppfyller de nödvändiga höga kraven på kvalifikationer i såväl tekniskt som ekonomiskt hänseende.

De sakkunniga hava vidare erinrat, att den föreslagna löneställningen innebär en avsevärd reduktion mot vad som under flera år utgått och för närvarande utgår till den nuvarande överdirektören. Framhållas må ock, säga

de sakkunniga, att avlöningen till en överdirektör och souschef ingalunda innebär en ren merutgift utöver kostnaderna för en organisation utan en sådan befattningshavare, enär för senare fallet annan kvalificerad arbetskraft måste anlitas för de viktiga uppgifter, som skulle läggas på överdirektören och souschefen.

De sakkunnigas ordförande har i särskilt yttrande anfört, att han ansett sig böra avstyrka förslaget om inrättandet av ifrågavarande souschefsbefattning såsom enligt hans mening icke behöfvig. Han har därvid förutsatt, att de för den tilltänkta befattningshavaren avsedda arbetsuppgifterna, i den mån de icke kunna omhänderhavas av verkschefen, skola kunna fördelas på de berörda byråernas chefer. Bland annat skulle enligt hans uppfattning chefen för kommersiella byrån med tillhjälp av därför avsedd personal föra förhandlingar med större kraftkonsumenter. Chefen för sistnämnda byrå borde därjämte på grund av den kommersiella verksamhetens numera väl ganska dominerande betydelse inom kraftverksförvaltningen stå oförmedlat till förfogande för verkschefen, och de stora krav, som måste ställas på denne befattningshavare, motiverade inrättandet av en förordnandetjänst i lönegrad C 10, lämpligen benämnd överdirektör. De sporadiska avtalsförhandlingarna med arbetarpersonalen borde enligt ordförandens mening kunna skötas av föreståndarna för vederbörande tekniska byråer.

Efter att hava närmare utvecklat sin syn på en byråorganisation utan en överdirektör och souschefsbefattning vid verket anför de sakkunnigas ordförande beträffande nämnda befattning:

Det synes mig ej vara förebragta vare sig av vattenfallsstyrelsen eller av de sakkunnigas majoritet några övertygande skäl för behovet eller ens för lämpligheten av att i vattenfallsstyrelsens chefsinstans inordna en överdirektör och souschef. Någon sådan finnes icke i de större än vattenfallsstyrelsens varande styrelseorganisationerna för postverket och telegrafverket, och för det största verket, statens järnvägar, och den största verksstyrelsen, järnvägsstyrelsen, där tjänsten visserligen av ålder finnes i staten, gäller att tjänsten med vissa fördelar för det inre förvaltningsarbetet såväl i verkschefens som i de föredragandes instanser länge hållits obesatt samt senast år 1937 av styrelsen enhälligt föreslagits till definitiv indragning.

Med den uppsättning och den användning av ledande arbetskrafter närmast under verkschefen, som jag velat tänka mig och föreslå, synes det mig som skulle fullgoda möjligheter vara beredda för verkschefen att vid det löpande förvaltningsarbetet även finna tid för särskilt stora och viktiga ärenden, vilka ju ock förekomma i de nämnda övriga verken. Enligt vattenfallstyrelsens meddelade intentioner skulle det ock vara så, att den begärda överdirektören och souschefen ej skulle tilläggas arbetsuppgifter blott som innefattas i den principiella meningen med en generaldirektörens adjoint, utan att han skulle brukas även för sådana arbetsuppgifter, som få anses mera höra hemma i beredande och föredragande instanser. För honom skulle därför också förutsättas en konstellation av kvalifikationer, som svårigen skola i längden kunna återfinnas hos någon man har att söka för tjänstens besättande och upprätthållande på sålunda avsett sätt. Vad så ställföreträdarskapet för verkschefen vid dennas i allmänhet väl kortvariga ledigheter från tjänsteutövningen beträffar lär väl ingen vikt läggas vid att vice ordförandeskapet i den kollegialt fungerande styrelsen skulle kunna ordnas på annat sätt än som länge brukats,

och i det löpande förvaltningsarbetet lär väl även för vattenfallsstyrelsens del kunna utan olägenhet ordnas så som i generalpost- och telegrafstyrelserna eller såsom är mest vanligt i järnvägsstyrelsen, d. v. s. enligt § 43 i den för järnvägsstyrelsen gällande instruktionen.

Det har av vattenfallsstyrelsen anförts bland dess argument för inrättande i styrelsen av en överdirektörs- och souschefsbeftattning, att överdirektören och souschefen skulle kunna bl. a. avses för att föra avtalsförhandlingar med viss arbetarpersonal samt viktigare förhandlingar med de numera med förhandlingsrätt utrustade tjänstemannaorganisationerna. Det må här till anmärkas att vattenfallsverket har en relativt fåtalig personal och att de olika personalangelägenheterna därför ej äro av liknande vikt för verkets ekonomi, som vid de personalstarka verken posten, telegrafen och framför allt statens järnvägar. Och vid dessa verk har likväl intet behov av en särskilt hög funktionär för ifrågavarande, för övrigt ju också blott sporadiskt förekommande förhandlingar tillgodosetts. Jag anser, att dylika förhandlingar mycket väl skola kunna omhänderhavas av överingenjörerna resp. kanslibyråns chef, varvid dessa givetvis böra på vanligt sätt hava att under förhandlingarnas lopp hålla nödig kännning med andra berörda verkets tjänsteställen och främst givetvis med verkets chef.

Vattenfallsstyrelsen, som ansluter sig till sakkunnigmajoritetens förslag beträffande en överdirektör och souschef, har i sitt utlåtande utförligt bemött de synpunkter, som de sakkunnigas ordförande framfört i sitt särskilda yttrande. Styrelsen har därvid anført i huvudsak:

Reservantens förslag syntes i väsentlig grad bero på hans egna personliga erfarenhet i järnvägsstyrelsen. Därvid syntes icke i tillräcklig grad ha beaktats de olika anspråk, som ställas på den högre förvaltningsapparaten i ett företag utan monopolskydd och ett med sådant. Det förefölle, som om reservanten icke vore fullt medveten om den skillnad med hänsyn till monopolskydd, som föreläge mellan å ena sidan vattenfallsverket och å andra sidan post- och telegrafverken samt även, beträffande en betydande del av verksamheten, statens järnvägar. Han syntes icke heller ha till fullo beaktat den svårighet, som föreläge att förvärva och behålla högt kvalificerad arbetskraft inom kraftförsörjningsområdet. Med hänsyn till den stora betydelse, styrelsen tillmätte souschefsfrågan, hade styrelsen ansett sig böra rätt ingående behandla dessa frågor.

Den föreslagna omorganisationen innebure en koncentration av ledningen till generaldirektören — jämte souschefen — och en överflyttning till honom samt souschefen av vissa sammanhållande och sammanknyttande uppgifter, som tidigare fallit på chefen för kraftverksbyrån. Denna koncentration borde vid ett lämpligt samarbete mellan generaldirektören och hans souschef bli ännu mera effektiv med det av styrelsen föreslagna systemet än om man enligt reservantens förslag med slopande av souschefsbeftattningen koncentrerade ledningen på en generaldirektör utan souschef.

Det förläge i synnerligen stor omfattning behov av att samordna de olika byråernas och lokalförvaltningarnas arbete på grund av det intima samband, som rådde mellan kraftförsäljnings-, vattenbyggnads-, elektrobyggnads- och driftfrågorna. En mångfald frågor vore utsträckta över gränserna för flera byråers arbetsområden, och dessa frågor vore mycket ofta av sådan art, att de krävde en gemensam behandling under ledning av den högsta instansen, vilken sålunda bleve i stor utsträckning belastad med samordnande arbetsuppgifter. Om hopknytningen i arbetet inom de olika byråerna och lokalförvaltningarna skulle ske enbart av generaldirektören utan den samlande

hjälp, som lämnats tidigare av överdirektören vid kraftverksbyrån, och utan hjälp av en souschef, komme hans arbetsuppgift att bli en enormt ökad. Därmed riskerades, att generaldirektören icke finge tillfälle att i erforderlig grad ägna uppmärksamhet åt sådana frågor som planläggningen av verkets framtida utveckling, samarbetet åt olika håll, konjunkturutvecklingen m. m.

Inom styrelsen förekomme det särskilt under vattenbristtider synnerligen ofta behov av snabba avgöranden beträffande hjälpleveranser eller dylikt, då man måste snabbt överblicka de tekniska och ekonomiska möjligheterna för en oförutsedd kraftleverans. Det vore icke lämpligt, att denna uppgift skulle med nödvändighet falla på generaldirektören, vilket syntes bli förhållandet, om han saknade souschefen. Detta bleve naturligtvis alldeles särskilt besvärande, om till generaldirektör valts en man med i huvudsak administrativ och kommersiell träning utan möjlighet att själv kritiskt granska den komplicerade tekniska apparaten.

De statliga monopolföretagen kunde utan alltför stora olägenheter efterkomma statsmakernas naturliga önskan att icke ofta besvärmas med organisatoriska förändringar. Detta vore emellertid icke möjligt vid enskild verksamhet och icke heller lämpligt vid sådan statlig verksamhet, som utan monopolskydd skulle omhändertaga en för stark konkurrens utsatt och i snabb utveckling stadd affärsrörelse. För dessa vore den fast bundna förvaltningsorganisationen en tvångströja, som kanske tills vidare icke kunde undgås men som dock icke borde göras onödigt hämmande.

Inom ett större tekniskt kommersiellt företag utan monopolskydd såsom kraftförsörjningen vore det mycket svårt att bedöma arten och omfattningen av de framtida arbetsuppgifterna. Det vittnade om övertro, ifall man ansåge sig kunna exakt bedöma omfattningen eller arten av arbetsuppgifterna vid ett dylikt företag för en avsevärd tid framåt, och om obekantskap med de faktiska förhållandena, om man trodde, att det alltid komme att finnas tillgång på väl kvalificerad arbetskraft för var och en av de på förhand inrutade arbetsuppgifterna. Om man trots detta bunde förvaltningen i ett relativt fast byråsystem, bleve det desto mera behöfligt med en högsta ledning inom företaget, som inom sig rymde tillräckligt med både omdöme, arbetskraft och insikt att kunna icke blott leda utan även vid behov på olika håll stödja organisationen; det vore knappast rimligt att utgå ifrån att denna uppgift skall kunna utövas på bästa sätt och med fullgod kontinuitet av en enda person.

Enär med hänvisning till telegrafverket och postverket anförts, att dessa saknade souschefsbefattning, vilket borde vara ett stöd för att en sådan befattning kunde undvaras även i vattenfallsverket, så ansåge sig styrelsen böra framhålla den väsentliga skillnaden i arbetsuppgifter och ville härom anförä:

Det monopolskydd, som exempelvis post och telegraf åtnjöte, förenklade avsevärt det ledande arbetet. Från telegrafverket brukade anföras, att verket icke erhållit något monopol. Men även om verket självt förvärvat detta, så vore det ett faktum, att arten av telegrafverkets verksamhet möjliggjorde ett monopol och att ett sådant etablerats. Postverkets verksamhet vore helt monopoliserad utom den mindre del av rörelsen, som avsåge bankverksamheten.

Järnvägarna hade tidigare haft ett faktiskt monopol på transporttjänsten till lands. Konkurrensen från motorfordonen hade genombrutit detta monopol med avseende på viss person- och godstrafik, men den tyngre trafiken

och massgodstransporten vore fortfarande hänvisade till järnvägarna, varvid dessa faktiskt vore tillförsäkrade ett visst skydd mot konkurrens från nya järnvägar.

Om vattenfallsstyrelsen ägde ett liknande monopol, vilket genom omständigheternas makt icke vore och icke kunde bli förhållandet, skulle ledningen av verkets angelägenheter avsevärt förenklas, även om verksamheten oerhört förstorades. Styrelsen skulle då hålla alla trådarna beträffande kraftförsörjningen i egna händer och icke behöva ägna så mycken tid och uppmärksamhet, som nu erfordrades, åt frågan om konkurrensen med de olika kraftföretagen respektive samarbetet med dessa, frågan om konkurrensen med individuella värmekraftanläggningar o. dyl. Taxor och försäljningsverksamhet skulle då kunna standardiseras liksom vid de övriga kommunikationsverken, medan det i verkligheten inom vattenfallsstyrelsens verksamhet krävdes en helt annan individuell hänsyn till kundkretsen än vid post, telegraf och statsbanor. Det rådde intet tvivel om att en minskad aktivitet från vattenfallsstyrelsens sida inom kraftförsörjningen snart skulle göra sig märkbar i en avsevärd ändring av den rådande fördelningen av kraftproduktionen.

Vattenfallsverket skilde sig alldeles avgjort från både järnvägar, post och telegraf med avseende på konkurrensen från den enskilda och kommunala verksamhetens sida om de ledande befattningshavarna. Det syntes vara ett rent undantagsfall, att en posttjänsteman trädde in i enskild verksamhet. Vid telegrafverket syntes under de tio senaste åren relativt få tjänstemän ha övergått i enskild tjänst. Statens järnvägar omfattade mer än två tredjedelar av hela järnvägsverksamheten i Sverige, och den tredjedel, som vore i enskilda händer, kunde icke till sig attrahera någon nämnvärd mängd av statens järnvägars ledande män. Vattenfallsverket hade däremot hand om endast ungefär en femtedel av kraftförsörjningen inom landet eller närmare angivet en tredjedel av engrosrörelsen och en försvinnande liten del av detaljdistributionen. Redan den kommunala och enskilda kraftförsörjningen hade sålunda ungefär fyra gånger större omfattning än styrelsens. Men därtill funnes det vid sidan av styrelsens verksamhet en omfattande enskild fabriktionsverksamhet på starkströmsområdet; redan konkurrensen från denna uppvägs den konkurrens från enskilda telefon- och radioindustrier, för vilken telegrafverket kan vara utsatt med avseende på sina tekniker.

Resultatet av denna konkurrens hade varit, att under de tio senaste åren icke mindre än 30 % av de kvalificerade teknisk-kommersiella tjänstemännen lämnat vattenfallsverket och övergått till enskild eller kommunal tjänst. När denna avgång togs så stora proportioner, som den haft under den gångna tiden, och den egna verksamheten samtidigt starkt expanderade, försvårades arbetet inom verket högst avsevärt och ledningen av detsamma bleve betydligt tyngre belastad än eljest behövt vara fallet. Det kunde icke påräknas, att varje nyintagen ingenjör hade förutsättningar för att bli en ledande tekniker. Detta kunde i bästa fall bli förhållandet med exempelvis en tredjedel av dem.

Reservanten hade genom att på olika föredragande fördela sådana arbetsuppgifter, som av vattenfallsstyrelsen och de sakkunniga anförts såsom exempel på vad som skulle påvåla souschefen, kommit till det resultatet, att någon överdirektör och souschef icke erfordrades i vattenfallsstyrelsens chefsinstans.

Om man såsom reservanten utginge ifrån, att det alltid funnes tillgång till föredragande med mycket stor förmåga icke blott att omhändertaga stora arbetsfält utan även att efter de riktlinjer och beslut, som kunde åstadkom-

mas av en enda person, sinsemellan samordna sitt arbete på lämpligaste sätt, så att man rent av betraktade det som en defekt, om en föredragande saknade denna förmåga, vore det givet, att behovet av souschefen i avsevärd grad minskades. Med hänsyn till det i det föregående omförmälda nära sambandet mellan en mångfald frågor, som inom vattenfallsstyrelsen handlades å olika byråer, kunde man emellertid enligt styrelsens erfarenhet icke generellt ställa sådana krav på kapaciteten hos cheferna för byråerna, varför det för ett enhetligt och effektivt arbete vore erforderligt, att generaldirektören vid sin sida hade en souschef. Därigenom tryggades även kontinuiteten i ledningen.

Styrelsen anför vidare, att det icke vore möjligt att på förhand upplinjera gränserna för souschefens arbetsuppgifter. Det låge i sakens natur, att sådana gränser i verkligheten bleve mycket vaga och i hög grad beroende av generaldirektörens och överdirektörens samt byråföreståndarnas personliga egenskaper och läggning samt det behov av ledande arbete, som tid efter annan förelåge än inom ett område än inom ett annat. Styrelsen fortsätter:

Vid vattenfallsverket hade det exempelvis under de gångna åren vid upprepade tillfällen inträffat, att chefen för någon viss avdelning inom styrelsen eller lokalförvaltningarna vissa längre tider icke varit disponibel för arbetet. Med den knapphet på kvalificerad arbetskraft, som förefunnits inom verket och som kunde befaras även för framtiden, hade det ofta varit omöjligt att med lägre tillförordnad personal fylla bristen på ett tillfredsställande sätt. I sådana fall vore det givetvis en väsentlig fördel, om generaldirektör och souschef kunde tillsammans i större omfattning ägna tid och uppmärksamhet åt frågorna vid en sådan avdelning. Men därtill krävdes tillräcklig arbetskraft. Tidigare hade generaldirektören tillsammans med chefen för kraftverksbyrån haft denna arbetsbörda.

Under senare år hade styrelsen fått på sig lagt huvudansvaret för kraftförsörjningen inom landet i dess helhet under krig eller liknande förhållanden. I betraktande av att styrelsen normalt handhade endast en mindre del av kraftförsörjningen vore denna uppgift mycket värre än motsvarande uppgift för post och telegraf, som även i fredstid hade hand om hela verksamheten inom sina arbetsområden, och för statsjärnvägarna, som redan under fredstid ombesörjde ungefär två tredjedelar av järnvägarnas trafikarbete. Tidigare hade förberedelserna för denna verksamhet påvilat chefen för kraftverksbyrån. Styrelsen borde icke förvägras den arbetskraft, som styrelsen funne erforderlig, samtidigt som styrelsen belastades med uppgifter, som finge betraktas såsom ett fullkomligt nytt tillskott till dess gamla arbetsuppgifter.

När reservanten anförde, att souschefen skulle brukas även för arbeten av beredande och föredragande art, finge här framhållas, att det icke existerade någon sträng gräns mellan de riktlinjer och de direktiv, som lämnades av generaldirektören och hans souschef, och de utredningar och projekt, som lämnades av cheferna för byråerna. Det måste anses ingå i souschefens uppgift att såsom generaldirektörens närmaste man i många fall leda diskussioner, där uppläggningsen av ett arbete behandlades. Härigenom vunnas fördelen, att riktlinjer för fackbyråernas arbete kunder lämnas på ett tidigare stadium och mera fullständigt än om byråernas arbete skulle sammanknytas endast av generaldirektören personligen.

Med den uppfattning, som funnes inom styrelsen om generaldirektörens och souschefens samarbete, behövde det icke befaras, att generaldirektören

skulle få en försvagad kontakt med den kommersiella byrån genom att vissa ärenden tillhörande denna byrå avgjordes av överdirektören, enär det förutsattes, att de viktigaste principiella frågorna skulle behandlas inför och tillsammans med generaldirektören. Fördelen med den av styrelsen föreslagna anordningen vore, att generaldirektören med souschefens hjälp kunde åstadkomma en grundligare penetrering av de viktiga organisatoriska och ekonomiska frågor, som låge under den kommersiella byrån. Vidare anför styrelsen:

Reservanten funne det överflödigt med en överdirektör för handhavande av avtalsförhandlingar med viss arbetarepersonal. Denna uppgift vore visserligen endast en sporadisk arbetsuppgift för överdirektören, men den vore enligt styrelsens mening av stor vikt och bleve för varje år av allt större betydelse. Chefsbefattningarna vid byråerna borde tillsättas med hänsynstagande i främsta rummet till de väsentligaste arbetsuppgifterna för dessa befattningar. Sedan ett 20-tal år tillbaka hade gemensamma avtal upprättats för elektrobyggnads-, linje- och driftpersonal; även med den av reservanten tänkta organisationen saknade emellertid överingenjören för elektrobyggnadsbyrån direkta förutsättningar från sitt vanliga arbete för behandlingen av driftarbetarnas villkor.

Det vore visserligen sant, att personalen hos vattenfallsverket vore mindre talrik än vid statens järnvägar samt post- och telegrafverken. Men det vore lika viktigt, att vattenfallsverkets verksamhet uppehölls utan störande avbrott, som att så skedde beträffande något av de andra verken. Det skulle dessutom säkerligen anses mindre lämpligt, om styrelsen på grund av lörnernas mindre inverkan på vattenfallsverkets ekonomi medgäve gynnsammare villkor för personalen än de större verken. Det syntes därför vara ett något förhastat omdöme, att styrelsens förhandlingar skulle bli av mindre krävande art. Styrelsen ville icke gärna ingå på en diskussion av motsvarande förhållanden i övriga verk. Med kännedom om de svårigheter, som förekommit vid avtalsförhandlingar i vissa andra verk, ansåge sig styrelsen icke kunna utan vidare godtaga, att den där tillämpade arbetsordningen vore att föredraga framför den, som styrelsen önskade tillämpa.

Det kunde invändas, anför styrelsen slutligen, att den av reservanten föreslagne överdirektören och chefen för kommersiella byrån borde kunna fylla ungefär samma funktion som souschefen. Det funnes emellertid icke förutsättningar för att chefen för den kommersiella byrån med dess begränsade verksamhetsfält skulle få en sådan omfattande kännedom om samtliga ärenden, att han kunde lämna generaldirektören en så effektiv hjälp. Han komme att intaga en helt annan ställning än den överdirektören och chefen för kraftverksbyrån tidigare haft, vilken i sitt dagliga arbete handlagt flertalet frågor beträffande kraftverken. Styrelsen ansåge vidare, att Kungl. Maj:t och styrelsen icke borde vara bundna av just de kvalifikationer, som de sakkunniga angivit såsom önskvärda för souschefsbefattningen. I främsta rummet borde naturligtvis souschefen äga lämpliga personliga kvalifikationer. Det vore också tänkbart, att det vid något tillfälle kunde befinnas, att det med hänsyn till generaldirektörens personlighet eller med hänsyn till tillgången på kandidater för souschefsbefattningen vore lämp-

ligt att tills vidare lämna souschefsbefattningen obesatt. Detta finge då betraktas såsom ett tillfälligt arrangemang. Vid bedömande av souschefsfrågan funnes det ingen anledning att fästa sig vid själva utgiften.

Vattenfallsstyrelsen tillstyrker bestämt majoritetens förslag.

Tjänsteförteckningssakkunniga hava anfört, att en placering av överdirektören och souschefen i lönegraden C 14 visserligen i och för sig med hänsyn till dennes arbetsuppgifter och ansvar icke syntes böra giva anledning till erinran. För de sakkunniga hade det emellertid också i detta fall gällt att komma fram till ett löneläge, som även i relation till vad de sakkunniga i övrigt kunnat föreslå inom C-planen finge anses riktigt avvägt. Därvid hade det för de sakkunniga icke varit möjligt att föreslå högre placering än i lönegrad C 13 (22,000 kronor).

Lönenämnden anför, att nämnden, som på sätt här förut återgivits ansett det i allmänhet icke ankomna på densamma att yttra sig i själva organisationsfrågan, likväl vad angår frågan om överdirektörens ställning i organisationen ansett lämpligt uttala sig, bland annat med hänsyn därtill, att nämnden tidigare avgivit yttrande i denna betydelsefulla fråga, som varit föremål för delade meningar bland de sakkunniga. I sitt utlåtande över vattenfallsstyrelsens omorganisationsförslag har lönenämnden i fråga om förevarande spörsmål anfört, att inrättandet vid statens vattenfallsverk av en befattning som överdirektör och souschef skulle med hänsyn till verkets fortgående kraftiga utveckling vara ägnat att bereda generaldirektören större möjlighet att mera odelat syssla med de viktigaste frågorna, på grund varav lönenämnden ville för sin del tillstyrka förslaget härom. För att överdirektören skall kunna fylla den sålunda åsyftade uppgiften, anser lönenämnden fortfarande — i likhet med vattenfallsstyrelsen och de sakkunnigas majoritet — erforderligt, att han intager en ställning utanför och över byråindelningen.

Med avseende å överdirektörens och souschefens löneställning har lönenämnden erinrat, att lönenämnden i sitt utlåtande över vattenfallsstyrelsens organisationsförslag framhållit, att beträffande vissa befattningar även andra faktorer än arbetsbördan och ansvaret syntes hava påverkat styrelsens förslag till lönesättning. Sålunda hade särskilt beträffande de tekniska befattningarna hänsyn tagits till den konkurrens om de för dessa befattningar lämpliga personer, vilken gjorde sig gällande från icke-statliga företag. I dessa fall hade därför förslagits arvodesbelopp, som knappast kunde anses motiverade endast med hänsyn till befattningshavarna påvilande arbetsbörda och ansvar. Vad beträffade statens vattenfallsverk syntes det nämnden emellertid av de i styrelsens skrivelse anförda skälen måhända vara ofrånkomligt, att vid lönesättningen hänsyn toges till den nämnda konkurrensen. I anslutning härtill anför lönenämnden nu, att det anförda syntes nämnden i särskild grad äga giltighet i fråga om lönesättningen för överdirektören och souschefen. Prövningen av denna lönefråga borde därför enligt nämndens mening ske under starkt hänsynstagande till ofrånkomliga konkurrens, och

lönenämnden funne sig ur denna synpunkt kunna förorda organisationssakkunnigas förslag om befattningens hänförande till lönegraden C 14.

Avvikande mening har avgivits dels i organisatoriskt hänseende av ledamoten Ruist, som anslutit sig till det av de sakkunnigas ordförande avgivna särskilda yttrandet, dels ock i lönehänseende av ledamöterna Wahlmark, Eriksson och Mattelin, vilka förordat souschefsbefattningens placering i lönegrad C 13.

Vattenfallsstyrelsen har i utlåtande den 28 februari 1939 över tjänsteförteckningssakkunnigas betänkande uttalat, att styrelsen icke kunde finna tillräckliga skäl anförda för ett frångående av organisationssakkunnigas förslag, till vilket styrelsen anslutit sig.

*Departements-
chefen.*

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, äro vattenfallsstyrelsen samt majoriteten av organisationssakkunniga och av lönenämnden ense om att vattenfallsstyrelsens organisation bör innefatta en överdirektör och souschef, tillika generaldirektörens ställföreträdare såsom chef för verket och ordförande i styrelsen. De sakkunnigas ordförande däremot har avstyrkt denna anordning och i stället tänkt sig, att chefen för kommersiella byrån skulle i vissa avseenden kunna intaga den centrala ställning under generaldirektören, som eljest skolat tillkomma souschefen, och att i övrigt de för souschefen avsedda uppgifterna skulle kunna fördelas på föreståndarna för vederbörande byråer.

För närvarande finnes åtminstone formellt sett icke någon överdirektör och souschef vid vattenfallsverket. På grund av kraftverksbyråns dominerande ställning i kraftverksförvaltningen, inklusive försäljning och distribution av kraft, har dess chef, benämnd överdirektör, likvisst kommit att beträffande dessa viktiga grenar av styrelsens verksamhet i viss mån fungera såsom souschef.

Det synes mig finnas fog för den av de sakkunniga och styrelsen hävdade uppfattningen, att den nödvändiga uppdelningen av kraftverksbyrån på ett flertal byråer kommer att medföra ökat arbete för den högsta ledningen av verket, generaldirektören, om denne till sitt närmaste förfogande har endast cheferna för de skilda byråerna. Dessa chefer torde av naturliga skäl icke kunna få någon överblick över andra byråers arbete, och ett aldrig så intimt samarbete byråerna emellan — ett sådant bör givetvis under alla förhållanden äga rum — synes icke kunna från den högsta verksledningen avbörda någon väsentlig del av ansvaret för och ledningen av verket i dess helhet.

Erinras må att souschefsbefattningar finnas vid statens järnvägar och domänverket, ehuru befattningen vid statens järnvägar sedan några år hålles obesatt. Beaktas bör ock, att verkschefen hittills i verkligheten om än endast i viss utsträckning kunnat disponera över överdirektören såsom souschef. Med hänsyn härtill och till vad de sakkunniga och styrelsen i övrigt anfört och då slutligen såväl verkets förre som dess nuvarande chef

bestämt hävdad, att för verksledningens omhänderhavande i fortsättningen erfordras inrättandet av en souschefsbefattning, anser jag mig för min del icke böra resa något hinder häremot. Jag vill alltså tillstyrka, att vid statens vattenfallsverk inrättas en befattning såsom överdirektör och souschef. Innehavaren av denna befattning synes böra vara ställföreträdare för generaldirektören både såsom verkschef och som ordförande i styrelsen. I övrigt torde den närmare fördelningen av arbetsuppgifterna mellan verkschefen och souschefen böra ankomma på verkschefens bestämmande.

Vad beträffar löneställningen för överdirektören och souschefen föreslår jag i anslutning till vad tjänsteförteckningsakkunniga anfört, att dennes befattning hänföres till lönegrad C 13 (22,000 kronor).

De byggnadstekniska byråerna.

Organisationssakkunniga framhålla, att under den alltjämt pågående livliga utbyggnadsverksamheten vid verket den byggnadstekniska organisationen inom vattenfallsstyrelsen intager ett framträdande rum. De vattenbyggnadstekniska ärendena handläggas inom den nuvarande organisationen å byggnadstekniska byrån, vilken enligt styrelsens förslag skulle bibehållas oförändrad, och de elektrobyggnadstekniska ärendena å en anläggningsavdelning inom kraftverksbyrån. Denna avdelning skulle enligt styrelsens förslag utbrytas till en särskild byrå.

Innan de sakkunniga närmare gå in på dessa båda byråer och deras organisation, hava de sakkunniga berört ett för nämnda byråer i viss mån gemensamt spörsmål, nämligen frågan, i vilken utsträckning byggnadsverksamheten kan beräknas bliva bestående, och det därmed sammanhängande spörsmålet om motiv kan finnas för byråernas bibehållande respektive uppförande på ordinarie stat eller icke. Härom anföra de sakkunniga:

I april 1938 omfattade byggnadstekniska byråns personal 75 befattningshavare, därav 31 ordinarie och 44 icke-ordinarie. Av befattningshavare med lön lägst enligt 26 lönegraden voro byråns chef — överingenjören — samt en förste byrådirektör (lönegrad 30), 4 förste byråingenjörer (lönegrad 27) och 2 byråingenjörer (lönegrad 26) uppförda å ordinarie stat, medan 1 byrådirektör (lönegrad 28), 3 förste byråingenjörer och 1 byråingenjör voro icke-ordinarie befattningshavare.

Å kraftverksbyråns anläggningsavdelning, vars personal vid samma tid omfattade 66 befattningshavare, varav 22 ordinarie och 44 icke-ordinarie, voro inom förutnämnda lönekategori å ordinarie stat uppförda 1 förste byrådirektör, 1 byrådirektör, 4 förste byråingenjörer och 2 byråingenjörer samt å icke-ordinarie stat 1 jägmästare (lönegrad 27), 1 byråingenjör (lönegrad 26) och 1 avdelningsingenjör (lönegrad 26).

I syfte att bilda sig en uppfattning om vattenfallsstyrelsens framtida byggnadstekniska uppgifter hava de sakkunniga från styrelsen inhämtat uppgifter härom. Av dessa uppgifter framgår enligt de sakkunniga i huvudsak följande:

I skilda sammanhang hava under senare år publicerats prognoser rörande den framtida kraftproduktionen inom landet, vilka av den faktiska utvecklingen att döma synas vara uppgjorda med försiktighet. Då dessa prognoser icke lära ha mött gensagor från något håll, torde det vara berättigt antaga, att de representera den nu gängse uppfattningen. Enligt vattenfallsstyrelsen bör den genomsnittliga ökningen av kraftproduktionen inom hela landet under de närmaste 15—20 åren med stöd av dessa prognoser kunna beräknas uppgå till 250 miljoner kilowattimmar per år.

Vad beträffar statens vattenfallsverks blivande andel i den sålunda beräknade ökade kraftproduktionen är till en början att märka, att verkets andel i kraftproduktionen under åren 1920—1937 varierat mellan 29 och 35.5 procent och under år 1937 utgjorde ungefär en tredjedel av hela landets kraftproduktion. Vissa skäl tala emellertid för sannolikheten av att statens vattenfallsverks andel i produktionen kommer att successivt stiga. Sålunda torde inom de områden, där verket levererar kraft, denna kraftleverans komma att stiga, allteftersom de lokala kraftkällorna visa sig otillräckliga. En sådan tendens framträder även inom andra områden än verkets egentliga leveransområden, och dessa tillskottsleveranser torde komma att öka i väsentlig grad, enär staten förfogar över större delen av de outbyggda vattenfall, från vilka kraft kan erhållas till gynnsamt pris.

Statens vattenfallsverks kraftproduktion, som under de senaste 10 åren ökats med i genomsnitt cirka 110 miljoner kilowattimmar per år, torde på grund av det anförda kunna väntas tillväxa med minst samma belopp även under de kommande 15—20 åren.

Emellertid är vattenfallsverkets krafttillgång för närvarande ytterst knapp i förhållande till kraftbehoven, och någon egentlig säkerhetsmarginal finnes icke. Styrelsen räknar därför med att under det närmaste decenniet få göra en extra utbyggnad, motsvarande omkring 300 miljoner kilowattimmar, utöver vad som erfordras för tillgodoseende av den antagna årliga ökningen med 110 miljoner kilowattimmar. Denna extra utbyggnad fördelar sig dock på flera år. Anmärkas må, att den genom den extra utbyggnaden utvunna ytterligare kraften kan användas till minskning av belastningen å ångkraftverket i Västerås samt såsom ersättning för kraft, som eljest finge uttagas från andra kraftföretag, liksom även såsom överskottskraft för elektriska smältugnar och ångpannor.

På grundval av nu angivna beräkningar förutses inom vattenfallsstyrelsen, att nyutbyggnaderna inom de närmaste åtta åren skola motsvara en årlig produktionsökning om cirka 150 miljoner kilowattimmar per år, inkluderande nyssnämnda extra utbyggnad, och därefter omkring 110 miljoner kilowattimmar per år.

Utbyggnadskostnaden per kilowattimme beräknas till en början komma att hålla sig vid 4.5 öre och sedermera stiga upp emot 6 öre, beroende på att de vattenfall, som lämna den billigaste kraften, utbyggas i första hand och sedermera de, som lämna något dyrbarare kraft.

På nya kraftstationer med elektroteknisk utrustning torde sålunda komma att nedläggas kapital om minst 7 miljoner kronor per år under de närmaste åtta åren och därefter tills vidare cirka 6 miljoner kronor per år.

För större ombyggnader av kraftstationer räknar man inom vattenfallsstyrelsen med en årlig kostnad av 1 miljon kronor under de närmaste åtta åren och 2 miljoner kronor längre fram, då kraftstationerna till större antal blivit äldre.

I fråga om framtida vattenregleringar är det svårt att närmare fixera kost-

nadsbeloppet per år, men detsamma anses inom vattenfallsstyrelsen bliva av storleksordningen 1 miljon kronor.

De nu för kraftverksarbetena och vattenregleringar angivna årliga kostnadsbeloppen uppgå till cirka 9 miljoner kronor per år. Under de senaste tio åren hava utgifterna för dylika ändamål uppgått till cirka 6 miljoner kronor per år.

I anslutning härtill anförde de sakkunniga, att enligt de inom vattenfallsstyrelsen sålunda gjorda beräkningarna, vilka syntes de sakkunniga godtagbara, de nu nämnda arbetsuppgifter, som åvilade nuvarande byggnadstekniska byrån, skulle komma att under de närmaste två 10-årsperioderna vara till och med mera omfattande än de varit under de sistförflutna tio åren.

Beträffande de elektrotekniska anläggningsarbetena meddela de sakkunniga följande:

Vad därefter angår de elektrotekniska anläggningar, som icke ingå i själva kraftverksbyggnaderna, må till en början framhållas, att den utbyggnad av vattenfall, varom i det föregående talats, till större delen kommer att ske i Norrland och att överföringen av erforderlig kraft till de sydligare delarna av landet kräver elektrotekniska anläggningar. Inom vattenfallsstyrelsen beräknas, att överföringen av kraft från Norrland till mellersta och södra Sverige under samma tidsperiod kommer att ökas med i genomsnitt 80 miljoner kilowattimmar per år, motsvarande ett kapitalbehov för anläggningar av i genomsnitt 2 miljoner kronor per år. Visserligen skola enligt styrelsens organisationsplan stamlinjebyggnaderna alltjämt stå under ledning av en särskild direkt under verkschefen (souschefen) sorterande arbetschef, men den elektrotekniska anläggningsbyrån skulle liksom den nuvarande anläggningsavdelningen utföra konstruktionsarbetet för dessa linjebyggnader. Sätillvida utgöra även stamlinjekostnaderna ett mått på ifrågavarande byrås arbetsbörda.

För landslinjer, bygdelinjer och transformatorstationer inklusive större ombyggnader beräknas av styrelsen ett kapitalbehov av inemot 4 öre för nyttillkommande kilowattimme eller 6 miljoner kronor för de närmaste åtta åren och därefter 4 miljoner kronor årligen.

För stamlinjebyggnader och distributionsledningar kan sålunda beräknas en årlig kapitalinvestering av 8—6 miljoner kronor mot omkring 4 miljoner kronor i medeltal under de senaste 10 åren; därvid bör dock bemärkas, att stamlinjeöverföringen tillkommit först under senare år.

Även beträffande de elektrobyggnadstekniska arbetena, fortsätta de sakkunniga, syntes sålunda få förutses en icke oväsentligt ökad omfattning under de närmaste decennierna.

För båda de byggnadstekniska byråerna gällde även, att de löpande arbetsuppgifterna för underhåll samt större och mindre ombyggnader komme att ökas allteftersom rörelsen växte. Av betydelse i detta sammanhang vore jämväl de ständigt ökade kraven på större driftsäkerhet, vilkas tillgodoseende ofta förutsatte byggnadstekniska åtgärder.

Vidare anförde de sakkunniga, att de på grund av de här refererade prognoserna icke funnit anledning ifrågasätta annat beträffande de båda byggnadstekniska byråerna än att de borde vara upptagna å ordinarie stat. Mot

det rådande förhållandet mellan ordinarie och icke-ordinarie befattningshavare syntes icke heller vara något att erinra. De sakkunniga ville därför allenast understryka vikten av att uppmärksamhet alltfört ägnades detta personalhushållningsspörsmål, så att en eventuell framtida minskning av de på de byggnadstekniska organisationerna vilande arbetsuppgifterna skulle så smidigt som möjligt kunna åtföljas av en motsvarande minskning av den för ändamålen avsedda personalen.

De sakkunniga övergå härefter till behandling av de båda byggnadstekniska byråerna var för sig.

Vattenbyggnadstekniska byrån. Den nuvarande byggnadstekniska byråns arbetsuppgifter omfatta till övervägande del utredningar och konstruktioner för kraftverksbyggnader och vattenregleringar samt därtill den centrala ledningen av anläggningsarbetenas utförande. I syfte att skilja mellan de båda byggnadstekniska byråerna föreslå de sakkunniga, att nu ifrågavarande byrå benämnes vattenbyggnadsbyrån. De sakkunniga hava icke funnit anledning föreslå någon ändring beträffande organisationen av ifrågavarande byrå, såvitt avser andra uppgifter än handhavandet av byggnadscentralförrådet. Detta förråd synes nämligen de sakkunniga lämpligare kunna sammanföras med verkets förrådsorganisation i övrigt, vartill de sakkunniga återkomma i det följande. Om byråns arbetsuppgifter och organisation anföra de sakkunniga:

Vattenbyggnadsbyrån skulle stå under chefskap av en överingenjör (lönegrad C 10) och omfatta utrednings- och konstruktionsavdelningar för vatten- och byggnadstekniska anläggningar, en avdelning för turbin- och övriga maskintekniska anläggningar, en avdelning för betongteknik samt en avdelning för specialstatistik och tekniska berättelser. Under överingenjörens befäl skulle därjämte stå arbetsledningarna vid de särskilda arbetsföretagen och den dem underställda personalen.

Å utrednings- och konstruktionsavdelningar för vatten- och byggnadstekniska anläggningar skulle tills vidare bibehållas 1 förste byrådirektör (30:e lönegraden) och 3 förste byråingenjörer (27:e lönegraden). Givet är att denna avdelningsorganisation bör vara elastisk och kunna lämpas efter behovet vid olika tidpunkter. Av nämnda befattningshavare äro 3 uppförda å ordinarie stat, nämligen förste byrådirektören, vilken tillika är överingenjörens närmaste man och ställföreträdare, samt 2 förste byråingenjörer. (Av de båda sistnämnda är endast den ene föreståndare för konstruktionsavdelning; den andre handlägger vattenregleringsärenden. I övrigt äro avdelningsföreståndarna icke ordinarie.)

Å utrednings- och konstruktionsavdelningen för turbin- och övriga maskintekniska anläggningar skulle såsom föreståndare bibehållas en förste byråingenjör (27:e lönegraden).

Avdelningen för betongteknik skulle även framdeles förestås av en ordinarie förste byråingenjör.

Å avdelningen för specialstatistik och tekniska berättelser fungerar för närvarande en ordinarie ingenjör i 22:a lönegraden såsom föreståndare. Härutinnan ifrågasättes ej heller någon ändring.

Organisationen av arbetsledningen vid de särskilda anläggnings- och regleringsföretagen samt vid större underhålls- och förändringsarbeten vid be-

fintliga anläggningar anse de sakkunniga sig på förut anförda skäl sakna anledning att här behandla.

Vattenfallsstyrelsen har gentemot den av de sakkunniga föreslagna ändrade benämningen å ifrågavarande byrå framhållit, att denna benämning, vattenbyggnadsbyrån, kan vålla förväxlingar med en känd konsulterande ingenjörfirma, aktiebolaget vattenbyggnadsbyrån, och att detta är olägligt, i synnerhet som styrelsens byggnadstekniska byrå och nämnda ingenjörfirma ofta uppträda samtidigt inför vattendomstolar såsom representanter för motparter. Ifrågavarande ingenjörfirma har också i skrivelse till Kungl. Maj:t gjort invändningar mot de sakkunnigas förslag i denna del. Vattenfallsstyrelsen anser, att den nuvarande benämningen å styrelsens byggnadstekniska byrå bör bibehållas.

Enligt de sakkunnigas förslag, fortsätter styrelsen, skulle det för närvarande under byggnadstekniska byrån hörande byggnadscentralförrådet, vilket omfattar arbetsmaskiner och andra arbetsredskap men ej några förbrukningsmaterialier, inordnas under styrelsens förårdschef. I anledning härav vill vattenfallsstyrelsen framhålla, att upphandlingen av större arbetsmaskiner och andra större eller mera speciella arbetsredskap, vilka erfordras för de under byggnadstekniska byrån hörande byggnadsarbetena, fortfarande bör ombesörjas av denna byrå. Nödvändigheten härav har jämväl vitsordats av de sakkunniga. Det ligger vidare i sakens natur, säger styrelsen, att överingenjören vid byggnadstekniska byrån bör äga bestämmanderätt rörande sådana arbetsmaskiners och arbetsredskaps disposition vid olika byggnadsföretag samt antingen själv avgöra eller föredraga ärenden angående deras underhåll respektive utrangering.

Tjänsteförteckningssakkunniga hava icke haft något att erinra mot placering av överingenjören i lönegrad C 10.

Lönenämnden har icke funnit anledning till särskilt uttalande i förevarande hänseende.

Vattenfallsstyrelsen har ansett, att överingenjörsbefattningarna borde hänföras till lönegrad C 11. Om befattningarna komme att hänföras till lönegrad C 10, vilket skulle innebära endast en obetydlig löneökning för den nuvarande överingenjören å byggnadstekniska byrån, ville styrelsen föreslå, att denne överingenjör måtte tillerkännas ett personligt lönetillägg om 2,000 kronor för år. I en senare skrivelse den 9 mars 1939 har styrelsen närmare motiverat sitt förslag och hemställt, att tillägget måtte utgå även om befattningen bleve placerad i lönegrad C 11.

Vad de sakkunniga anført i avseende å förevarande byrås bibehållande å ordinarie stat har icke givit mig anledning till erinran. Jag vill alltså icke ifrågasätta någon ändring härutinnan.

De sakkunniga hava icke föreslagit annan ändring beträffande den nuvarande byggnadstekniska byråns organisation än att vissa delar av byråns

Departements-
chefen.

förrådsverksamhet skulle överflyttas till den av de sakkunniga föreslagna särskilda förrådsorganisationen. Å byrån skulle dock enligt de sakkunnigas förslag i berörda hänseende, vartill jag i det följande återkommer, bibehållas upphandling av sådana större maskiner m. m., som anses kräva särskild sakkunskap.

För min del saknar jag anledning att föreslå någon avvikelse från vad de sakkunniga sålunda föreslagit och vattenfallsstyrelsen biträtt. Frågan om benämningen å ifrågavarande byrå saknar i detta sammanhang intresse, men det synes mig lämpligt, att byrån för att icke förväxlas med aktiebolaget vattenbyggnadsbyrån och till skillnad från den tilltänkta elektrobyggnadsbyrån benämnas vattenbyggnadstekniska byrån, såsom för övrigt även de sakkunnigas ordförande synes ha tänkt sig.

I personalhänseende påkallas i samband med omorganisationen icke inrättande av någon ny ordinarie befattning. Vad beträffar överingenjörsbefattningens placering i lönegrad finner jag icke anledning frångå de sakkunnigas förslag, innebärande dess hänförelse till lönegrad C 10. Vattenfallsstyrelsens framställning om personligt lönetillägg åt den nuvarande överingenjören anser jag mig av principiella skäl icke böra biträda.

Till en av vattenfallsstyrelsen begärd byråingenjörsbefattning återkommer jag senare.

Elektrobyggnadsbyrån. Enligt vattenfallsstyrelsens organisationsförslag skulle, såsom förut nämnts, den nu i kraftverksbyrån inordnade anläggningsavdelningen utbrytas till en särskild byrå, elektrotekniska anläggningsbyrån. De sakkunniga ansluta sig till detta förslag men finna, i anslutning till vad nyss anförts om vattenbyggnadsbyrån, nu ifrågavarande byrå lämpligen böra benämnas elektrobyggnadsbyrån.

Om denna byrå anföra de sakkunniga:

Denna byrå skulle enligt vattenfallsstyrelsens förslag förestås av en överingenjör. Byrån skulle organiseras på sex kontor: utrednings- och upphandlingskontoret under ledning av förste byråingenjör (27 lönegraden), stationskonstruktionskontoren I och II, det ena likaledes under ledning av en förste byråingenjör och det andra under ledning av en icke-ordinarie förste byråingenjör, stationsmontagekontoret under ledning av en icke-ordinarie avdelningsingenjör (26 lönegraden), husbyggnadskontoret under ledning av en förste byråingenjör samt linjekontoret under ledning av en byrådirektör (28 lönegraden). Under byrån skulle, liksom hittills under anläggningsavdelningen, sortera verkets impregneringsanstalt och provningsanstalt, och slutligen skulle analogt med vad som gäller vid vattenbyggnadsbyrån under överingenjören lyda de lokala arbetsledningarna för anläggningsarbetena med den dem tillhörande tjänstemanna- och arbetarpersonalen. Stamlinjebyggnaderna skulle emellertid därvidlag intaga en särställning, i det att vattenfallsstyrelsen för dem förutsätter en arbetsledning med chef, stående utanför överingenjörens och chefens för elektrobyggnadsbyrån verksamhets- och befogenhetsområde. Stamlinjebyggnadernas arbetschef skulle vara direkt underställd verkchefen (souschefen). Till denna av vattenfallsstyrelsen önskade ordning vilja de sakkunniga ock ansluta sig.

De sakkunniga framhålla i fortsättningen, att det väsentligt nya i den föreslagna organisationen vore — förutom anläggningsavdelningens utbrytande till egen byrå och därmed sammanhängande uppflyttning av föreståndaren från förste byrådirektör till överingenjör — att det nuvarande stationskonstruktionskontoret skulle uppdelas i två kontor. I personhänseende medförde detta huvudsakligen, att en icke-ordinarie byråingenjör i lönegrad 26 uppflyttades till icke-ordinarie förste byråingenjör i lönegrad 27. Enligt vad de sakkunniga inhämtat vore det avsett att fördela arbetet mellan dessa båda kontor sålunda, att till kontor I skulle hänföras planering och utarbetande av konstruktioner för den elektriska utrustningen i kraftstationer och understationer — såväl för nyanläggningar som för utvidgnings-, förnyelse- och ombyggnadsarbeten — för de norrländska kraftverken och Älvkarleby kraftverks norra del samt vissa speciella uppgifter, särskilt rörande inrättande av överspänningskydd, medan till kontor II skulle hänföras motsvarande planerings- och konstruktionsarbeten med avseende å Trollhätte och Motala kraftverk samt Älvkarleby kraftverks södra del ävensom tillsyn över och handhavande av ritningsarkivet samt speciella uppgifter, särskilt rörande reläskydd.

De sakkunniga finna den föreslagna byråns organisation lämplig och ägnad att fylla sitt ändamål samt anföra vidare:

I fråga om husbyggnadskontoret — vars arbetsuppgift omfattar konstruktion, uppförande, förändring och underhåll av husbyggnader för Västerås ångkraftverk samt för kraftverkens understationer, mindre husbyggnader vid kraftverken samt underhåll av förvaltningsbyggnaden i Stockholm — kan det visserligen diskuteras, om kontoret bör hänföras till ifrågavarande främst dock elektrotekniskt betonade byrå eller till den tekniskt sett mera befryndade vattenbyggnadsbyrå, som omhänderhar de större kraftstationsbyggnaderna och till dem hörande husbyggnader. Kontoret har emellertid hittills tillhört kraftverksbyråns anläggningsavdelning, och någon flyttning av kontoret synes icke vara av något särskilt framkommet behov påkallad. De sakkunniga förutsätta emellertid, att kontoret i fråga skall stå till disposition och avses även för vattenbyggnadsbyrå, så att dubbelorganisation på denna punkt inom förvaltningen undvikas.

Vad beträffar chefsbefattningen å elektrobyggnadsbyrå anse de sakkunniga, att de kompetenskrav, som måste ställas på byråns chef, väl motivera, att denne i likhet med chefen för vattenbyggnadsbyrå erhåller befattning såsom överingenjör (C 10).

De sakkunnigas ordförande har i anslutning till sitt avstyrkande av befattningen överdirektör och souschef om förevarande byrå anfört:

Vattenfallsstyrelsen och de sakkunnigas majoritet hava tänkt sig, att icke alla de förekommande elektrotekniska anläggningsuppgifterna skola tillföras elektrobyggnadsbyrå och dess chef överingenjören utan att åtminstone tillsviðare skulle därifrån vara undantagna ärendesberedningen och utförandet av stamlinjebyggnader och ångkraftverk. Detta anser jag vara en defekt i systemet och en avkortning av den föreslagna chefspersonens arbetsområde, som är mindre väl förenlig med tanken i organisationsförslagen att likställa honom med vattenbyggnadsbyråns chef och göra honom till över-

ingenjör. Jag anser, att man vid inrättandet av omhandlade nya överingenjörstjänst bör förutsätta, att dess innehavare skall — vid behov givetvis med stöd av underställda eller annars tillgängliga specialfackskolade hjälpkrafter — kunna upptaga den elektrobyggnadstekniska arbetsuppgiften i fullständigt omfång analogt med vad som gäller för hans kollega vid vattenbyggnadsbyrån. Detta synes mig viktigt även i organisatoriskt rationaliserings-syfte. Till nämnda analogien hör enligt mitt förmenande ock att överingenjören och chefen för de elektrobyggnadstekniska anläggningarna skall med sina tillgängliga arbetskrafter inom elektrobyggnadsbyrån eller vid de lokala arbetsledningarna kunna handhava de sporadiska avtalsförhandlingarna med sina anläggningsarbetare, vilka förhandlingar för övrigt väl också ofta lära stå i samband med den andre överingenjörens ibland förekommande avtalsförhandlingar och torde kunna med dem koordineras.

Vattenfallsstyrelsen har, i anledning av vad de sakkunnigas ordförande sålunda uttalat, i sitt utlåtande framhållit, att från elektrobyggnadsbyrån skola lämnas direktiv både till de lokala kraftverkens chefer och till stamlinjebyggnadschefen i anläggningsfrågor, samt därutöver anfört:

Beträffande reservantens förslag, att överingenjören för elektrobyggnadsbyrån skall, förutom de av styrelsen för honom avsedda arbetsuppgifterna, obligatoriskt omhändertaga även utförandet av stamlinjebyggnader och ångkraftverk — och därjämte vissa arbetareförhandlingar — måste styrelsen göra den invändningen, att styrelsen icke nu disponerar någon man, som på samma gång äger de tillräckliga förutsättningarna för denna utökade uppgift och som därjämte är villig att påtaga sig den med de ifrågasatta avlöningsförmånerna. Styrelsen betvivlar vidare möjligheten att tills vidare kunna utifrån förvärva någon sådan man men vill därför icke med bestämdhet yttra sig om möjligheterna längre fram. Med den konkurrens, som finnes inom det elektrotekniska starkströmsområdet om kvalificerad arbetskraft, måste man ställa någorlunda måttliga fordringar på en person, som anställs med för denna befattning avsedda löneförmåner.

Med avseende å den föreslagna löneställningen för byråföreståndaren — överingenjör (C 10) — hava *tjänsteförteckningssakkunniga, lönenämnden* och *vattenfallsstyrelsen* intagit samma ståndpunkt, som nyss angivits beträffande motsvarande befattning å vattenbyggnadstekniska byrån.

Departements-
chefen.

Till elektrobyggnadsbyrån skulle enligt föreliggande förslag hänföras i huvudsak de arbetsuppgifter, som nu äro tillagda kraftverksbyråns anläggningsavdelning och i stort sett avse verkets elektriska anläggningsarbeten och husbyggnader. Organisatoriskt sett skulle en ändring företagas därutinnan, att det nuvarande stationskonstruktionskontoret skulle uppdelas i två kontor. I personalhänseende innebär förslaget, att anläggningsavdelningens föreståndarebefattning — förste byrådirektör (30 lönegraden) — skulle utgå och ersättas med en överingenjörsbefattning i lönegrad C 10 samt att, för beredande av en icke-ordinarie förste byråingenjörstjänst för föreståndaren för det nya stationskonstruktionskontoret, en icke-ordinarie byråingenjörstjänst skulle uppflyttas till sådan befattning.

Vad de sakkunniga sålunda och i övrigt föreslagit har icke givit mig anledning till erinran. Beträffande det av de sakkunnigas ordförande framförda förslaget, att arbetsledningen för bland annat stamlinjebyggnaderna skulle inordnas under elektrobyggnadsbyrån, vill jag framhålla, att detta förslag,

som i viss mån sammanhänger med frågan om inrättandet av befattningen överdirektör och souschef, synes mig vara att hänföra till de mera interna organisatoriska spörsmålen och beroende även av de personliga förutsättningarna hos vederbörande befattningshavare. Jag anser mig därför sakna anledning att i detta sammanhang taga ståndpunkt till denna fråga.

Elektrobyggnadsbyrån skulle alltså organiseras med en överingenjör såsom chef med placering i lönegrad C 10, en förste byråingenjör (A 27) för utrednings- och upphandlingskontoret, en ordinarie och en icke-ordinarie förste byråingenjör å de båda stationskonstruktionskontoren, en icke-ordinarie avdelningsingenjör (26 lönegraden) å stationsmontagekontoret, en förste byråingenjör å husbyggnadskontoret samt en byrådirektör (A 28) å linjekontoret. Härför erfordras, såsom förut antytts icke någon annan ny ordinarie befattning än chefsbefattningen. Under byrån skulle lyda impregneringsanstalten och provningsanstalten samt de lokala organen för anläggningsarbeten.

Driftbyrån.

De sakkunniga erinra om att i vattenfallsstyrelsens organisationsförslag vidare inginge, att den nuvarande kraftverksbyråns driftavdelning skulle utbrytas till särskild byrå, driftbyrån, under ledning av en driftdirektör. I övrigt avsåge styrelsen att vidtaga väsentligen den förändringen, att militärassistenten, vilken för närvarande vore inordnad i driftavdelningens kansli, skulle erhålla ett särskilt kontor, försvarskontoret, och viss förstärkning av arbetskrafterna.

I anslutning härtill redogöra de sakkunniga för de arbetsuppgifter, som skulle tillkomma denna byrå, och den därför avsedda personalen:

Enligt vattenfallsstyrelsen skulle denna byrå omfatta ett kansli och statistikkontor under ledning av en byråingenjör (lönegrad 26), ett drifttjänstkontor under ledning av en förste driftsingenjör (lönegrad 27), ett kraftbalanskontor under ledning av en förste byråingenjör (lönegrad 27), försvarskontoret under ledning av militärassistenten samt undervisningsanstalten, vars föreståndare skulle vara byråingenjör. I personalthänseende skulle detta innebära, att föreståndaren för kansliet och statistikkontoret respektive för kraftbalanskontoret uppflyttas från icke-ordinarie byråingenjörer i 24 lönegraden till ordinarie byråingenjör respektive förste byråingenjör och att undervisningsanstaltens föreståndare överföres till ordinarie stat med bibehållen placering i 26 lönegraden.

Drifttjänstkontoret har hand om den centrala driftledningen vid de samarbetande statliga kraftverken och har sålunda det närmaste ansvaret för att belastningsfördelningen mellan verken samt utnyttjningen av de lokala dygns- och veckoregleringsmagasinen ständigt sker så ekonomiskt som möjligt, bland annat så att de ägande vattenkrafttillgångarna bli väl utnyttjade och att ett minimum av ångkrafttillskott eller energiköp från främmande kraftverk erfordras. Kontoret skall vidare i samarbete med kraftverksförvaltningarna tillse, att nödiga arbeten av skilda slag vid anläggningarna förläggas till sådana tider, att kostnader och driftsolägenheter bli så små som möjligt. Kontoret har ock att reglera kraftutbytet med vissa kommunala och enskilda kraftföretag, med vilka vattenfallsstyrelsen samarbetar. Dessa arbetsuppgifters fullgörande kräver noggrann planläggning och över-

vakning. Särskild uppmärksamhet måste ock ägnas åt driftsäkerheten, d. v. s. det störningsfria fullgörandet av kraftleveranserna, innebärande bland annat upprätthållande med rimlig kostnad av störningsberedskap exempelvis vid ångkraftverket, lämplig sektionering av linjenätet för begränsning av uppkommande störningars omfattning, utfärdande tid efter annan till kraft- och transformatorstationerna av driftstörningsinstruktioner m. m.

På kraftbalanskontoret ankommer i främsta rummet utarbetandet av belastningsprognoser, vilka bl. a. ligga till grund för bestämmandet av den lämpliga utbyggnadstakten vid kraftverken. Kraftbalansutredningarna avse att möjliggöra ett bedömande av den ekonomiska utbyggnadsstorleken vid kraftanläggningarna och den ekonomiska gränsen för sjöregleringar ävensom fastställande av lämpliga avkopplingsbestämmelser för sekunda kraft, säsongkraft och andra reguljära kraftleveranser av speciell natur m. m. Härför kräves bland annat en systematisk genomarbetning av statistiken rörande vattenmängden i älvarna, krafttillgången vid utbyggda och utbyggda vattenfall, belastningen vid anläggningarna och dess fördelning på skilda kategorier m. m. Ett betydande svårighetsmoment är härvid den nödvändiga hänsynen till växlingarna i älvarnas vattenföring; exempelvis kan vid de nuvarande anläggningarna vattentillgången växla så mycket mellan torrår och vattenrika år, som motsvarar 500 miljoner kilowattimmar under normaltillgången respektive 250 miljoner kilowattimmar över densamma. Kraftbalansutredningarna få därför icke begränsas till den utbyggnad, som är nödvändig för ett visst kraftbehov, utan måste utsträckas till att i princip angiva, hur anläggningarna skola utbyggas och användas för att energitillgången skall bli rationellt utnyttjad. Den noggranna analys, som erhållits genom kraftbalansutredningarna, anses inom vattenfallsstyrelsen hava verkat så, att kraftverksbyggena kunnat hållas inom en snävare ram än eljest varit möjligt, vilket ekonomiskt sett innebär en väsentlig besparing å kapital- och driftutgifter, överslagsvis beräknad till minst 500.000 kronor per år.

Kansliets och statistikkontorets viktigaste arbetsuppgift avser granskningen och bearbetningen av statistik beträffande driftstörningarna och resultatens sammanfattande i månatliga och årliga redogörelser eller i tillfälliga sammanställningar. På grundval härav kan arbetet på driftsäkerhetens förbättrande läggas efter riktiga linjer. Det kan i detta sammanhang vara av intresse att konstatera, att den för abonnenterna på grund av driftstörningar förlorade drifttiden, sedan ifrågakarande redogörelser på sommaren 1922 börjat utkomma, kontinuerligt minskat, nämligen från 0.119 % år 1922 till 0.064 % år 1929 och 0.025 % år 1936. Från ekonomisk synpunkt har detta förhållande sin största betydelse i den ökning av försäljningsvärdet, som följer av ökad driftsäkerhet. Till ifrågakarande kontor hänföres därjämte åtskilliga andra driftärenden, som kräva central behandling, såsom anordnande av för driften erforderliga kommunikationssystem — telefonledningar och fjärrkontrollanläggningar — säkerhetsföreskrifter för personalen i tjänsteutövning, undersökningar av olycksfall m. m. Kontoret svarar även för insamlandet av erforderlig driftsstatistik, utarbetande av belastningsunderlag för avräkningar med vissa samkörande företag samt underlag för debiteringar för vissa större leveranser, såsom till statsbanorna.

Vad beträffar militärassistentens och det tillämnade försvarskontorets arbetsuppgifter äro de sakkunniga av ämnets natur förhindrade att lämna någon redogörelse men vilja vitsorda, att arbetsuppgiftens vikt, betydelse och omfattning väl motivera den av vattenfallsstyrelsen avsedda organisationen.

Å undervisningsanstalten har lagts den numera centralt anordnade ut-

bildningen av driftpersonalen, utarbetandet av handböcker, redigeringen av tekniska meddelanden till personalen o. dyl.

De sakkunniga anföra härefter, att de efter granskning av driftavdelningens arbetsuppgifter och organisatoriska förhållanden funnit sig böra tillstyrka vattenfallsstyrelsens förslag om inrättande av en särskild byrå för denna viktiga gren av styrelsens verksamhet. Det förtjänade att framhållas, att byråns blivande arbetsuppgifter — vilka redan, där de nu fullgjordes, vore av stor betydelse för landets kraftförsörjning — komme att växa i omfattning och betydelse, i den mån som nya kraftverk tillkomme och samkörningen mellan kraftverken utvecklades genom tillkomsten av nya stamlinjer. Av vad tidigare anförts beträffande de byggnadstekniska byråerna framginge, fortsätta de sakkunniga, att en kraftig utveckling av kraftstations- och linjebyggnaderna kunde förutses för de närmaste decennierna. De sakkunniga ville allenast föreslå de formella ändringarna i styrelsens förslag, att drifttjänstkontoret måtte kallas driftledningskontoret samt att kansliet och statistikkontoret med hänsyn till dess uppgifter måtte kallas allmänna avdelningen.

Enlig de sakkunnigas mening borde den nya driftdirektörstjänsten, sedd i förhållande till övriga byråföreståndartjänster, lämpligen hänföras till lönegrad C 7 (årslön 15,000 kronor). Närmast under driftdirektören, sluta de sakkunniga, skulle såsom föreståndare för de skilda underavdelningarna, på sätt vattenfallsstyrelsen tänkt sig, ställas en byråingenjör å allmänna avdelningen, en förste driftsingenjör å driftledningskontoret, en förste byråingenjör å kraftbalanskontoret samt militärassistenten å försvarskontoret, varjämte för föreståndaren för undervisningsanstalten syntes böra disponeras en byråingenjörsbefattning, tills vidare å extra ordinarie stat (26 lönegraden).

De sakkunnigas ordförande anför beträffande driftbyrån:

Det synes mig böra vara utsagt, att driftbyrån skall vara den fackbyrå, till vilken skall vara lagd uppgiften att vara verksledningens hjälporgan för den löpande kontrollen av personalhushållningen vid kraftverkens samt kraftöverförings- och distributionsanläggningarnas drift. Den föreslagna kansli- byråns personalavdelning torde nämligen ej, som ock i sakkunnigas betänkande antydes, besitta de därför erforderliga driftstekniska insikterna. Arbetsuppgiften i fråga synes mig ock böra skäligen lätt kunna under driftdirektören inordnas uti den hans byrå tillhörande allmänna avdelningen.

Vattenfallsstyrelsen har gentemot sist återgivna uttalande framhållit, att det endast är i mycket begränsad omfattning, som drift-hushållningen med personal vid lokalförvaltningarna kan hänföras till fackbyråer. Det bör framhållas, säger styrelsen, att driftbyrån inom vattenfallsstyrelsens organisation icke har samma ställning som drifttjänstbyrån inom järnvägsstyrelsens. Vattenfallsstyrelsens drifttjänstkontor handhar krafthushållningen och driftsakerhetstjänsten samt ombesörjer inordnandet av de skilda kraftverken i den dagliga produktionen men har ingen befattning med kraftverkens personalförhållanden. Styrelsen anser det därför vara mest ändamålsenligt, att drift-

byrån icke belastas med personalfrågor utan att dessa handläggas av sous-chefen och kanslibyrån.

En närmare redogörelse för sistberörda spörsmål torde jag få lämna i det följande i samband med behandlingen av kanslibyrån.

Tjänsteförteckningssakkunniga hava icke haft något att erinra mot placering av driftdirektörsbefattningen i lönegrad C 7.

Lönenämnden har icke funnit anledning till särskilt uttalande i förevarande hänseende.

Vattenfallsstyrelsen, som i sitt utlåtande över organisationsförslaget hävdade sin tidigare uttalade uppfattning, att driftdirektören borde placeras i lönegrad C 8 (16,000 kronor), vidhåller i utlåtandet över tjänsteförteckningssakkunnigas betänkande denna mening. Till stöd för sin uppfattning har styrelsen i sina utlåtanden — under hänvisning till driftdirektörens arbetsuppgifter — anfört, bland annat:

När befattningen såsom driftdirektör inrättades år 1932 såsom förordnande-tjänst, fastställdes för densamma ett arvode, som med 1,060 kronor översteg slutlönen för konstituerad byråchef. Om driftdirektören placeras i lönegrad C 7, såsom de sakkunniga föreslagit, skulle hans lön komma att med 1,500 kronor överstiga slutlönen för byråchef enligt det nya avlöningsreglementet. Den relativa löneförbättringen för driftdirektören i förhållande till byråchef skulle sålunda utgöra endast 440 kronor. Detta måste anses vara ett alltför obetydligt belopp, om man tager i betraktande dels den avsevärda utveckling, som kraftverksbyråns driftavdelning (den blivande driftbyrån) sedan år 1932 undergått med avseende å arbetsuppgifter, betydelse och storlek och som närmare omförmäls i styrelsens skrivelse den 10 maj 1937, dels den mera självständiga och ansvarsfulla ställning, som driftdirektören skulle erhålla genom omorganisationen.

Genom en placering i lönegrad C 7 skulle driftdirektörsbefattningen komma att bli jämställd med den högre byråchefsgraden och sättas endast en lönegrad över den lägre byråchefsgraden (C 6) men tre lönegrader under överingenjörstjänsten (C 10). En dylik lönegradsplacering av driftdirektören innebär dessutom en alltför liten löneskillnad mellan densamma och den för de lokala driftcheferna föreslagna lönegraden (C 6). Om däremot driftdirektörstjänsten, såsom styrelsen påyrkat, placeras i lönegrad C 8, ernås ett riktigt förhållande mellan löneställningarna för, å ena sidan, driftdirektören och, å andra sidan, överingenjör, byråchef och driftchef.

Departementsschefen.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, innebär det föreliggande förslaget till organisation av den förordnade driftbyrån i huvudsak endast att den nuvarande driftavdelningen inom kraftverksbyrån skulle bli självständig byrå under ledning av en i lönegrad C 7 (15,000 kronor) placerad driftdirektör. Även den nuvarande driftdirektörsbefattningen är en förordnandetjänst, förenad med arvode av 13,000 kronor.

Enligt organisationsplanen skulle den nya byrån omfatta samma underavdelningar som den nuvarande driftavdelningen med endast den avvikelser, att militärrassistenten skulle bli föreståndare för ett särskilt försvarskon-tor. I övrigt innebär de sakkunnigas förslag — fränsett ändrade benäm-

ningar å de särskilda avdelningarna — vissa uppflyttningar i lönegrad av avdelningsföreståndare. Allmänna avdelningen och kraftbalanskontoret skulle sålunda förestås av en byråingenjör i 26 lönegraden respektive en förste byråingenjör i 27 lönegraden, medan de motsvarande nuvarande befattningshavarna äro extra ordinarie tjänstemän i 24 lönegraden respektive, sedan den 1 januari 1939, 27 lönegraden. Driftledningskontoret skulle liksom det nuvarande drifttjänstkontoret stå under ledning av en förste driftsingenjör (27 lönegraden), försvarskontoret under ledning av militärassistenten, och för undervisningsanstalten skulle såsom föreståndare bibehållas en extra ordinarie byråingenjör i 26 lönegraden.

I betraktande av de arbetsuppgifter, som skulle tillkomma driftbyrån och de särskilda avdelningarna inom densamma, har jag för min del funnit mig kunna tillstyrka det föreliggande organisationsförslaget. Ej heller har jag funnit någon anledning till erinran mot de sakkunnigas förslag, i vad avser de skilda befattningarna och deras löneställning, men vattenfallsstyrelsen har i senare skrivelse, vartill jag återkommer i det följande, anmält att styrelsen anser det böra anstå med inrättandet av de båda nya byråingenjör- och förste byråingenjörbefattningarna. Däremot har styrelsen i nämnda skrivelse hemställt om inrättande av en ordinarie befattning för undervisningsanstaltens föreståndare.

Juridiska byrån.

Inom vattenfallsstyrelsens nuvarande organisation handläggas de juridiska ärendena, rättegångar m. m., å administrativa byrån. Styrelsen har för sin del icke föreslagit någon ändring i organisatoriskt hänseende beträffande denna byrå utan endast ändrad benämning å densamma. Med hänsyn till byråns arbetsuppgifter har styrelsen nämligen funnit, att byrån lämpligen bör kallas juridiska byrån. Om ifrågavarande byrås arbetsuppgifter anföra de sakkunniga:

Administrativa byråns arbetsuppgifter äro i huvudsak fördelade på två avdelningar — rättare sagt kanske dock närmast arbetsområden — processavdelningen och förvaltningsavdelningen, vartill kommer styrelsens registratörexpedition. Enligt vad de sakkunniga inhämtat är det vattenfallsstyrelsens avsikt att från kanal- och fastighetsbyrån till ifrågavarande byrå såsom en särskild avdelning överflytta lantmäteriarxivet, under föreståndarskap av en lantmätare i 24 lönegraden för icke-ordinarie befattningshavare.

Å administrativa byrån finnas för närvarande, förutom byråchefen, en förste sekreterare (lönegrad 27), två sekreterare (lönegrad 26) samt tre notarier (lönegrad 21), av vilka befattningshavare en notarie är icke-ordinarie och de övriga ordinarie. Tidigare fanns ytterligare en extra ordinarie sekreterare anställd å byrån. Efter det att denne befattningshavare övergått till annan tjänst och på grund av att byråns arbetsbörda vid tiden för avslutningen av målet om Vänerens reglering minskats, har ifrågavarande sekreterarebefattning icke återbesatts. Därutöver finnas tio befattningshavare i lägre löneställning. Byråns personal uppgår sålunda till sammanlagt 17 befattningshavare.

Byråchefen handhar i första hand de större vattenfallsprocesserna och regleringsfrågorna samt den juridiska bedömningen och utformningen av

viktigare avtal om inköp av vattenfall och fastigheter. Med nämnda processuella frågor äro utom byråchefen för närvarande de två sekreterarna sysselsatta. Alla skrifter i rättegångar föreläggas byråchefen för godkännande. Byråchefen är därtill beredande och föredragande i förekommande disciplinmål. Processavdelningen handlägger även tvister om tolkningen av ingångna leveranskontrakt och vissa skadeståndsmål.

Förvaltningsavdelningen, å vilken förste sekreteraren tjänstgör, har att handlägga skattefrågor, lagfarts-, intecknings-, postponerings- och relaxeringsärenden samt vissa skadeståndsärenden.

Skattefrågorna bereda vattenfallsstyrelsen mycket arbete på grund av ständigt återkommande frågor om höjning av fastighetstaxeringen för vattenfallen och vattenkraftanläggningarna. Förvaltningsavdelningens arbete avser eljest i huvudsak sådana jordägarfrågor, som uppkomma vid byggandet av transformatorstationer och framdragandet av kraftledningar, såsom köpeavtal, koncessionsansökningar, kraftledningsservitut, inteckning av dessa servitut, relaxering och postponering av inteckningar för ernående av önskvärd säkerhet för kraftledningsservituten, expropriationer och stadsplane-frågor. Längden av vattenfallsverkets kraftledningar är icke mindre än cirka 9,000 km och växer för varje år. Antalet berörda jordägare är därför mycket stort. Mellanhavandena med jordägarna kunna icke ordnas vid ledningens byggande en gång för alla, utan nya uppgörelser erfordras ofta vid arbeten å linjerna, nya skogsröjningar och dylikt. Därest, på sätt de sakkunniga föreslå, kanal- och fastighetsbyrån indrages, torde ytterligare en del avtals- och andra fastighetsfrågor komma att överflyttas till förvaltningsavdelningen.

De byggnads- och stadsplaneärenden, som i ganska stor omfattning behandlas av vattenfallsstyrelsen särskilt i samband med bestämmande av ledningarnas plansträckning, granskas ur juridisk synpunkt å avdelningen. Denna deltagar även i utarbetandet av stadgar för distributionsföreningarna och biträder dessa vid inre tvister mellan föreningarna och deras andelsägare samt går föreningarna tillhanda med råd i övrigt i juridiska frågor.

De sakkunniga meddela i fortsättningen, att de haft under överbägande, om för de till den administrativa byrån hörande arbetsuppgifterna borde bibehållas en särskild byrå eller om dessa uppgifter skulle kunna handläggas av en ombudsman med tillhörande biträdande personal och expedition. Inom affärsverken i övrigt vore ordnat på sistnämnda sätt. I generalpoststyrelsen och telegrafstyrelsen vore ombudsmännen inordnade i en viss byrå, medan i järnvägsstyrelsen och domänstyrelsen ombudsmannen (domänfiskalen) in-toge en från byråindelningen fristående ställning. Härom anföra de sakkunniga vidare:

För vattenfallsstyrelsens del skulle icke kunna komma i fråga att inordna en ombudsmansavdelning i någon annan byrå. En dylik anordning skulle för övrigt vara till direkt olägenhet, genom att ledaren för det juridiska arbetet i styrelsen icke längre komme att stå direkt under generaldirektören. Detta kan däremot vinnas, vare sig en fristående ombudsman finnes eller ifrågavarande verksamhet utföres å en särskild byrå, under ledning av en byråchef.

De uppgifter, som nu tillkomma administrativa byrån i vattenfallsstyrelsen och som enligt styrelsens förslag äro avsedda att åligga en blivande juridisk byrå, skilja sig från uppgifterna för övriga byråer i styrelsen därutinnan, att de i relativt liten omfattning avse ledande dispositioner för de un-

derlydande lokalorganens verksamhet utan huvudsakligen gå ut på att direkt utföra verksstyrelsens beslut eller handla å dess vägnar. Avdelningen i fråga får därför i viss mån karaktär av skötselorgan.

Samtidigt är den emellertid även ett expertisorgan, som tillhandagår övriga avdelningar inom styrelsen med juridisk sakkunskap.

Ur rent administrativ synpunkt kan det ej sägas vara något att erinra mot att i stället för en juridisk byrå inrättas en ombudsmansavdelning. Frågan är emellertid, om något särskilt är att vinna genom en förändring från en juridisk byrå till ombudsmansexpedition. Vid bedömandet av denna fråga synas följande omständigheter böra tagas i betraktande.

Det torde vara allmänt erkänt, att vattenrättsmålen och särskilt de större och mest invecklade äro av särskild svårighetsgrad. Detsamma gäller i stor utsträckning om de juridiska spörsmål, som uppstå i samband med inköp av vattenfall m. m. Vattenfallsstyrelsens motparter anlita härvid ofta landets förnämsta privatpraktiserande juridiska experter. Icke minst från ekonomisk synpunkt är det därför av vikt, att styrelsen för ifrågavarande mål och avtalsuppgörelser kan förfoga över en erfaren och skicklig jurist i ledande ställning.

De sakkunniga hade för sin del övertvägt, om icke för ernående av nämnda mål det lämpligaste skulle vara att för angivna uppgift inrätta en förordnandetjänst med så högt tilltagen lön, att möjlighet kunde finnas att — givetvis inom statstjänstemännens krets — förvärva en för ändamålet tillräckligt kvalificerad person. För sådant fall syntes man emellertid icke kunna stanna under en årslön, som minst uppginge till slutavlöningen för byråchef i allmänhet. Under dessa förhållanden och då byråchefstjänsten å den administrativa byrån för närvarande vore besatt med en befattningshavare, vilken ännu hade några år kvar till pensionsålderns inträde, hade de sakkunniga funnit det för närvarande saknas tillräcklig anledning att vidtaga ändring med avseende på den nuvarande organisationen av förevarande byrå och tjänsteställningen för dess chef. De sakkunniga ville förutsätta, att vid inträffande ledighet denna fråga upptoges till förnyat övervägande och Kungl. Maj:ts beslut. De sakkunniga ville ock framhålla, att löneställningen för den ledande juristen inom vattenfallsstyrelsen i högre grad än fallet vore i fråga om andra av de sakkunniga behandlade befattningshavare inom styrelsen syntes bliva beroende av en förestående allmän lösning av spörsmålet om tillämpning av förordnandesystemet i avseende å högre administrativa poster. Beträffande byråns organisation i övrigt anföra de sakkunniga:

Vad angår personalorganisationen å juridiska byrån — de sakkunniga ansluta sig till förslaget om denna benämning å byrån — torde arbetsuppgifternas omfattning tills vidare nödvändiggöra bibehållandet av den nuvarande personalutrustningen å de förut berörda s. k. process- och förvaltningsavdelningarna.

De sakkunniga vilja emellertid framhålla, att det ej är uteslutet, att de kvalificerade arbetsuppgifterna å juridiska byrån framdeles kunna undergå minskning, detta närmast för det fall, att den starka utveckling, i vilken vattenfallsverket under senare år varit stadd, skulle komma att stagnera. De sakkunniga förorda fördenskull, att vid inträffande ledighet å någon av förste sekreterare- eller sekreteraretjänsterna tjänsten ej bör återbesättas utan prövning och tillstånd av Kungl. Maj:t. Under sådana förhållanden synes

det icke vara erforderligt att här närmare ingå på spörsmålet, om någon av omhandlade tjänster för närvarande lämpligen bör uppföras å övergångsstat.

Vad angår den juridiska byråns organisation i övrigt hava de sakkunniga ej funnit anledning till erinran mot att lantmäteriarlivet överflyttas från kanal- och fastighetsbyrån till juridiska byrån liksom även en del av verkets fastighetsförvaltning och kanal- och fastighetsbyråns kartarkiv, på sätt närmare framgår av vad nedan anföres om indragning av kanal- och fastighetsbyrån. Nämnas må dock, att den nuvarande administrativa byråns befattning med personalärenden och styrelsens bibliotek, såsom de sakkunniga i annat sammanhang föreslå, skulle överflyttas på andra organ inom styrelsen.

Till avvikelse från vattenfallsstyrelsens förslag vilja de sakkunniga föreslå, att registratörexpeditionen överflyttas från juridiska byrån till kanslibyråns allmänna avdelning.

Vattenfallsstyrelsen har tillstyrkt de sakkunnigas förslag.

Tjänsteförteckningssakkunniga, som beträffande byråchefstjänsternas lönegradsplacering endast angivit sin principiella ståndpunkt, yttra sig icke rörande de skilda tjänsternas inplacering i löneskalan.

Lönenämnden har icke funnit anledning till särskilt uttalande i förevarande hänseende.

Departement-
chefen.

Enligt det föreliggande förslaget skulle den nuvarande administrativa byrån under benämning juridiska byrån med i stort sett samma arbetsuppgifter och oförändrad personaluppsättning ingå i den nya organisationen. Till juridiska byrån skulle från nuvarande kanal- och fastighetsbyrån överflyttas lantmäteriarlivet och viss fastighetsförvaltning m. m., varemot de med personalärenden och styrelsens bibliotek sammanhängande arbetsuppgifterna avsetts att övertagas av kanslibyrån.

Vad sålunda föreslagits föranleder icke annat yttrande från min sida än att jag i likhet med organisationssakkunniga förutsätter, att vid inträffande ledighet å byråchefsbefattningen frågan om byråns organisation ånyo upptages av vattenfallsstyrelsen och underställes Kungl. Maj:ts prövning liksom även att vid inträffande ledighet å någon av förste sekreterare- eller sekreteraretjänsterna spörsmålet om befattningens indragning eller återbesättande skall bliva föremål för prövning av Kungl. Maj:t. Härutinnan lärer Kungl. Maj:t framdeles vilja meddela beslut.

Kanslibyrån.

Enligt vattenfallsstyrelsens organisationsförslag skulle den nuvarande kameralbyråns arbetsuppgifter, till den del de avsåge ekonomiska ärenden, överföras till en ekonomibyrå, vilken jämväl skulle övertaga vissa uppgifter, från den nuvarande kraftverksbyrån. Kameralbyråns övriga arbetsuppgifter, väsentligen avseende personalbestämmelser och personalfrågor, skulle då jämte personalärenden från andra byråer sammanföras till en personalbyrå under ledning av en byråchef. Om innebörden av styrelsens förslag hava *de sakkunniga* anfört:

Till personalbyrån skulle sålunda med vissa undantag samlas alla allmänna och individuella personalärenden inom styrelsen, såväl kameralbyråns ärenden som de nu på andra byråer handlagda. Bland de senare må särskilt framhållas ärenden angående tjänstemäns antagande och befordran, tjänsteställningsfrågor, längre tjänstledigheter och vikariat, förberedande behandling av personalstatsärenden samt lönestatistik för arbetare. I dylika ärenden skulle samarbete äga rum mellan personalbyrån och vederbörande fackbyråer. På byråns handläggning skulle vidare ankomma förhandlingar med tjänstemannaorganisationer, medan avtalsförhandlingarna med arbetarpersonalen förutsatts skola ske genom överdirektören och souschefen, respektive överingenjören å vattenbyggnadsbyrån.

Enligt styrelsens förslag skulle personalärendena närmast under byråchefen handläggas å en personalavdelning av nuvarande kameralbyråns kamrer och sekreterare, vilka nu äro placerade i 24 lönegraden, varvid emellertid kamrerarbefattningen skulle förändras till en sekreterarbefattning. En av sekreterarbefattningarna skulle placeras i 26 lönegraden, och innehavaren av denna befattning skulle vara byråchefens närmaste man och ställföreträdare.

Revisionskontoret, vilket nu är inordnat i kameralbyrån, skulle enligt vattenfallsstyrelsens förslag, ehuru kontoret visserligen borde intaga en relativt fristående ställning, i administrativt hänseende underställas personalbyråns chef. Styrelsen har ansett denna anordning lämplig, enär revisionens anmärkningar till större delen avse tillämpningen av gällande personalbestämmelser. Enligt vad de sakkunniga inhämtat avser styrelsen, att kontoret, vilket nu står under ledning av en revisor i lönegrad 21, skulle såsom förståndare erhålla en förste revisor i 22 lönegraden.

De sakkunniga finna i likhet med vattenfallsstyrelsen, att sammanförandet av personalärendena till en byrå innebär en lämplig åtgärd i samband med styrelsens omorganisation. Härigenom främjas, säga de sakkunniga, enhetligheten i tillämpningen av personalen berörande föreskrifter och möjliggöres en allmän överblick över personalförhållandena. De sakkunniga vilja därför i huvudsak tillstyrka styrelsens förslag i förevarande del. Ej heller hava de sakkunniga något att erinra mot att revisionskontoret förläggas till ifrågasättande byrå och att kontorsföreståndaren placeras i lönegrad 22 (A 22) såsom förste revisor. De sakkunniga hava emellertid förordnat några smärre ändringar i styrelsens förslag och hava härom anfört:

Tjänstemannapersonalen vid statens vattenfallsverk utgjorde i mitten av sistlidna mars månad 1,067 och arbetarpersonalen 2,519, vartill kommo 28 kontorsvakter, eller tillhoppa 3,614 personer. Av nämnda personal voro nära 275 placerade i styrelsen. De individuella personalärendena inom statens vattenfallsverk bliva alltså till kvantiteten av jämförelsevis liten storleksordning, men svårighetsgraden i ärendenas art är naturligen densamma som vid andra statliga verk.

Det må vidare framhållas, att det torde vara ofrånkomligt, att frågor om personalbehovet, d. v. s. driftshushållningen med personal, alltjämt väsentligen få ankomma på fackbyråernas föredragning och att den föreslagna personalbyråns uppgift beträffande personalstater och dylikt i huvudsak blir av formell natur.

Till den föreslagna personalbyråns handläggning skulle emellertid även hänföras ärenden av allmän administrativ natur, såsom remisser från Kungl. Maj:t samt verk och myndigheter, ärenden beträffande styrelsens instruktion och arbetsordningar, vidare allmänna bestämmelser om anställningsvillkor, tjänstgöringstider, avlönings- och pensionsförmåner m. m.

Med hänsyn till arbetsuppgifternas allmänt administrativa natur och de egentliga personalärendenas begränsade omfattning samt i betraktande av att även revisionskontoret skulle hänföras till denna byrå, synes det de sakkunniga lämpligt, att ifrågavarande byrå benämnas kanslibyrån och att inom densamma arbetet fördelas å en allmän avdelning, en personalavdelning och ett revisionskontor. Uppdelningen av den av vattenfallsstyrelsen tilltänkta personalavdelningen på två avdelningar torde organisatoriskt sett motsvara en lämplig arbetsfördelning mellan byråns båda sekreterare, vilka därvid skulle vara föreståndare för var sin avdelning. Den allmänna avdelningen skulle då huvudsakligen omhändervä byråns ärenden av mera allmän administrativ natur, remisser m. m., och till denna avdelning torde även kunna överföras värden av styrelsens bibliotek, vilket för närvarande är inordnat under administrativa byrån och enligt styrelsens organisationsförslag skulle överföras till den nya ekonomibyrån.

De sakkunniga finna icke anledning att närmare gå in på arbetsfördelningen mellan avdelningarna och anse det icke heller vara lämpligt att i detalj fastställa densamma. Arbetsfördelningen mellan avdelningarna torde, fortsätta de sakkunniga, liksom i andra liknande fall få ske efter erfarenhet om vad som är praktiskt. Givetvis kan fördelningen bliva beroende även av tjänsteinnehavarnas personliga kvalifikationer.

De sakkunniga föreslå slutligen, att registratorsexpeditionen överflyttas från juridiska byrån till kanslibyrån, där den organisatoriskt sett lämpligen bör inordnas i byråns allmänna avdelning.

De sakkunnigas ordförande har, på sätt förut i samband med behandlingen av driftbyrån återgivits, ansett att till sistnämnda byrå borde läggas uppgiften att vara verksledningens hjälporgan för den löpande kontrollen av personalhushållningen vid kraftverkens samt kraftöverförings- och distributionsanläggningarnas drift, enär kanslibyrån icke syntes komma att besitta de därför erforderliga driftstekniska insikterna.

Vattenfallsstyrelsen har beträffande kanslibyrån anfört:

De sakkunniga ha anfört, att de individuella personalärendena inom statens vattenfallsverk bliva till kvantiteten av jämförelsevis liten storleksordning, men att svårighetsgraden i ärendenas art naturligen är densamma som vid andra statliga verk.

Härtill vill vattenfallsstyrelsen anmärka, att personalärendena vid de större kommunikationsverken äro fördelade på olika byråer, samt att dessa ärendens omfattning och svårighetsgrad vid statens vattenfallsverk jämväl påverkas av följande omständigheter. Bland detta verks personal finnes en mångfald av olika slags befattningar och yrken representerade. På grund av verksamhetens natur föreligger det ett stort behov av högkvalificerad personal i både högre och lägre tjänstegrader, som är mycket efterfrågad inom liknande privata och kommunala företag. Såväl till följd härav som på grund av den kraftiga utvecklingen av verkets rörelse uppkomma relativt ofta frågor om nyanställning av personal och om befattnings- eller lönehöjningar.

De sakkunniga ha vidare framhållit, att det torde vara ofrånkomligt, att frågor om personalbehovet, d. v. s. drifthushållningen med personal, alltjämt väsentligen finge ankomma på fackbyråernas föredragning och att den

föreslagna personalbyråns (kanslibyråns) uppgift beträffande personalstater och dylikt i huvudsak bleve av formell natur. Gentemot detta uttalande vill vattenfallsstyrelsen framhålla följande synpunkter.

Vid statens vattenfallsverks lokalförvaltningar är arbetet i stor omfattning så organiserat, att en och samma befattningshavare fullgör olika slags arbetsuppgifter, vilka inom styrelsen enligt den föreslagna byråorganisationen motsvaras av två eller flera fackbyråer. Det finnes vid lokalförvaltningarna endast jämförelsevis begränsade personalgrupper, vilkas arbetsuppgifter tillhöra enbart en byrå inom styrelsen. Så är egentligen endast fallet med den tekniska personalen vid de under byggnadstekniska byrån hörande byggnadsföretagen. Driftpersonalen vid kraftstationerna kan visserligen sägas höra närmast under driftbyrån, men denna personal tages även i anspråk för ombyggnads- och underhållsarbeten, vilka tillhöra elektrobyggnadsbyråns verksamhetsområde. Detsamma gäller i än större utsträckning om drift- och underhållspersonalen vid kraftverkens distributionsanläggningar. Personalen vid stationsmontageavdelningen och vid stamlinjebyggnaderna ha visserligen var för sig ensartade arbetsuppgifter, men personal med samma arbetsuppgifter som den nyssnämnda finnes även vid de lokala kraftverken. Den kamerala personalen vid lokalförvaltningarna sysslar i allmänhet med såväl personal- som räkenskaps- och förrådsärenden.

Det vore således endast i ringa omfattning, som frågorna om drifhushållningen med personal vid lokalförvaltningarna kunde hänföras till någon viss fackbyrå. Vad särskilt driftbyrån beträffar har styrelsen framhållit, att denna byrå skulle handhava krafthushållningen och driftsäkerhetstjänsten samt ombesörja inordnandet av de skilda kraftverken i den dagliga produktionen men däremot icke taga befattning med kraftverkens personalfrågor, vilka icke borde belasta denna byrå. Övervakandet av denna angelägenhet syntes därför böra i allmänhet anförtros åt souschefen med biträde av kanslibyrån.

Ärendena angående personalstater, anför styrelsen slutligen, innefattade ej endast ett fastställande av det behövliga antalet befattningshavare utan även ett bedömande av till vilka tjänste- och lönegrader vederbörande befattningshavare å olika tjänsteställen borde vara hänförda. Härvid vore det av vikt, att enhetlighet i detta bedömande åstadkommes, och för detta ändamål erfordrades både en allmän överblick över personalförhållandena inom det egna verket och kännedom om motsvarande förhållanden vid andra verk. Kanslibyrån måste alltså jämväl ingå på en saklig prövning av dessa ärenden, varför denna byrås uppgift beträffande personalstater ingalunda kunde bli av huvudsakligen formell natur.

Tjänsteförteckningssakkunniga hava i sitt betänkande förordat, att förenämnda befattning såsom förste revisor hänföres till 24 lönegraden, vilken vanligen avses för förste revisorer.

Lönenämnden har icke funnit anledning till särskilt uttalande i förevarande hänseenden.

Såsom av det anförda framgår, skulle enligt sakkunnigförslaget den nuvarande kamerallbyrå omorganiseras till en kanslibyrå och till denna byrå sammanföras de nu på skilda byråer handlagda personalärendena. I sam-

band därmed skulle kassa- och bokföringskontoren å kameralbyrån överflyttas till den föreslagna kommersiella byrån och till kanslibyrån överföras den nu på administrativa byrån ankommande vården om styrelsens bibliotek ävensom registratorsexpeditionen. Kanslibyrån skulle stå under ledning av en byråchef (A 30) och dess arbetsuppgifter närmast under chefen fördelas på en allmän avdelning, en personalavdelning och ett revisionskontor. För föreståndarna för dessa avdelningar och kontor skulle avses två sekreteraretjänster i 26 och 24 lönegraderna samt en förste revisor, som enligt tjänsteförteckningssakkunniga skulle placeras i 24 lönegraden. Sekreterarebefattningen i 26 lönegraden och förste revisorstjänsten skulle nyinrättas. Däremot kan av skäl, till vilka jag senare återkommer, en förste kontrollörsbefattning i 22 lönegraden indragas.

Den sålunda föreslagna organisationen av en kanslibyrå synes mig vara godtagbar. Särskilt sammanförandet av personalärendena till denna byrå synes innebära en fördelaktig organisatorisk åtgärd. Vad beträffar den av de sakkunniga och vattenfallsstyrelsen diskuterade frågan om det lämpligaste sättet för handhavande av drifhushållningen med avseende å personalen vill jag i detta sammanhang understryka angelägenheten av att åt denna viktiga uppgift — även om densamma på grund av det jämförelsevis ringa personalbehovet vid statens vattenfallsverk är av mindre storleksordning än vid andra affärsverk — ägnas särskild uppmärksamhet. Ehuru det av skäl, som vattenfallsstyrelsen anført, torde vara lämpligt, att hithörande ärenden centralt handläggas å kanslibyrån under övervakning av verksledningen, närmast överdirektören och souschefen, finner jag det angeläget, att även vederbörande fackbyråer, i den mån så kan ske, uppmärksamma hithörande spörsmål och lämna sin medverkan till att de med personalhushållningen sammanhängande frågorna få en rationell lösning.

I fråga om förste revisorsbefattningen biträder jag förslaget, att denna placeras i 24 lönegraden.

Kommersiella byrån.

Enligt vattenfallsstyrelsens organisationsförslag skulle till en nyinrättad ekonomibyrå överföras *dels* från kraftverksbyrån kraftförsäljnings- och taxeaendena samt budget- och bokslutsärenden, förnyelsefondsärenden och vissa bokföringsfrågor och *dels* från kameralbyrån bokförings- och kassaärenden, statförslag, årsberättelser, allmänna kvartalsmeddelanden och andra ekonomiska ärenden. Dessa ärenden handläggas för närvarande delvis under samarbete mellan kraftverks- och kameralbyråerna. Till ekonomibyrån skulle ock överflyttas vården om styrelsens bibliotek; härutinnan hava de sakkunniga i det föregående förordat, att biblioteket ställes under kanslibyrån och närmast under dess allmänna avdelning. Enligt styrelsens förslag skulle ekonomibyrån stå under ledning av en byråchef (lönegrad 30). Till byrån skulle överflyttas kraftverksbyråns kraftförsäljningskontor samt kameralbyråns bokföringskontor och kassakontor, varjämte å byrån skulle nyinrättas ett kansli under ledning av en sekreterare i lönegrad 26.

De sakkunniga anföra om ifrågavarande byrås arbetsuppgifter, att till densamma sålunda skulle komma att läggas en av statens vattenfallsverks viktigaste uppgifter, kraftförsäljningen och taxesättningen. Kraftförsäljningen skedde emellertid icke helt genom styrelsens försorg utan även direkt genom lokalförvaltningarna vid kraftverken. Framhållas borde, säga de sakkunniga, att vattenfallsverkets kraftförsäljning i huvudsak avsåge kraftleveranser engros och endast i mycket ringa omfattning detaljdistribution. Enär kraftförsäljningens omhändertagande och arbetets fördelning mellan olika organ inom verket liksom taxefrågornas behandling vore av intresse från organisatorisk synpunkt, hade de sakkunniga härutinnan från vattenfallsstyrelsen inhämtat en redogörelse. Härur återgiva de sakkunniga följande:

Kraftförsäljningsarbetet inom statens vattenfallsverk är uppdelat på kraftverksbyrån och kraftverken. De direkta underhandlingarna med abonnenterna sker i allmänhet genom kraftverken. Vid större kraftleveranser och leveranser av mera speciell art föras ofta direkta underhandlingar även mellan kraftverksbyrån och resp. abonnenter.

När det gäller leveranser upp till 250 kW enligt vattenfallsstyrelsens normtaxor, äga kraftverksdirektörerna bemyndigande att själva avsluta sådana kontrakt, men kontrakten delgivas kraftverksbyrån och bli föremål för viss efterkontroll. Alla övriga kontrakt avslutas av styrelsen.

Vid sidan av normtaxorna utarbetas successivt »standardiserade specialtaxor», som kunna betraktas som en löpande sammanfattning av sådana specialfall, som förekommit ett flertal gånger under något så när lika förutsättningar, vadan en standardisering ansetts motiverad. Möjligen kommer en del av dessa standardiserade specialtaxor att framdeles överföras till normtaxorna.

Alltjämt förekomma emellertid speciella fall, där man varken kan komma till något resultat efter normtaxorna eller de nämnda standardiserade specialtaxorna utan måste tillgripa för det speciella fallet särskilt avpassade villkor. I sådana fall måste det naturligtvis göras en noggrann och väl genomtänkt utredning angående de möjligheter, som föreligga. Kontraktsvillkoren böra å ena sidan passa abonnenten men å andra sidan även vara lämpliga för styrelsen. Abonnenten bör utan att betala något prohibitivt pris kunna ordna sin uttagning på sådant sätt, att hans arbetsprocess kan utformas rationellt, men taxan bör även uppmuntra till jämn utnyttjning av kraften och till successivt ökad uttagning. Naturligtvis är det därjämte synnerligen viktigt, att det tillämpas konsekventa principer när det gäller eftergifter på de normala villkoren, så att likartade abonnenter så långt som möjligt få enhandla villkor.

Flertalet normalkontrakt avslutas som sagt vid kraftverken. Distriktsingenjören i vederbörande distrikt och hans medhjälpare föra större delen av förhandlingarna med konsumenterna, naturligtvis i samråd med kraftverksdirektören. Kraftverksdirektören tar personligen itu med förhandlingarna i svårbehandlade fall. Icke ens de s. k. småkontrakten kunna behandlas så enkelt, att man endast överlämnar ett ifyllt normalkontrakt till abonnenten för undertecknande. Om t. ex. en kvarn eller såg på landet skall uppgöra ett nytt avtal eller förlänga ett gammalt avtal, uppkommer det nästan alltid en diskussion, om det icke är billigare eller mera riskfritt att installera en dieselmotor eller en lokomobil för avfallsbränslet, och ibland segrar värmekraftmaskineriet i konkurrensen. Man får nästan alltid hjälpa abonnenten att välja lämplig taxa och ibland även hjälpa abonnenten med planerandet av den elektriska anläggningen.

En distributionsförening kommer praktiskt taget aldrig till stånd med mindre än att kraftverket organiserar föreningen, projekterar dess nät, skriver dess stadgar, upplägger dess bokföring, ordnar dess inre taxa m. m. Även sedan föreningen blivit startad får kraftverket i detalj följa dess verksamhet. Distriktsingenjören är konsulterande för föreningen beträffande dess utvidgningar och förstärkningar, får beräkna dess inre taxor m. m. Distriktskontorets personal genomgår i regel föreningens bokslut. Distriktskontoret föreslår, om och när övergång skall ske till industritaxa. Kraftverket medverkar vid bilägandet av tvister mellan föreningen och dess medlemmar eller abonnenter ävensom tvister med grannföretag rörande distributionsgränserna.

Ett kontrakt med en förening förutsätter sålunda ett betydande arbete både före kontraktets tillkomst och efter dess uppgörande.

Även de mindre samhällena kräva samma omvårdnad för att kraftavsättningen skall utvecklas på ett gynnsamt sätt. I flertalet sådana samhällen ordnas utvidgningar och inre taxor i samråd med kraftverkets personal.

De stora eller mera speciella avtalen äro ofta omständliga affärer, som vardera bruka taga ett eller flera år i anspråk. Det hör till undantagen att ett större avtal kan bli klart på några månader.

Då en dylik kraftfråga kommit upp, underkastas den i allmänhet en förberedande diskussion mellan överdirektören, byrådirektören för kraftförsäljningen och kraftverksdirektören. Ibland kan man omedelbart komma till resultat. I regel blir det nödvändigt att göra en del utredningar. Det beslutas då, huru utredningsarbetet skall fördelas. Med hänsyn såväl till den begränsade personal, som finns vid kraftverksbyrån, som till kraftverkens närmare kontakt med konsumenterna, få kraftverken oftast större delen av dessa utredningar på sin lott. Särskilt blir detta förhållandet då det gäller att undersöka konsumentens kraftbehov, samarbetet med lokala kraftanläggningar o. d. Berör utredningen flera kraftverk eller avser den t. ex. en leverans till järnvägarna, ett större privat kraftföretag o. d., förlägges utredningen i allmänhet helt och hållet till kraftverksbyrån. Alla utredningar rörande produktionskostnaderna vid vattenfallsstyrelsens egna anläggningar göras normalt av kraftverksbyrån.

Vid samtliga utredningar eftersträvas dock ett visst samarbete mellan kraftverksbyrån och kraftverken, så att de på olika håll samlade erfarenheterna kunna bäst tillgodogöras. Ofta gäller det sålunda att klargöra vad en lokal ångkraft- eller dieselanläggning skulle kosta. En sådan beräkning kan ombesörjas av kraftverksbyrån med hjälp av Västerås kraftverk och en av distriktsingenjörerna (i Göteborg), som blivit särskilt intränad på sådana uppgifter, under det att utredningen i övrigt göres av vederbörande kraftverk.

Andra kraftverksmän ha särskilt intränats på frågor, som gälla cellulosa-industrin (träslipning) eller t. ex. den elektrotermiska industrien.

När utredningarna, som ofta göras under medverkan av kraftkonsumenten, blivit klara, uppdragas riktlinjerna för offerten under samråd mellan kraftverksbyrån och kraftverket.

Själva utskriften av kraftkontrakten innebär en relativt ringa del av kraftförsäljningsarbetet. Kraftkontrakten upprättas i allmänhet av kraftverken, men vissa specialkontrakt av större omfattning eller som beröra flera kraftverk utarbetas på kraftverksbyrån. Av kraftverken upprättade specialavtal bruka emellertid redan i koncept granskas av kraftverksbyrån och när de definitiva avtalen översändas till styrelsen, så blir uppgiften närmast den att kontrollera att avtalen upprättats enligt de fastlagda riktlinjerna. Genom att även specialavtalen i stor utsträckning utskrivs på tryckta formulär med endast ett fåtal paragrafer utskrivna med maskinskrift, blir granskningen och

kontrollen relativt litet tidskrävande. Överdirektören och generaldirektören behöva endast använda en ganska kort tid vid avtalens genomläsning och undertecknande.

Man får sålunda icke uppfatta saken så, att avtalen först utarbetas vid kraftverken och sedan passera flera instanser inom kraftverksbyrån för att slutligen komma till generaldirektören.

Vid sidan av det löpande kraftförsäljningsarbetet måste tid efter annan mera allmänna taxeutredningar göras för att undersöka möjligheten till taxestjusteringar. Allteftersom det ekonomiska resultatet förbättrats, har vattenfallsstyrelsen följt den principen att lätta på kraftprisen. Det är emellertid ej likgiltigt, hur denna lättnad anbringas för att ernå det mål, som eftersträvas, nämligen ökade möjligheter för användning av elektrisk kraft. Samtidigt måste emellertid beaktas, att man ej genomför lättnaderna på sådant sätt, att styrelsen riskerar ett undergrävande av ekonomien för framtiden.

Trots att vattenfallsstyrelsens verksamhet huvudsakligen är inriktad på engrosleveranser, bedriver styrelsen även detaljdistribution inom vissa områden av olika karaktär (städer och landsbygd). Även om denna distribution är av relativt ringa omfattning så har styrelsen dock även inom detaljdistributionen sedan länge intagit en ledande ställning inom landet, när det gäller införandet av rationella taxor. Sålunda var det vattenfallsstyrelsen, som t. ex. inom distributionsföreningarna först införde den grundavgiftstaxa, som sedan blivit förebilden för den numera allmänt på landsbygden och i städerna införda moderna hushållstaxan. Allt fortfarande taga kraftverken aktiv del i taxesättningen inom flertalet distributionsföretag, som tager kraft från vattenfallsstyrelsen, och styrelsen deltagar genom sina representanter i det arbete, som ständigt pågår inom svenska elektricitetsverksföreningen för vidare utveckling av detaljtaxorna.

Samma personal, som handhar kraftförsäljningsarbetet, har även fått taga hand om propagandan för ökad användning av elektricitet. Detta är naturligtvis icke en tillfällighet, enär denna propaganda måste i hög grad bygga på att krafttaxorna — i detta sammanhang speciellt detaljtaxorna — äro lämpligt utformade. Det direkta propagandaarbetet, omfattande, utom upplysningar rörande detaljtaxornas utformning, huvudsakligen demonstrationer av elektriska hushållsapparater, handverktyg, elektrisk matlagning, rationell belysning o. d., handhaves av distriktskontoren med biträde av propagandaorganisationen Feras konsulenter. Kraftverksbyråns uppgift beträffande det löpande propagandaarbetet är närmast att utgöra en förbindelse-länk mellan å ena sidan de speciella propagandaorganisationerna Fera och Ljuskultur och å andra sidan kraftverken samt mellan kraftverken inbördes. Kraftverksbyrån tager vidare initiativ till och ombesörjer central distribution av vissa propagandabroschyrer, anskaffar filmer o. d., samt handhar utrustningen och dispositionen av den utställningsbuss, som sedan ställes till distriktens förfogande för demonstrationer på landsbygden.

De sakkunniga meddela vidare, att till kraftförsäljningskontorets verksamhetsområde höra, i samarbete med driftkontoret, frågor om tillfälliga leveranser av hjälpkraft till respektive inköp av överskottskraft från privata företag ävensom transitering av kraft genom verkets ledningar från ett företag till annat. Vid sidan om kontraktens bestämmelser om kraftbelopp, pris och dylikt förekomma ofta gränsbestämmelser, som angiva företagets geografiska verksamhetsområde. Dylika gränsuppgörelser kunna ibland vara mycket komplicerade och ömtåliga.

I anslutning till det anförda ingå de sakkunniga på organisationsfrågan och yttre härom:

Vattenfallsstyrelsens organisationsförslag innefattar, att förhandlingarna med större kraftkonsumenter skulle ankomma på överdirektören och souschefen med biträde av föreståndaren för det byrån i fråga tillhörande kraftförsäljningskontoret liksom också att den senare skulle delvis självständigt föredraga sina ärenden i verkets beslutande instans. Generaldirektören skulle därvid, liksom hittills, i allmänhet träda fram vid de direkta förhandlingarna först i det avgörande skedet.

De sakkunniga hava efter övervägande av frågan om kraftförsäljningens lämpliga ordnande för sin del i likhet med vattenfallsstyrelsen funnit, att den hittills tillämpade ordningen, vilken i huvudsak skulle följas även efter den föreslagna omorganisationen, fungerat på ett tillfredsställande sätt och i stort sett icke torde kunna göras smidigare.

Under förutsättning att de större kraftförsäljningsfrågorna handläggas i nyss angiven ordning — under ledning av överdirektören och souschefen — vilja de sakkunniga ansluta sig till vattenfallsstyrelsens förslag, att ifrågasvarande byrå ställas under ledning av en byråchef (30 lönegraden). Med hänsyn till att byråns viktigaste arbetsuppgift kommer att bli av kommersiell natur, synes det de sakkunniga lämpligt, att byrån benämnes *kommersiella byrån*. Vidare anför de sakkunniga om byråns organisation:

För föreståndaren för kommersiella byråns kraftförsäljningskontor, enligt de sakkunnigas mening lämpligare benämnt kraftförsäljningsavdelningen, torde det vid den föreslagna organisationen vara tillräckligt att avse en förste byråingenjörsbefattning (27 lönegraden).

Vad beträffar byråns organisation i övrigt — enligt vattenfallsstyrelsens förslag omfattande ett kansli, ett bokföringskontor och ett kassakontor med föreståndare i 26, 24 respektive 21 lönegraderna — hysa de sakkunniga den uppfattningen, att kansliet och nämnda båda kontor böra sammanföras till en ekonomiavdelning under ledning av en förste sekreterare i 27 lönegraden. Därvid skulle nyssnämnda föreståndartjänst i 26 lönegraden utgå och kansligöromålen närmast omhänderhavas av den notarie, som enligt styrelsens förslag skulle tjänstgöra närmast under kansliets föreståndare.

Till stöd för detta förslag få de sakkunniga anförda följande. Inledningsvis har framhållits att ifrågasvarande byrås arbetsuppgifter, utöver kraftförsäljnings- och taxefrågor, skulle omfatta budget- och bokslutsärenden, förnyelsefondsärenden, bokförings- och kassaärenden, statförslag, årsberättelser och allmänna kvartalsuppgifter m. m. Hit skulle sålunda hänföras bland annat frågor om kapitalökningsanslag, förslag till förnyelsefonds- och driftkostnadsstater och beräkningar rörande inkomster och utgifter samt överskott å driften. Därtill kommer en mångfald smärre frågor inom bokförings- och kassaväsendet. Enligt de sakkunnigas mening är det organisatoriskt sett välbetänkt att avlasta byråchefen från det direkta handhavandet av alla dessa arbetsuppgifter av skilda slag och att under byråns chef ställa detaljkontoren under samlad ledning av en ekonomiskt skolad kraft, med uppgift att leda och sammanhålla deras arbete och förbereda ärendenas slutliga behandling.

För att säkerställa en tillfredsställande rekrytering å denna post såsom föreståndare för kommersiella byråns ekonomiavdelning torde befattningen icke böra placeras lägre än i 27 lönegraden, varvid förutsättes innehav av ovan antydda ekonomiska kvalifikationer.

De sakkunniga anse den nu förordade organisationsformen med en ekonomiavdelning vid sidan av kraftförsäljningsavdelningen innebära bestämda fördelar framför vattenfallsstyrelsens förslag och anse sig så mycket hellre kunna föreslå densamma, som dess genomförande från lönesynpunkt endast innebär, att den av vattenfallsstyrelsen tilltänkta 26-gradstjänsten å kansliet utbytes mot en 27-gradstjänst.

Enligt de sakkunnigas förslag skulle sålunda kommersiella byrån stå under ledning av en byråchef samt omfatta en kraftförsäljningsavdelning och en ekonomiavdelning med förste byråingenjör respektive förste sekreterare såsom föreståndare. I ekonomiavdelningen skulle ingå ett kansli, ett bokföringskontor och ett kassakontor under ledning av respektive notarie (21 lönegraden), kamrer (24 lönegraden) och förste kassör (21 lönegraden).

De sakkunnigas ordförande har i fråga om kommersiella byrån anfört:

I betraktande av den kommersiella verksamhetens numera väl ganska dominerande betydelse inom statens kraftverksförvaltning vill jag gärna förutsätta, att detta styrelsens byråorgan framför något av de andra skall komma att stå oförmedlat under verkschefen till hans förfogande och användande i hans dagliga gärning. Det synes mig desto mera naturligt att förutsätta detta, som till byråorganet i fråga skall höra, förutom handläggningen av de kommersiellt så viktiga kraftförsäljningsärendena uti styrelsens instans, även handläggningen av mängden viktiga ärenden avseende verkets samlade ekonomi, dess överblickande och ledning.

Statens vattenfallsverk intager en ledande ställning inom landets elektriska kraftindustri och den därtill hörande allmänna kraftmarknaden. Jag anser därför, att höga krav måste ställas på verkschefens främsta hjälpkraft inom denna gren av hans ekonomiska förvaltningsverksamhet och att trygghet måste finnas för dess ständiga funktionsduglighet. Jag anser alltså, att som kommersiella byråns chef bör avses en befattningshavare anställd på förordnande, ej konstitutorial, och att han som sådan lämpligen bör vara placerad i det gemensamma avlöningsreglementet för statens affärsverk så som den hos domänstyrelsen befintliga försäljningschefen. Denna placering avser lönegrad C 10, och byråchefen i fråga bör därvid lämpligen kunna benämnas överdirektör.

Med en sådan tjänste- och löneställning för kommersiella byråns chef bör man kunna förutsätta att han skall äga kvalifikationer också för uppgiften att — i nödig kännning med verkschefen och med arbetskrafterna på byråns kraftförsäljningsavdelning till sitt förfogande — föra sådana förhandlingar med större kraftkonsumenter, som enligt vattenfallsstyrelsens intentioner skulle ankomma på en bland annat därför i organisationen insatt överdirektör och souschef och vid vilka förhandlingar verkschefen i allmänhet skulle behöva träda fram direkt först i det avgörande skedet.

Vattenfallsstyrelsen anför i sitt utlåtande, att de sakkunnigas förslag om sänkning av befattningen såsom föreståndare för kraftförsäljningsavdelningen från dess nuvarande tjänstegrad såsom byrådirektör till förste byråingenjör från vattenfallsstyrelsens sida kan godtagas endast under den förutsättningen, att styrelsens blivande organisation kommer att innefatta såväl en befattning såsom överdirektör och souschef som en byråchefstjänst vid kommersiella byrån.

Departement-
chefen.

Till den föreslagna kommersiella byrån skulle, såsom den lämnade redogörelsen visar, sammanföras dels kraftverksbyråns kraftförsäljningskontor under benämning kraftförsäljningsavdelningen och dels kameralbyråns bokföringskontor och kassakontor. Till denna byrå skulle sålunda koncentreras vattenfallsstyrelsens ekonomiska ärenden. Föreståndaren för byrån skulle erhålla ställning såsom byråchef (A 30), och i samband därmed skulle förste byrådirektörsbefattningen (30 lönegraden) å kraftverksbyråns förvaltningsavdelning indragas.

I likhet med de sakkunniga och vattenfallsstyrelsen finner jag det lämpligt, att ifrågavarande ärendesgrupper i samband med övriga organisatoriska åtgärder sammanföras till en särskild byrå. Då jag för min del biträtt förslaget om inrättande av befattningen överdirektör och souschef, vars innehavare förutsatts skola i viss omfattning handhava kraftförsäljningsfrågor, anser jag den föreslagna löneställningen för ifrågavarande byråchefs befattning lämpligt avvägd.

Beträffande byråns inre organisation innebär de sakkunnigas förslag, såsom förut angivits, att vid sidan av kraftförsäljningsavdelningen skulle anordnas en ekonomiavdelning, till vilken skulle hänföras, förutom ett kansli, nyssnämnda bokförings- och kassakontor. De båda avdelningarna skulle förestås av en förste byråingenjör respektive en förste sekreterare, båda i 27 lönegraden, av vilka den förra befattningen skulle ersätta den nuvarande byrådirektörsbefattningen (A 28) å kraftförsäljningskontoret och den andra skulle nyinrättas. Med hänsyn till vad de sakkunniga härom anfört vill jag icke motsätta mig den här angivna organisationen. I övrigt påkallas icke inrättande av någon ny ordinarie befattning. På sätt vid behandlingen av kanslibyrån omnämnts kan i samband med omorganisationen en förste kontrollörsbefattning indragas.

Förrådsorganisationen.

Vattenfallsstyrelsens organisationsförslag innefattade omändring av nuvarande kraftverksbyråns förrådskontor till särskild byrå, förrådsbyrån. I samband därmed skulle viss fortsatt centralisering av upphandlingarna ske. Förrådskontoret, som är inordnat i kraftverksbyråns förvaltningsavdelning, står under ledning av en byrådirektör, men chefen för den tilltänkta förrådsbyrån skulle erhålla byråchefs löneställning.

Innan de sakkunniga ingå på frågan om förrådsväsendets lämpliga organisation, hava de sakkunniga i korthet något närmare redogjort för dess nuvarande organisation och funktion och härom anfört:

Centrala upphandlingsorgan.

Byggnadstekniska byrån verkställer för byggnadsavdelningens räkning upphandling av specialkonstruktioner, arbetsmaskiner och andra större eller mera speciella arbetsredskap samt vissa slags större förbrukningsmaterialier, huvudsakligen cement, sprängämnen, borrhåll, kran- och hisslinor.

Kanal- och fastighetsbyrån verkställer för kanalverkens och

fastighetsförvaltningens räkning upphandling av specialkonstruktioner och arbetsmaskiner samt, undantagsvis, vissa förbrukningsmaterialier.

Kraftverksbyråns anläggningsavdelning verkställer upphandling av specialkonstruktioner för kraftverkens elektriska utrustning och för linjebyggnaderna (med nedan angivna undantag) samt kraftledningsstolpar av trä (genom linjekontoret) och vissa slag av husbyggnadsmaterial (genom husbyggnadskontoret). Till specialkonstruktionerna räknas härvid även sådana materialier som större isolatorer samt större jord- och sjökablar.

Kraftverksbyråns förrådskontor verkställer för vattenfallsverkets samtliga avdelningar upphandling av alla de inventarier och materialier, som icke upphandlas av annan byrå eller byråavdelning, på sätt ovan sagts, eller av lokalförvaltningarna. Detta kontor upphandlar även järnstolpar och torn för kraftledningar samt järnkonstruktioner för utomhusstallverk.

Kraftverksbyråns förrådskontor, som inrättades år 1917, hade ursprungligen till uppgift att ombesörja större upphandlingar av inventarier och materialier enbart för kraftverken och linjebyggnaderna. Efter hand ha emellertid inköpen av dylika varor allt mer och mer centraliserats till nämnda kontor såväl från andra byråer som från lokalförvaltningarna. Omfattningen av denna centralisering blev närmare preciserad genom vissa av vattenfallsstyrelsen år 1930 utfärdade anvisningar beträffande statens vattenfallsverks förrådsorganisation och dess verksamhet. Därefter ha dock inköpen av ytterligare en del varuslag överflyttats till kraftverksbyråns förrådskontor.

Detta kontors inköpsverksamhet består dels i individuella större inköp för särskilda ändamål, dels i generella inköp enligt avtal, som berättiga vattenfallsverkets samtliga byråer och lokalförvaltningar att hos vederbörande leverantörer uttaga ifrågavarande varor i mån av behov.

Genom kraftverksbyråns förrådskontor verkställdes under år 1937 upphandlingar till ett värde av 8,340,000 kronor, fördelade på en mångfald olika artiklar och varuslag.

Byggnadscentralförrådet.

År 1917 inrättades vid statens vattenfallsverk ett byggnadscentralförråd, omfattande det för byggnadsavdelningen erforderliga beståndet av större arbetsmaskiner och andra större arbetsredskap. I den mån dylika inventarier behöva tagas i anspråk för visst byggnadsföretag, uthyras de till byggnadsföretaget; ibland kan även förekomma överföring till lokalt byggnadsföretag av inventarier, som normalt ej skola tillhöra byggnadscentralförrådet men som tillförts detsamma från avslutat byggnadsföretag. Inventarier, som för tillfället ej användas, förvaras i depåer.

Byggnadstekniska byråns förrådskontor sköter förvaltningen av byggnadscentralförrådet med tillhörande bokföring samt ombesörjer inköpen för detsamma ävensom, i vissa fall, dels inköp av sådana arbetsmaskiner och arbetsredskap, som direkt tillföras lokalt byggnadsföretag, dels ock av förut omnämnda specialmateriel, cement m. m.

Lokala organ för förrådsförvaltning och upphandlingar.

De lokala förrådens förvaltning med tillhörande bokföring samt de lokala upphandlingarna av förrådsartiklar omhänderhavas:

a) vid Västerås kraftverk av en driftchefen underställd särskild förrådsavdelning under en förrådsförvaltare (21 lönegraden); denna avdelning handhar skötseln av ett år 1924 inrättat, för alla kraftverken gemensamt centralförråd i Västerås men är dock av lokala skäl i administrativt hänseende underställd driftchefen vid Västerås kraftverk, till vilket även hör en honom underställd central verkstad;

b) vid Trollhätte, Älvkarleby och Motala kraftverk, Norrländska kraftverken samt de lokala byggnadsföretagen av den vid varje sådant kraftverk respektive byggnadsföretag befintliga, vederbörande chef underställda kamerala avdelning jämsides med dess övriga arbetsuppgifter, personal- och räkenskapsärenden. Varje sådan kameral avdelning förestås vid nämnda kraftverk av en kontrollör (21 lönegraden) och vid byggnadsföretagen av en byggnadskamrer (20 eller 21 lönegraden) eller en lägre kameral tjänsteman;

c) vid Trollhätte kanalverk av en kanaldirektören underställd särskild, kombinerad fastighets- och förrådsavdelning under befäl av en kontrollör (20 lönegraden);

d) vid Södertälje kanalverk av kanalinspektoren med biträde av honom underställd personal.

Av de lokala förråden är förrådet i Västerås det största; därefter i storleksordning kommer Trollhätte kraftverks förråd, som dock är väsentligt mindre än Västeråsförrådet och avsett endast för lokala behov. Inom sistnämnda kraftverks kamerala avdelning har därför avskilts ett särskilt förrådskontor, som förestås av en bokhållare. Älvkarleby kraftverk och stamlinjebyggnaderna ha endast obetydlig förrådsrörelse, beroende på att förrådet i Västerås jämväl fungerar såsom lokalförråd för nämnda avdelningar.

Anordningen med en kombinerad fastighets- och förrådsavdelning vid Trollhätte kanalverk är motiverad därav, att med nämnda kanalverk är i administrativt hänseende förenad en betydande fastighetsförvaltning i Göta älvs dalgång. Kontrollören vid nämnda avdelning sysselsättes till större delen med fastighetsärenden samt i övrigt med förråds- och upphandlingsärenden.

De upphandlingar, som verkställas direkt av de lokala förrådsorganen utan anlitande av kraftverksbyråns förrådskontors generella inköpsavtal, äro av relativt obetydlig omfattning, om man frånser vissa varuslag, i synnerhet trävaror, som upphandlas av de lokala byggnadsföretagen och av vederbörande vid Trollhätte kanalverk. Utrekvireringen av varor enligt ovannämnda generella inköpsavtal samt från förrådet i Västerås vållar emellertid de lokala förrådsorganen ett rätt betydande arbete.

Central förrådskontroll.

De lokala förrådets förvaltning har tidigare kontrollerats av kameralbyråns beträffande bokföringen och av kraftverksbyråns förrådskontor beträffande kraftverksförrådets utrustning och skötsel i övrigt. Kanalverkens och byggnadsföretagens förråd ha icke varit föremål för någon systematisk central kontroll annat än beträffande bokföringen.

I sin skrivelse i omorganisationsfrågan den 10 maj 1937 framhöll emellertid vattenfallsstyrelsen, att en blivande förrådsbyrå borde vara centralt organ för kontrollen å förrådsförvaltningen inom hela verket. Såsom en förberedelse därtill uppdrog vattenfallsstyrelsen den 10 juni 1937 åt kraftverksbyråns förrådskontor att fr. o. m. den 1 oktober 1937 beträffande alla vattenfallsverkets förråd handhåva kontrollen över deras såväl skötsel som bokföring; i samband härmed tillfördes nämnda förrådskontor därför erforderlig personalförstärkning. Den 19 oktober 1937 utfärdade vattenfallsstyrelsen också närmare bestämmelser i detta ämne, varjämte styrelsen den 8 mars 1938 beslöt, att handläggningen av ärenden angående förrådsbokföringens anordnande och därför behövliga blanketter skulle överflyttas från kameralbyrå till kraftverksbyråns förrådskontor.

Till belysning av omfattningen av den förrådsrörelse, som sålunda kontrolleras av kraftverksbyråns förrådskontor, meddelas nedanstående uppgifter för år 1937:

	Värden i kronor		
	inventarier	materialier	summa
Behållning vid årets början	2,711,000	5,474,000	8,185,000
Till förråden inkommet	2,327,000	11,223,000	13,550,000
Från förråden utgånet jämte avskrivningar	2,170,000	9,921,000	12,091,000
Behållning vid årets slut	2,868,000	6,776,000	9,644,000

Vid bedömning av nu angivna värden måste tagas i betraktande, att de fördela sig på ett mycket stort antal olika varuslag. Någon sammanfattande beräkning av antalet varuslag inom hela vattenfallsverket finnes emellertid icke tillgänglig.

I anslutning till denna redogörelse framhålla *de sakkunniga*, att förrådsväsendet vid statens vattenfallsverk, såsom av den lämnade redogörelsen framginge, vore jämförelsevis starkt decentraliserat och upphandlingen likaså även kontrollen över förråden fördelad på flera byråer inom styrelsen. Beträffande förrådskontrollen hade emellertid under det sistförflutna året en centralisering till kraftverksbyråns förrådskontor i stort sett genomförts. Vidare anföra *de sakkunniga*:

Till en början vilja *de sakkunniga* vitsorda, att det torde vara ofrånkomligt att, såsom vattenfallsstyrelsen tänkt sig, låta upphandlingen av större maskiner och andra specialkonstruktioner, större arbetsredskap och sådan förrådsmateriel, vars upphandling kräver speciell sakkunskap, även i fortsättningen besörjas av vederbörande fackbyråer.

Vad beträffar förrådsväsendet i övrigt hava *de sakkunniga* vid sitt studium av denna verksamhetsgren inom vattenfallsverket tagit under övervägande, huruvida icke åt verkets förrådsväsende med fördel kunde givas en organisation, analog med den vid statens järnvägar numera tillämpade. Genom vattenfallsstyrelsens organisationsförslag skulle visserligen vinnas, att upphandlingen bleve i en väsentligt större omfattning centraliserad till ett organ inom styrelsen, förrådsbyrån, men däremot skulle den lokala förrådsorganisationen alltjämt decentraliserad vara ansluten till de skilda kraftverken och kanalverken.

Den år 1932 vid statens järnvägar genomförda omorganisationen av förrådsväsendet innebar, bland annat, att förrådsväsendets organisation inom distrikten — förrådsintendenterna och huvudförråden — utbröts ur distriktsledningsorganisationen och ställdes direkt under en förrådsdirektör i järnvägsstyrelsen. Denne blev härigenom satt i tillfälle att, i jämbredd med sitt föreståndareskap för förrådsbyrån, utöva löpande direkt linjebefäl samt att leda och kontrollera de lokala förrådschefernas arbete och därigenom hela förrådsväsendets förvaltning och skötsel. Erfarenheterna av denna organisationsform hava givit vid handen, att densamma öppnat möjlighet att på ett bättre sätt än förut sammanhålla och leda förrådsverksamheten samt att därvid bland annat genomföra bättre gemensamt utnyttjande av förråds-lagren samt därmed en från ekonomiska synpunkter betydelsefull begränsning av lagerhållningen.

Ehuru förrådsväsendet vid statens vattenfallsverk icke är av samma storleksordning som det vid statens järnvägar, är det *de sakkunnigas* uppfattning, att genomförandet av en liknande organisationsform vid vattenfallsverket torde komma att lända till fördel för verket såväl från organisatoriska som från ekonomiska synpunkter.

På anförda skäl hava de sakkunniga förordat, att statens vattenfallsverks förrådsväsende med de undantag beträffande upphandlingar av speciell natur, som i det föregående angivits, ställes under befäl av en till styrelsen knuten förrådschef samt att förrådsorganisationen i övrigt gestaltas på i huvudsak följande sätt:

Kraftverksbyråns förrådskontor bildar ett särskilt kontor under förrådshufens ledning. Såsom förrådshufens närmaste man böra, på sätt vattenfallsstyrelsen tänkt sig, finnas en ordinarie byråingenjör i 26:e lönegraden, en ordinarie sekreterare i 24:e lönegraden och en ordinarie kontrollör i 21:a lönegraden. Upphandlingsärendenas beredning torde i regel tillkomma sekreteraren men lär kunna i viss mån fördelas mellan byråingenjören och sekreteraren, då så befinnes lämpligt. På byråingenjören skulle främst ankomma handläggningen av ärenden rörande materialbestämmelser samt viss leveranskontroll, särskilt beträffande järn och andra metaller. Kontrollören skulle närmast handhava förrådskontrollen och inspektionen av förråden, sekreteraren förrådsbokföringen.

Under förrådshufens direkta befäl och ledning ställas de skilda huvudförråden, vilka därvid under honom skola liksom för närvarande förestås av förrådsförvaltare eller bokhållare.

Efter samråd med vattenfallsstyrelsens chef förorda de sakkunniga därjämte, att även byggnadscentralförrådet, vilket för närvarande tillhör byggnadstekniska byrån, inordnas under förrådshufens. Detta förråd står under förvaltning av en icke-ordinarie byrådirektör, vilken därjämte tidigare i viss utsträckning anlitats såsom ledare av vissa vattenbyggnadstekniska arbeten och som vid den här förordade anordningen kan ersättas med en väsentligt billigare teknisk kraft. En överflyttning av byggnadscentralförrådet till förrådshufens lærer kunna medföra en i och för sig önskvärd ytterligare centralisation av verkets förrådsväsende.

Vad beträffar förrådshufens ställning i lönehänseende framhålla de sakkunniga, att förrådsväsendet vid statens vattenfallsverk, såsom av det förut anförda framgår, är av jämförelsevis begränsad omfattning men att handhavandet av detsamma kvalitativt sett ställer stora krav på dess föreståndare. Enligt de sakkunnigas mening är det lämpligast, att förrådshufens tillsättes genom förordnande för viss tid, förslagsvis sex år. På grund härav och med utgående från en jämförelse med de nuvarande löneställningarna för andra ledande befattningar inom verket anse de sakkunniga, att förrådshufens bör placeras i lönegraden C 5.

Vattenfallsstyrelsen erinrar om att styrelsen i ett tidigare sammanhang yttrat sig beträffande de sakkunnigas förslag om byggnadscentralförrådets inordnande under styrelsens förrådshuf och därvid, i likhet med de sakkunniga, uttalat som sin uppfattning, att vissa upphandlingar m. m. måste bibehållas å vederbörande fackbyrå. I övrigt anför styrelsen:

De sakkunniga ha ifrågasatt, att sekreteraren vid styrelsens förrådskontor skulle handhava, förutom upphandlingsärenden, jämväl förrådsbokföringen. Någon central förrådsbokföring finnes emellertid ej vid statens vattenfallsverk utom beträffande byggnadscentralförrådet. Förrådsbokföringen verkställes, med nämnda undantag, vid de lokala förråden, vare sig dessa hava karaktären av huvudförråd eller förråd för viss lokalförvaltning. En centralisering av förrådsbokföringen har ej föreslagits av de sakkunniga och kan ej heller vara praktiskt lämplig.

De enda förrådsbokföringsfrågor, som, frånsatt byggnadscentralförrådets bokföring och kontrollen av de lokala förrådets bokföring, kunna komma att handläggas å styrelsens förrådskontor, äro ärenden angående allmänna grunder för förrådsbokföringens utförande och för densamma behövlige blanketter samt allmänna grunder för avskrivningar o. d. Med hänsyn till den för förrådskontoret avsedda kontrollörens befattning med kontrollen av förrådsbokföringen ligger det närmast till hands, att han jämväl under förrådschefens ledning handlägger nämnda ärenden. Detta utesluter emellertid icke möjligheten av att även sekreteraren kan genom personliga kvalifikationer vara lämpad att delta i dessa ärendens handläggning.

Vattenfallsstyrelsen yttrar sig även i lönefrågan och anför härom:

Den av de sakkunniga föreslagna förordnandetjänsten såsom förrådschef är avsedd att ersätta den nuvarande byrådirektörstjänsten vid kraftverksbyråns förrådskontor. Om förrådschefen placeras i lönegrad C 5, såsom de sakkunniga föreslagit, skulle hans lön komma att överstiga slutlönen för byrådirektör med endast 505 kronor. Detta belopp är tydligen alldeles otillräckligt enbart såsom kompensation för befattningens förändring från konstituerad till förordnandetjänst och lämnar således ej någon ersättning för den genom omorganisationen föranledda ökningen i det arbete och det ansvar, som äro förenade med ifrågavarande befattning. Även om man utgår från att förrådschefstjänsten vore jämförlig med byrådirektörstjänst, vilken värdering av den förstnämnda tjänsten vattenfallsstyrelsen anser vara i lägsta laget, bör på grund av det anförda förrådschefstjänsten redan i detta sammanhang hänföras till lönegrad C 6 (14,000 kronor).

Vidare bör enligt styrelsens mening förrådschefen lämpligen kallas förrådsdirektör i analogi med exempelvis driftdirektör och kanaldirektör. Benämningen förrådschef för enligt styrelsens mening snarast tanken på en förståndare för ett lokalt förråd.

Tjänsteförtecknings-sakkunniga hava icke haft något att erinra mot organisationssakkunnigas förslag rörande förrådschefsbefattningens lönegrads-placering och benämning.

Lönenämnden har icke funnit anledning till särskilt uttalande i förevarande hänseende.

Vattenfallsstyrelsen har i utlåtande över tjänsteförteckningsbetänkandet vidhållit sin förut uttalade uppfattning och ånyo hemställt, att den föreslagna chefsbefattningen måtte benämnas förrådsdirektör.

Förrådsväsendet vid statens vattenfallsverk företer, såsom det anförda visar, en jämförelsevis stark decentralisering, medan kontrollen över förråden — förut likaledes fördelad på flera organ — och ärenden om förrådsbokföringens ordnande under åren 1937 och 1938 centraliserats till kraftverksbyråns förrådskontor. Enligt det föreliggande organisationsförslaget skulle statens vattenfallsverks förrådsväsende erhålla en organisation liknande den vid statens järnvägar sedan några år tillämpade. Nyssnämnda förrådskontor skulle i detta syfte bilda ett självständigt organ under ledning av en förrådschef (C 5). Denne skulle erhålla den direkta ledningen av verkets huvudförråd inklusive byggnadscentralförrådet. På förrådschefen skulle sålunda läggas alla upphandlingsärenden — med undantag för vissa special-

Departements-
chefen.

upphandlingar — samt förrådsförvaltningen. Till närmaste medhjälpare skulle han hava en byråingenjör i 26 lönegraden och en sekreterare i 24 lönegraden.

Den sålunda föreslagna förrådsorganisationen synes mig innebära väsentliga fördelar framför den nuvarande. Jag anser mig därför böra tillstyrka bifall till de sakkunnigas förslag med allenast den jämkningen att chefsbefattningen med hänsyn tagen till vattenfallsstyrelsens önskemål synes böra benämnas förrådsdirektör. I personalhänseende skulle detta innebära, att en förrådsdirektörsbefattning i lönegrad C 5 skulle nyinrättas och i samband därmed en byrådirektörsbefattning indragas, att en sekreterarebefattning i 24 lönegraden skulle nyinrättas och i samband därmed en förste kontrollörsbefattning indragas samt att en kontrollörsbefattning i 21 lönegraden skulle nyinrättas.

Kanal- och fastighetsförvaltningen.

I vattenfallsstyrelsens förslag till omorganisation ingick, att den nuvarande kanal- och fastighetsbyrå skulle indragas och att kanaldirektören i Trollhättan skulle i viss utsträckning med byråchefs befogenhet handlägga hithörande ärenden. Byråns arbetsuppgifter skulle då fördelas på följande, av vattenfallsstyrelsen angivna sätt:

Förvaltningen av Trollhätte kanal och av fastigheterna i Göta älvs dalgång borde självständigt omhänderhavas av kanaldirektören i Trollhättan, vilken skulle, med bibehållande av sitt lokala befäl, även ha samma befogenhet som byråchef och föredraga sina ärenden direkt för generaldirektören respektive för styrelsen i plenum.

Beträffande förvaltningen av Södertälje kanal skulle det vara enklast, om den kunde avskiljas från vattenfallsverket och läggas under väg- och vattenbyggnadsstyrelsen. Denna kanal, säger styrelsen, äger intet egentligt samband med vattenfallsverkets övriga verksamhet och är intet affärsföretag i egentlig mening, och taxesättningen för densamma är en mycket enkel procedur. Om det emellertid ur väg- och vattenbyggnadsstyrelsens synpunkt ej är lämpligt, att denna styrelse övertar Södertälje kanal, kan den handhavas av kanaldirektören i Trollhättan med biträde av dels kanalinspektoren i Södertälje, dels, för tekniska uppgifter, någon bland ingenjörerna hos vattenfallsstyrelsen.

Förvaltningsbyggnaden i Stockholm med⁴ tillhörande uthyrda lägenheter skulle skötas av en därtill utsedd lämplig tjänsteman såsom vice värd. Dithörande underhålls- och ombyggnadsarbeten skulle övertagas av styrelsens husbyggnadskontor.

De fastigheter i landsorten, som ligga inom kraftverkens distributionsområden, skulle uppdelas på motsvarande lokala kraftverksförvaltningar och förvaltas av vederbörande kraftverksdirektörer. Sålunda skulle Trollhätte kraftverk övertaga fastigheterna vid Åtran samt i Dalsland och Värmland, Motala kraftverk fastigheterna vid Järleån (Hammarby) samt Norrländska kraftverken alla av dem ej redan övertagna norrländska fastigheter till och med Ljungan i söder.

Övriga fastigheter, för närvarande belägna vid Lagan, Mörrumsån och Ljusnan, skulle läggas under juridiska byrån.

Kartarkivet skulle överflyttas till juridiska byrån. Vidare skulle budget-

och bokslutsfrågor samt personalfrågor överföras till ekonomibyrån respektive personalbyrån. Sistnämnda byrå skulle lämpligen även kunna övertaga ärendena angående fastställande av hyror för tjänstebostäder.

Av kanal- och fastighetsbyråns personal borde byråchefen överföras på övergångsstat, byråingenjören, som redan vore på övergångsstat, och maskinisten, som även vore portvakt, skulle förflyttas till husbyggnadskontoret samt kartarkivets tjänstemän, en lantmätare och en kontorist (ritbiträde), förflyttas till juridiska byrån. Även för de återstående tre tjänstemännen kunde sysselsättning beredas å andra byråer.

Den angivna avvecklingen av kanal- och fastighetsbyrån borde emellertid enligt styrelsens mening ske successivt under en lämplig övergångstid, varvid dock de förordade anordningarna i fråga om handläggningen av ärenden rörande Trollhätte kanal och fastigheterna vid Göta älv samt budget-, boksluts- och personalärenden borde träda i kraft samtidigt med de föreslagna organisationsändringarna beträffande styrelsens övriga byråer.

Väg- och vattenbyggnadsstyrelsen anförde i utlåtande den 5 februari 1938, att något hinder enligt styrelsens mening icke föreläge för styrelsens övertagande av förvaltningen av Södertälje kanal.

De sakkunniga anföra i anslutning härtill, att de för sin del ville ansluta sig till vad vattenfallsstyrelsen sålunda i skilda hänseenden föreslagit. Då väg- och vattenbyggnadsstyrelsen funnit hinder icke föreligga för styrelsens övertagande av förvaltningen av Södertälje kanal, ville de sakkunniga också tillstyrka, att vattenfallsstyrelsens härutinnan framlagda förslag genomfördes samtidigt med styrelsens omorganisation. Det syntes få ankomma på verksstyrelserna att framlägga förslag till de åtgärder, som erfordrades för genomförandet av ifrågakvarande organisationsändring och därav betingade förvaltningsdispositioner.

Med avseende å löneställningen för kanaldirektören i Trollhättan, vilken på sätt av det anförda framgår skulle erhålla ökade arbetsuppgifter i samband med indragningen av kanal- och fastighetsbyrån och för närvarande är placerad i 29 lönegraden, uttala de sakkunniga som sin uppfattning, att ett genomförande av den förordade omorganisationen torde böra åtföljas av en något förbättrad löneställning för kanaldirektören, varvid de sakkunniga förordat en ställning såsom förordnad tjänsteman i lönegrad C 5.

Vattenfallsstyrelsen har icke annat att erinra mot vad de sakkunniga anført än att styrelsen förordat placering av kanaldirektörsbefattningen i lönegrad C 6. Styrelsen framhåller, att skillnaden i lön mellan lönegrad C 5 och befattningshavarens nuvarande löneställning (å D-ort) endast skulle bliva 1,135 kronor, vilket belopp styrelsen finner möjligen kunna anses utgöra skälig kompensation för befattningens förändring till förordnandetjänst men icke, såsom de sakkunniga avsett, någon förbättrad löneställning.

Tjänsteförteckningssakkunniga hava icke haft något att erinra mot kanaldirektörsbefattningens placering i lönegrad C 5.

Vattenfallsstyrelsen har i sitt utlåtande över tjänsteförteckningsbetänkandet vidhållit sin nyss återgivna uppfattning och ytterligare framhållit, att kanaltrafiken vore utsatt för en med åren allt mera skärpt konkurrens

från andra samfärdsmedel, att stora ansträngningar måste göras för att draga ökad trafik till Trollhätte kanal, vars stora kapital borde i möjligaste mån förräntas, samtidigt som de dyrbara anläggningarna borde på bästa sätt vidmakthållas, att kanaldirektören därjämte hade hand om en icke obetydlig tomtexploateringsverksamhet samt att befattningshavaren i främsta rummet borde vara en dugande och initiativkraftig affärsman men därjämte helst även hava god teknisk utbildning.

Lönenämnden erinrar om att nämnden i sitt tidigare utlåtande över vattenfallsstyrelsens organisationsförslag för sin del icke kunnat finna skäl föreliggande att ombilda kanaldirektörsbefattningen till förordnandetjänst, även om föredragningskyldighet skulle åläggas kanaldirektören. Vid den prövning nämnden nu ägnat denna fråga, har nämnden funnit sig sakna anledning att förorda ändrad löneställning för kanaldirektören.

Departement-
chefe:n.

Såsom av den lämnade redogörelsen framgår, äro de sakkunniga och vattenfallsstyrelsen ense om att den nuvarande kanal- och fastighetsbyråns arbetsuppgifter lämpligen kunna, på sätt i det föregående angivits, fördelas mellan kanaldirektören i Trollhättan och vissa av styrelsens byråer i den nya organisationen, varjämte vissa delar av fastighetsförvaltningen skulle tilläggas kraftverksförvaltningarna i Trollhättan, Motala och Norrland. I samband härmed skulle kanal- och fastighetsbyrån utgå ur organisationen. Kanaldirektören skulle därvid i viss utsträckning fungera såsom föredragande i styrelsen med byråchefens befogenhet. Vad i sådant hänseende föreslagits har icke givit mig anledning till erinran.

Vad beträffar förvaltningen av Södertälje kanal hava de sakkunniga och vattenfallsstyrelsen förutsatt, att densamma skulle överflyttas till väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, som också anslutit sig härtill. Även enligt min mening skulle en sådan överflyttning av nämnda kanalförvaltning, vilken icke har något direkt samband med statens vattenfallsverks arbetsuppgifter i övrigt, innebära en viss förenkling av vattenfallsstyrelsens verksamhet. Om riksdagen icke har något att erinra i detta hänseende, lärer Kungl. Maj:t framdeles vilja anbefalla väg- och vattenbyggnadsstyrelsen att i samarbete med vattenfallsstyrelsen förbereda förvaltningens överflyttning. För sådant ändamål synes erfordras, bland annat, överförande av tjänstemännen vid kanalen från statens vattenfallsverks personalstat till annan stat under sjätte huvudtiteln liksom även åtgärder i fråga om kapitalredovisningen m. m. Jag förutsätter, att förslag härutinnan skall kunna föreläggas 1940 års riksdag.

Av kanal- och fastighetsbyråns personal torde endast byråchefen behöva överföras till övergångsstat, medan övrig personal synes kunna placeras på andra håll. På sätt vattenfallsstyrelsen framhållit torde dock avvecklingen av byrån kräva en viss övergångstid.

Med avseende å löneställningen för kanaldirektören i Trollhättan anser jag mig icke böra frånga sakkunnigförslagen, innebärande att befattningen placeras i lönegrad C 5.

Sammanfattning av departementschefens förslag till omorganisation.

I nära anslutning till de sakkunnigas förslag till omorganisation av vattenfallsstyrelsen har jag i det föregående förordat, att vattenfallsstyrelsen, som fortfarande skulle stå under högsta ledning av en generaldirektör och fyra styrelseledamöter, i övrigt skulle innefatta följande huvudorgan:

	Lönegrad
1 överdirektör och souschef	C 13
Vattenbyggnadstekniska byrån:	
1 överingenjör	C 10
Elektrobyggnadsbyrån:	
1 överingenjör	C 10
Driftbyrån:	
1 driftdirektör	C 7
Juridiska byrån:	
1 byråchef	A 30
Kanslibyrån:	
1 byråchef	A 30
Kommersiella byrån:	
1 byråchef	A 30
Förrådskontoret:	
1 förrådsdirektör	C 5
Kanaldirektören i Trollhättan	C 5.

Vad beträffar kostnaderna för den här föreslagna omorganisationen utvisa överslagsvis gjorda beräkningar, att någon nämnvärd kostnadsökning icke föranledes av den nya organisationen.

Härefter torde jag få övergå till vissa spörsmål angående

Förändring i löneställning och antal beträffande vissa befattningar vid statens vattenfallsverk.

I särskild skrivelse den 15 november 1938 har vattenfallsstyrelsen, delvis i anslutning till den nu behandlade organisationsfrågan, framlagt förslag om förändring i löneställning och antal beträffande vissa befattningar vid statens vattenfallsverk. Utlåtande häröver har avgivits av kommunikationsverkens lönenämnd den 19 december 1938.

Innan jag går in på de särskilda förslagen, vill jag framhålla, att jag endast i den mån omorganisationen därtill föranleder här upptager till behandling sådana förslag, som avse införande i tjänsteförteckningen av nya befattningar. Med hänsyn till önskvärdheten av att kraftverksdirektörsbefattningarna, med vilka nu äro förenade arvode och tantiem, inordnas i det nya civila avlöningsreglementet, anser jag mig dock böra här framlägga förslag om placering i lönegrad av dessa befattningar.

Befattningarna såsom kraftverksdirektör. Vid statens vattenfallsverk finnas såsom chefer för lokala kraftverksförvaltningar 4 kraftverksdirektörer med placering vid Trollhätte kraftverk, Älvkarleby kraftverk och Motala kraftverk samt, för de norrländska kraftverken, i Umeå. De nuvarande befattningshavarna vid de tre förstnämnda kraftverksförvaltningarna äro förordnade för tiden den 1 januari 1938—den 31 december 1943 med skyldighet för dem att underkasta sig de ändringar i fråga om organisation och avlöningsbestämmelser, som må varda stadgade beträffande kraftverksdirektörsbefattning. Kraftverksdirektören vid de norrländska kraftverken är förordnad för tiden den 1 juli 1938—den 30 juni 1939.

Ifrågavarande befattningshavare åtnjuta enligt nu gällande avlöningsreglemente arvode med 10,000 kronor jämte tantiem m. m. Tantiemen utgår enligt beslut vid 1937 års riksdag å nettovinsten av rörelsen vid det kraftverk, som kraftverksdirektören förestår, med 0.5 procent av nämnda vinst, i den mån denna ej överstiger 1 miljon kronor, med 0.3 procent av den del av vinsten, som överstiger 1 miljon men ej 2 miljoner kronor, samt med 0.1 procent av den del av vinsten, som överstiger 2 miljoner kronor, dock att tantiem skall utgå med minst 2,500 kronor för år.

Beträffande direktörerna vid Norrländska kraftverken och Motala kraftverk har tantiemen icke överstigit och torde ej heller under den närmaste tiden komma att överstiga minimibeloppet. Enligt beslut av 1934 års riksdag erhåller emellertid direktören vid förstnämnda kraftverk ett tillfälligt lönetillägg av 3,000 kronor för år. Direktören vid Motala kraftverk åtnjuter ett årsarvode av likaledes 3,000 kronor i egenskap av verkställande direktör i Motala ströms kraftaktiebolag, vars aktier med få undantag ägas av staten.

Den vid 1937 års riksdag beslutade ändringen av bestämmelserna om tantiem trädde i kraft den 1 juli 1937. Direktörerna vid Trollhätte och Älvkarleby kraftverk, vilkas förordnanden utgingo med år 1937, erhöilo dock tantiem enligt förutvarande grunder året ut. Vid tillämpning av de nya grunderna skulle deras sammanlagda avlöningar för åren 1935—1937, *frånsett dyrtidstillägg*, enligt uppgift i tjänsteförteckningsbetänkandet ha uppgått till följande belopp:

	1935	1936	1937
vid Trollhätte kraftverk	21,353	21,486	21,847
» Älvkarleby »	20,135	19,636	19,572.

I sin skrivelse den 10 maj 1937 sammanfattade *vattenfallsstyrelsen* sina synpunkter rörande frågan om kraftverksdirektörernas löneställning sålunda:

Kraftverksdirektörernas arbetsuppgifter äro såväl tekniska och administrativa som även, och framför allt, av kommersiell natur. Den tekniska apparat, som varje kraftverksdirektör har att svara för, är stor och invecklad. På kraftverksdirektörerna och dem underställda distriktsingenjörer ankommer det att i första hand föra underhandlingar med kraftköpare, även större sådana; och jämväl i de fall, då dylika underhandlingar föras vidare hos styrelsen, kräves vederbörande kraftverksdirektörs aktiva medverkan i stor utsträckning.

Det förhåller sig ingalunda så, att vattenfallsverkets kraftförsäljning alltid kan ske efter fastställda taxor. Det är endast de mindre affärerna, som kunna behandlas på detta enkla sätt. De övriga kräva alla en individuell behandling under en i regel hård dragkamp mellan köpare och säljare. I regel framträder nämligen kraftköparen med anhållan om offert för jämförelse antingen med anbud från annan kraftleverantör eller med en egen kraftanläggning, baserad på vattenkraft, ånga eller olja. Ett vidlyftigt utrednings- och underhandlingsarbete följer, som kräver stor teknisk sakkunskap och affärsskicklighet. Härvid måste jämväl bedömas vilket kraftpris köparen, med hänsyn till kraftens avsedda användning, har möjlighet att betala. I allmänhet ha vattenfallsverkets representanter emot sig framstående och väl tränade affärsmän, som väpna sig med de skickligaste experter. Ofta kan det gälla fråga om kraft i betydande mängder till nya industrier, och i sådana fall kräves synnerlig erfarenhet och sakkunskap för att bedöma rätt.

De enskilda fallen röra sig ofta om högst betydande kraftkostnader per år. Ej sällan är det fråga om kraftpris av flera hundra tusen kronor per år, och då varje uppgörelse avser åtskilliga år (10—20), gäller det ofta försäljningsaffärer med kapitalvärden av både en och tio miljoner kronor. Om statens intressen skola kunna på rätt sätt tillvaratagas vid dylika affärsunderhandlingar, så måste staten vid dem representeras av väl kvalificerade män, som kunna mäta sig med de enskilda underhandlarna i skicklighet.

En kraftverksdirektör måste alltså vara en man med goda tekniska och administrativa kvalifikationer samt framför allt en god affärsman. På kraftverksdirektörernas förmåga att följa aktuella och latenta kraftbehov, att samarbeta med kunderna och att avsätta kraft hänger i hög grad icke endast inkomsternas storlek utan jämväl hela rörelsens tillväxt och utveckling samt därmed möjligheten att åstadkomma låga kraftpris. De särskilda kvalifikationer, som sålunda måste fordras, inskränka valet av kraftverksdirektörer till en mycket trång krets av män, och om dem konkurrera såväl staten som de enskilda företagen, vilka sistnämnda därvid tillämpa en lönestandard, som ligger åtskilligt högre än standarden inom den statliga administrationen. Detta förhållande har bland annat resulterat i att under årens lopp åtskilliga av vattenfallsverkets affärsmässigt mest begåvade ingenjörskrafter övergått till enskild verksamhet.

Tack vare det hittillsvarande tantiemsystemet har det emellertid varit möjligt för styrelsen att behålla kraftverksdirektörerna i verkets tjänst utom i ett fall, där tantiemsystemet ej varit effektivt. Om nämnda lönesystem skall slopas, är det nödvändigt att i stället de fasta lönerna för kraftverksdirektörstjänsterna sättas så höga, att det framdeles även blir möjligt att förvärva och bibehålla personer med ovan angivna speciella förutsättningar.

För vinnande av detta ändamål måste enligt vattenfallsstyrelsens bestämda mening lönerna för dessa tjänstemän, vid avveckling av tantiemsystemet och dyrtidstilläggen, bestämmas till åtminstone följande belopp för år, nämligen för envar av direktörerna vid Trollhätte kraftverk och Älvkarleby kraftverk 21,000 kronor samt för envar av direktörerna vid Motala kraftverk och Norrländska kraftverken 19,000 kronor. Styrelsen förutsatte därvid, att de nuvarande innehavarna av ifrågavarande befattningar vid Trollhätte och Älvkarleby kraftverk, såsom 1928 års lönekommitté föreslagit, genom en övergångsanordning med lämpligt avvägda personliga lönetillägg skulle erhålla kompensation för den genom tantiemsystemets slopande inträdda

avlöningsminskningen. Därjämte förutsatte styrelsen beträffande direktören vid Motala kraftverk, att han skulle vara skyldig att utan särskild ersättning fungera såsom verkställande direktör i Motala ströms kraftaktiebolag.

Tjänsteförteckningssakkunniga meddela i sitt betänkande, att generaldirektören och chefen för vattenfallsverket i promemoria den 29 december 1938 föreslagit införande av befattningen kraftverksdirektör i lönegraderna C 10 (18,000 kronor) och C 12 (20,000 kronor), samt anföra för egen del:

De sakkunniga finna anledning att i detta sammanhang till en början omnämna, hurusom från vattenfallsstyrelsens sida med skärpa framhållits, att vid bestämmandet av löneställningen för åtskilliga befattningar vid vattenfallsverket finge tagas särskild hänsyn till konkurrensen med enskilda och kommunala företag om behöfelig arbetskraft av erforderlig kvalitet.

Med de avgränsade möjligheter, som det statliga lönesystemet erbjöde, måste nämligen enligt styrelsens mening verket i allt fall bliva lidande på denna konkurrens, och det gällde sålunda att i möjligaste mån eliminera verkningarna härutinnan av detta lönesystem.

De sakkunniga vilja ingalunda bestrida möjligheten av sådana lägen, att statliga affärsföretag, och då närmast de utan monopolställning, kunna på grund av konkurrens med enskilda och kommunala företag få större eller mindre svårigheter i dylikt hänseende, särskilt då det gäller att vid verket fästa eller hibehålla personer med hög teknisk kompetens.

Att inom ramen för ett gemensamt avlöningsreglemente med där inrymda, för ett flertal statsorgan avsedda bestämmelser taga särskild hänsyn till dylika omständigheter, utöver vad enligt stadgandet i avlöningsreglementets 9 § är medgivet, synes emellertid knappast görligt, då ju utgångspunkten för lönesättningen måste vara att under beaktande av den bestämda lönenivån åstadkomma en med hänsyn till art och omfattning av de med befattningarna förenade arbetsuppgifterna såvitt möjligt rättvis avvägning av lönerna. Skulle emellertid i särskilda fall på grund av här antydda omständigheter sådana förhållanden uppstå, att statsnyttan icke bleve behörigen tillgodosedd, synes det uppenbart att därav påkallade åtgärder få vidtagas, åtgärder som emellertid icke kunna få uttryck i ett avlöningsreglemente med därtill hörande bestämmelser utan tvärtom böra erhålla en extra ordinär karaktär.

Vad angår kraftverksdirektörernas löneställning ha de sakkunniga vid övervägandet av detta spörsmål utgått från att det nuvarande tantiemsystemet skall avvecklas.

Av den lämnade redogörelsen framgår att en icke obetydlig löneskillnad förefinnes mellan å ena sidan direktörerna vid Motala kraftverk och Norrländska kraftverken samt å andra sidan direktörerna vid Älvkarleby och Trollhätte kraftverk. Den differentiering av befattningarna, som härav följer, bör enligt de sakkunnigas mening alltjämt bestå.

I förenämnda promemoria har föreslagits lön åt direktörerna vid Trollhätte kraftverk och Älvkarleby kraftverk med 20,000 kronor och åt direktörerna vid Motala kraftverk och Norrländska kraftverken med 18,000 kronor. De sakkunniga, som, på sätt här ovan erinrats, ha att söka komma fram till en med avseende å befattningshavarnas inbördes ställning såvitt möjligt rättvis lönesättning, ha emellertid, med denna utgångspunkt och i betraktande av föreliggande begränsade möjligheter till jämkningar i löner av den storleksordning, varom här är fråga, funnit sig böra stanna vid att förorda inplacering i lönegraderna C 9 och C 11 eller alltså lönebelopp å respektive 17,000 och 19,000 kronor.

Med inräknande å ena sidan av dyrtidstillägg och i fråga om direktören vid Motala kraftverk samt Norrländska kraftverken därjämte av särskilt arvode respektive tillfälligt lönetillägg samt å andra sidan av rörligt tillägg innebära dessa lönelägen för direktörerna vid nämnda båda kraftverk en höjning med i runt tal 500 kronor, men för direktörerna vid Trollhätte kraftverk och Älvkarleby kraftverk en minskning med respektive cirka 3,800 och 1,500 kronor.

Vattenfallsstyrelsen har såsom en övergångsanordning föreslagit beredande av lämpligt avvägda personliga lönetillägg åt de två sistnämnda direktörerna till kompenserande av avlöningsminskningen. Ehuru det icke torde tillhöra de sakkunnigas uppdrag att ingå på detta spörsmål, vilja de sakkunniga likväl framhålla, att fog för en sådan åtgärd synes föreligga.

Lönenämnden har icke funnit förevarande spörsmål föranleda särskilt uttalande från nämndens sida.

Vattenfallsstyrelsen har anfört, att av skäl, som vattenfallsstyrelsen tidigare framhållit, de lönegradsplaceringar, som de sakkunniga föreslagit beträffande de båda befattningsgraderna för kraftverksdirektör, enligt styrelsens mening vore alltför låga och borde höjas med en lönegrad. Styrelsen ville emellertid för närvarande inskränka sig till att ytterligare understryka den av styrelsen förut framhållna nödvändigheten av en övergångsanordning, varigenom de nuvarande kraftverksdirektörerna vid Trollhätte och Älvkarleby kraftverk medelst lämpligt avvägda personliga lönetillägg erhöle compensation för den genom tantiemförmånens bortfallande inträdande avlöningsminskningen.

I sistnämnda hänseende har styrelsen i särskild skrivelse den 9 mars 1939 — med framhållande av att nämnda båda befattningshavare på grund av de år 1937 fastställda nya tantiemgrunderna fått vidkännas en inkomstminskning av ungefärligen 7,600 kronor respektive 4,000 kronor samt med den föreslagna lönegradsplaceringen skulle få vidkännas en ytterligare inkomstminskning av inemot 3,500 kronor respektive 1,700 kronor, om hänsyn toges även till 1938 års siffror — föreslagit såsom skäliga lönetillägg sist angivna båda belopp, varigenom befattningshavarna skulle åtminstone bibehållas vid sin nuvarande avlöningsställning. Dessa tillägg borde enligt styrelsen utgå under befattningshavarnas återstående tjänstetid.

Vad till en början beträffar placeringen i lönegrad av de fyra kraftverksdirektörsbefattningarna, vill jag ansluta mig till tjänsteförteckningssakkunnigas förslag, att de för Trollhätte och Älvkarleby kraftverk avsedda befattningarna placeras i lönegrad C 11 och de båda övriga i lönegrad C 9.

Beträffande frågan om lönetillägg till kraftverksdirektörerna vid Trollhätte och Älvkarleby kraftverk finner även jag skäligt, att ett lämpligt avvägt personligt lönetillägg beredes ifrågavarande båda befattningshavare, N. E. Sylwan i Trollhättan och O. L. G. Harder vid Älvkarleby kraftverk. Med hänsyn såväl till att en successiv avskrivning av lönetilläggen i förevarande fall icke synes lämpligen böra äga rum som till att löneställningen för överdirektören och souschefen föreslagits till lönegrad C 13 (arvode 22,000 kronor), har jag efter överbägande av denna fråga funnit mig kunna tillstyrka,

Departements-
chefen.

att de personliga lönetilläggen utgå med belopp, som erfordras för att den årliga bruttolönen skall uppgå till 21,000 kronor för kraftverksdirektören i Trollhättan och 20,000 kronor för kraftverksdirektören vid Älvkarleby kraftverk. Tills vidare torde sådana lönetillägg böra utgå under löpande förordnandeperiod eller alltså till utgången av år 1943. Jag föreslår, att beslut av riksdagen härutinnan utverkas.

En ny förste byråingenjörsbefattning. I anslutning till vad jag i det föregående anfört beträffande föreståndarebefattningen vid kraftförsäljningsavdelningen å kommersiella byrån föreslår jag här, att en byrådirektörstjänst (A 28) utbytes mot en förste byråingenjörsbefattning (A 27).

Två nya förste driftsingenjörsbefattningar. Vattenfallsstyrelsen erinrar om att styrelsen i sin skrivelse den 10 maj 1937 angående omorganisation av styrelsen föreslagit, bland annat, att driftschefsbefattningen (28 lönegraden) vid Älvkarleby kraftverk skulle förändras till en förste driftsingenjörsbefattning (27 lönegraden) och att den dåvarande innehavaren av ifrågavarande befattning skulle överföras till övergångsstat. Denne befattningshavare, säger styrelsen, har emellertid numera avlidit, och Kungl. Maj:t har den 10 juni 1938 medgivit, att det må tills vidare anstå med vidtagande av åtgärder för befattningens återbesättande. Nämnda befattningsändring bör således nu genomföras.

Vattenfallsstyrelsen erinrar vidare om att styrelsen i skrivelse den 30 november 1936 hemställde om inrättande av en ordinarie förste driftsingenjörsbefattning vid norrländska kraftverken och anför härom:

Denna framställning tillstyrktes av kommunikationsverkens lönenämnd. I proposition nr 132 till 1937 års riksdag anförde emellertid vederbörande departementschef, att med den föreslagna placeringen i 27 lönegraden torde böra anstå i avvaktan på någon tids erfarenhet av de med den nya ordinarie befattningen förenade arbetsuppgifternas omfattning och art, varför han ansåg sig böra föreslå, att befattningen i fråga tills vidare placerades i 26 lönegraden med benämningen driftsingenjör. Detta blev även riksdagens beslut.

Det förtjänar ömnämnas, att den extra ordinarie driftsingenjör, som dittills handhaft motsvarande arbetsuppgifter, avgick ur vattenfallsverkets tjänst under juni 1937.

Såsom framhölls i nämnda skrivelse den 30 november 1936, är det avsett, att ifrågavarande befattningshavare skall handhava kraftstationerna vid Norrfors, Sillre och Stadsforsen, den provisoriska kraftanläggningen vid Holaforsen samt kraftledningssystemet med tillhörande understationer från Älvsby i norr till något söder om Ljusdal.

I april 1938 blev norra stamlinjens nordliga del färdig ned till Ånge, och norrländska kraftverkens linjenät sammankopplades då provisoriskt med centralblocket över Krångedelinjen. Den återstående sydliga delen av norra stamlinjen, i den mån densamma skall tillhöra norrländska kraftverken, ävensom en ny kraftledning Stadsforsen—Hissmoforsen beräknas bliva färdiga under våren 1940 respektive våren 1939. Den nya kraftstationen vid Stadsforsen väntas kunna tagas i drift hösten 1939.

Då ifrågavarande tjänstemans arbetsområde sålunda redan utökats sedan år 1937, fortsätter styrelsen, och inom en nära liggande framtid kommer

att ytterligare avsevärt vidgas, anser styrelsen tiden nu vara inne att vidtaga åtgärd för höjning av hans befattning till den av styrelsen ursprungligen föreslagna och av lönenämnden tillstyrkta tjänsteställningen såsom förste driftsingenjör.

Genom de ifrågasatta förändringarna, slutar styrelsen, skulle antalet driftchefsbeftattningar minskas med 1, antalet beftattningar såsom förste driftsingenjör ökas med 2 och antalet driftsingenjörbeftattningar minskas med 1.

Lönenämnden anför, att från nämndens sida intet är att erinra mot den föreslagna förändringen av driftchefsbeftattningen vid Älvkarleby kraftverk till en förste driftsingenjörstjänst. Vidkommande beftattningen vid de norrländska kraftverken anför nämnden, att nämnden, som redan i utlåtande den 22 december 1936 tillstyrkt styrelsens förslag, under erinran om att den förevarande tjänstemannens arbetsområde därefter ytterligare utvidgats funne sig kunna tillstyrka den av vattenfallsstyrelsen nu föreslagna lönegradsuppflyttningen.

Det föreliggande förslaget om nedflyttning av driftchefsbeftattningen vid Älvkarleby kraftverk till förste driftsingenjörbeftattning (27 lönegraden) har icke givit mig anledning till erinran.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad vattenfallsstyrelsen anført om utvidgningen av arbetsområdet för den i det föregående omförmälde driftsingenjören vid de norrländska kraftverken har jag i likhet med lönenämnden funnit mig kunna tillstyrka bifall till styrelsens framställning om uppflyttning av beftattningen till 27 lönegraden såsom förste driftsingenjör.

I enlighet härmed tillstyrker jag, att två förste driftsingenjörbeftattningar nyinrättas och att i samband därmed driftchefsbeftattningen vid Älvkarleby kraftverk indrages och antalet driftsingenjörbeftattningar minskas med en.

En ny förste sekreterarebeftattning. I anslutning till vad jag förut anført beträffande organisationen av kommersiella byrån tillstyrker jag, att en ny förste sekreterarebeftattning i 27 lönegraden inrättas, avsedd för byråns ekonomiavdelning.

Två nya byråingenjörbeftattningar. I anslutning till det organisationsförslag, som i det föregående behandlats, redogör vattenfallsstyrelsen för hur styrelsen tänkt sig att fylla det behov av byråingenjörbeftattningar i 27 och 26 lönegraden, som enligt organisationsplanen skulle behöva successivt tillgodoses. Styrelsen anför:

De sakkunniga ha i sitt betänkande tillstyrkt, att styrelsens driftbyrå skulle omfatta en allmän avdelning under en ordinarie byråingenjör i lönegrad A 26, ett driftledningskontor under en ordinarie förste driftsingenjör, ett kraftbalanskontor under en ordinarie förste byråingenjör, ett försvarskontor under en militärassistent samt en undervisningsanstalt under en byråingenjör i lönegrad A 26, tills vidare å extra ordinarie stat.

För närvarande finnes nyssnämnda förste driftsingenjörbeftattning såsom ordinarie, men det finnes ännu icke några ordinarie beftattningar

såsom förste byråingenjör och byråingenjör vid kraftbalanskontoret respektive allmänna avdelningen. Enligt vattenfallsstyrelsens mening bör det anstå ytterligare åtminstone ett år med inrättande av de båda sistnämnda ordinarie befattningarna med hänsyn därtill, att den nuvarande knappheten på erfarna ingenjörer försvårar dispositionen av ingenjörskrafterna på ett mera definitivt sätt.

Däremot finge vattenfallsstyrelsen hemställa, att en ordinarie byråingenjörsbefattning i 26 lönegraden nu måtte inrättas för föreståndaren för undervisningsanstalten. Denne befattningshavare måste på grund av ifrågasvarande undervisnings natur ha högre teknisk utbildning, och det vore synnerligen svårt att förvärva en ingenjör med särskild fallenhet för denna verksamhet, som för vattenfallsverket vore av mycket stor vikt. Styrelsen hade emellertid lyckats anställa en sådan ingenjör, som för närvarande vore extra ordinarie byråingenjör i 26 lönegraden, och önskade genom denna åtgärd söka binda honom fastare vid verket. Vidare anför styrelsen:

Dessutom ha organisationssakkunniga tillstyrkt, att vid vattenfallsstyrelsens förråds kontor skulle finnas en ordinarie byråingenjör i lönegrad A 26 för handläggningen av ärenden rörande materialbestämmelser och vissa upphandlingsärenden samt för utövande av viss leveranskontroll, särskilt beträffande järn och andra metaller. Behovet av denna befattning torde emellertid kunna tillgodoses genom överflyttning till förrådskontoret av en vid byggnadstekniska byrån befintlig dylik befattning, som tidigare avsetts för liknande arbetsuppgifter.

Vid vattenfallsstyrelsens byggnadstekniska byrå äro konstruktionsarbetena för vattenkraftanläggningar fördelade på ett varierande antal avdelningar, tidvis uppgående ända till fem. Varje dylik konstruktionsavdelning står under ledning av antingen en förste byråingenjör eller en byråingenjör i 26 lönegraden. Det åligger sådan avdelningsföreståndare att, beträffande honom tilldelade kraftstationsanläggningar samt anläggningar för sjö- och flodregleringar, med biträde av därtill avdelad personal:

handhava arbetet med planering, beräkning och konstruktion av motsvarande anläggningars vatten- och byggnadstekniska delar, såväl för nya anläggningar som för komplettering och modernisering av äldre anläggningar;

utarbета tekniska beskrivningar och utredningar, som erfordras i samband med ansökan om laga tillstånd till vattenkraftanläggningars utförande;

verkställa tekniska undersökningar och utredningar rörande olika anläggningsdetaljers utförande;

handlägga ärenden rörande vissa för ifrågasvarande anläggningar behöfliga upphandlingar och entreprenader.

För dessa avdelningsföreståndare finnes för närvarande endast en ordinarie befattning, vilken tillhör förste byråingenjörsgården. De övriga avdelningsföreståndarna, som äro extra ordinarie i 27 eller 26 lönegraden, ha emellertid varit anställda i vattenfallsverkets tjänst under ganska långa tider, en ända till 19 år. Såvitt nu kan bedömas, torde antalet av ifrågasvarande konstruktionsavdelningar icke komma att understiga tre. Utav befattningarna såsom avdelningsföreståndare kan således, förutom den nuvarande ordinarie, ytterligare minst en anses permanent behöflig, varför en dylik befattning nu bör göras till ordinarie. Denna befattning bör enligt vattenfallsstyrelsens mening hänföras till lönegrad A 26.

Styrelsen hemställer om inrättande av ytterligare en ordinarie byråingenjörsbefattning i lönegrad A 26 med placering vid byggnadstekniska byrån.

Tillhopa två nya byråingenjörsbefattningar skulle alltså enligt styrelsens förslag vara erforderliga.

Lönenämnden har, vad angår byråingenjörsbefattningen å undervisningsanstalten, inhämtat, att nämnde befattningshavare under de tider, då han icke tages i anspråk för arbetet vid undervisningsanstalten, med fördel kan utnyttjas såsom vikarie å ingenjörstjänster vid kraftverken, vilket även är till gagn för hans undervisningsverksamhet. På grund härav har lönenämnden intet att erinra mot bifall till framställningen i denna del.

Lönenämnden har även funnit sig kunna tillstyrka förslaget om överförande på ordinarie stat (A 26) av en utav de vid byggnadstekniska byrån placerade extra ordinarie byråingenjörsbefattningarna, vars innehavare fungerar såsom föreståndare för konstruktionsavdelning. Av vad vattenfallsstyrelsen anfört härom framgår nämligen, säger nämnden, att befattningen i fråga fyller ett även för framtiden bestående behov.

Ehuru organisationsplanen för vattenfallsstyrelsen innefattar, att föreståndaren för undervisningsanstalten skulle tills vidare innehava extra ordinarie befattning, vill jag likväl med hänsyn till vad vattenfallsstyrelsen och lönenämnden anfört icke motsätta mig, att befattningen i fråga med oförändrad lönegradsplacering överföres till ordinarie stat såsom byråingenjör i 26 lönegraden.

Beträffande den andra av styrelsen begärda byråingenjörsbefattningen, avsedd för en av de tidvis fem föreståndarna för nuvarande byggnadstekniska byråns konstruktionsavdelningar, har styrelsen framhållit, att endast en av nämnda avdelningsföreståndare nu är uppförd å ordinarie stat. Då behovet av minst två föreståndarebefattningar torde vara bestående, tillstyrker jag bifall till styrelsens framställning även i denna del.

Antalet byråingenjörsbefattningar skulle alltså, vid bifall till mitt förslag, ökas med två.

En ny sekreterarebefattning i 26 lönegraden. I sin skrivelse erinrar vattenfallsstyrelsen vidare om att de sakkunniga tillstyrkt, att vid vattenfallsstyrelsens kanslibyrå skulle finnas två ordinarie sekreterare, den ene i lönegrad A 26 och den andre i lönegrad A 24, såsom föreståndare för var sin avdelning inom byrån. Den förstnämnde sekreteraren skulle därjämte vara byråchefens närmaste man och ställföreträdare. Beträffande arbetsfördelningen mellan avdelningarna hade de sakkunniga uttalat, att densamma syntes, liksom i andra liknande fall, få ske efter erfarenhet om vad som vore praktiskt och givetvis även bliva beroende av vederbörande tjänstnehavares personliga kvalifikationer.

För den ene av dessa sekreterare, anför styrelsen, borde disponeras den vid kameralbyrån nu befintliga sekreterarebefattningen i 24 lönegraden. Vattenfallsstyrelsen hemställer att för tillgodoseende av behovet av den andra

Departements-
chefen.

befattningen en ordinarie sekreterarebefattning i 26 lönegraden med placering vid kanslibyrån måtte inrättas.

Förevarande förslag har icke givit *lönenämnden* anledning till särskild erinran.

Departements-
chefen.

Ifrågavarande sekreterarebefattning i 26 lönegraden ingår i organisationsplanen och torde böra inrättas från och med den 1 juli 1939. Jag tillstyrker alltså, att en sådan sekreterarebefattning nyinrättas.

Inrättande av en förste revisorsbefattning i 24 lönegraden. I anslutning till vad jag anfört vid behandlingen av kanslibyråns organisation om inrättandet av en förste revisorsbefattning i 24 lönegraden föreslår jag, att en sådan befattning inrättas från och med den 1 juli 1939.

Vattenfallsstyrelsen har hemställt, att inrättandet av nämnda befattning icke måtte föranleda indragning av den enda vid revisionskontoret nu befintliga revisorsbefattningen (21 lönegraden). Denna befattning, säger styrelsen, är fortfarande behövlig på grund av den genom verkets kraftiga utveckling ökade omfattningen av revisionsarbetet samt för att möjliggöra en mera ingående granskning av vissa grupper av räkenskapshandlingar, vilka hittills kunnat granskas endast synnerligen ofullständigt. Styrelsen framhåller därjämte, att före år 1930 vid revisionskontoret funnits två revisorsbefattningar.

Tjänsteförteckningssakkunniga hava i likhet med vattenfallsstyrelsen funnit skäl föreligga att bibehålla revisorsbefattningen i 21 lönegraden.

Med hänsyn till vad styrelsen anfört vill icke heller jag motsätta mig, att den nuvarande revisorsbefattningen i 21 lönegraden bibehålles.

En ny sekreterarebefattning i 24 lönegraden. Vattenfallsstyrelsen erinrar vidare om att enligt de sakkunnigas förslag vid vattenfallsstyrelsens förrådskontor skulle finnas en ordinarie sekreterare i 24 lönegraden. Denne befattningshavare skulle ha till uppgift att, med biträde av underordnad personal, handlägga upphandlingsärenden, transportfrågor beträffande större kvantiteter förrådsmateriel och administrativa ärenden rörande förrådsväsendet. Även beträffande de upphandlingsärenden, som ankomma på byråingenjören vid förrådskontoret, läser sekreteraren få ombesörja den formella behandlingen.

I samband med inrättandet av ifrågavarande sekreterarebefattning, varom vattenfallsstyrelsen nu hemställer, kan enligt styrelsen den vid förrådskontoret befintliga förste kontrollörsbefattningen indragas.

Förevarande förslag har icke givit *lönenämnden* anledning till särskild erinran.

Departements-
chefen.

Då ifrågavarande sekreterarebefattning är erforderlig enligt planen för den nya förrådsorganisationen vid statens vattenfallsverk, tillstyrker jag att den-

samma nu inrättas. Därvid kan antalet förste kontrollörsbefattningar minskas med en.

En ny förste kontrollörsbefattning. I skrivelse den 12 november 1937 hemställde vattenfallsstyrelsen om inrättande av en förste kontrollörsbefattning (22 lönegraden) för uppflyttning av den i kontrollörsgrad (21 lönegraden) placerade föreståndaren för kamerala avdelningen vid Trollhätte kraftverks huvudkontor. Föredragande departementschefen (proposition nr 141 till 1938 års riksdag) fann emellertid den ifrågasatta uppflyttningen böra anstå i avvaktan å pågående avlöningsrevision. Vattenfallsstyrelsen har nu återkommit till denna fråga.

I sin förenämnda skrivelse anförde *vattenfallsstyrelsen*:

Vid envar av de lokala kraftverksförvaltningarna finnes en kontrollör såsom föreståndare för den kamerala avdelningen av vederbörande lokalförvaltnings huvudkontor. Ifrågasvarande kontrollörsbefattningar äro hänfödda till 21:a lönegraden utom vid Västerås kraftverk, där kontrollörsbefattningen är placerad i 20:e lönegraden.

I skrivelse den 23 december 1932 har vattenfallsstyrelsen framhållit, att de lokala kraftverksförvaltningarna äro sinsemellan olika stora, väsentligen beroende på olikheter i såväl energiproduktionens som energidistributionens art och omfattning, samt närmare utvecklat hurusom det, både på grund därav och med hänsyn till andra särskilda omständigheter, icke befunnits vare sig lämpligt eller möjligt att genomföra en fullt likformig arbetsfördelning med avseende å de kamerala avdelningarna vid de olika kraftverken.

I nämnda skrivelse framhöll styrelsen vidare, att Motala kraftverk och Norrländska kraftverken visserligen vore mindre än Trollhätte och Älvkarleby kraftverk med avseende å förvaltningens storlek och affärsrörelsens omfattning, men att å andra sidan de båda förstnämnda kraftverkens kamerala avdelningar hade en mera mångsidig verksamhet än de kamerala avdelningarna vid de båda sistnämnda kraftverken, varför kontrollörsbefattningarna vid Motala kraftverk och Norrländska kraftverken vore fullt ut lika krävande som motsvarande befattningar vid Trollhätte och Älvkarleby kraftverk.

Den sålunda år 1932 anställda jämförelsen, fortsatte styrelsen, hölle emellertid icke längre streck vad Trollhätte kraftverk beträffade, utan det föreläge numera vissa omständigheter, på grund av vilka kontrollörsbefattningen vid Trollhätte kraftverk måste anses vara avgjort mera krävande än motsvarande befattningar vid alla de övriga kraftverken och därför förtjänt av en högre tjänsteställning. Härom anförde styrelsen vidare:

Till belysande härav gör vattenfallsstyrelsen i det följande vissa jämförelser mellan arbetsuppgifterna för de kamerala avdelningarna vid Trollhätte kraftverk och vid det därefter i storleksordning kommande kraftverket, Älvkarleby kraftverk.

Härvid bör till en början framhållas, att Trollhätte kraftverk har en större produktionsapparat samt följaktligen vidlyftigare räkenskaper och större antal personal än Älvkarleby kraftverk. Detta förhållande, som under tiden efter år 1925 blivit allt starkare markerat, torde visserligen knappast i och för sig kunna motivera en åtskillnad i tjänsteställning mellan motsvarande kontrollörer, men härtill bör dock tagas hänsyn i samband med nedan angivna ökningar i arbetsuppgifterna för kontrollören vid Trollhätte kraftverk.

Vid Trollhätte kraftverk har förrådet tidigare sorterat direkt under direktörsassistenten. I samband därmed, att kontrollörstjänsten vid Trollhätte kraftverk under år 1936 erhållit ny innehavare, har vattenfallsstyrelsen ansett det vara riktigt att under nämnda kraftverks kamerala avdelning inordna även kraftverkets förrådsförvaltning och, i viss utsträckning, dess upphandlingsväsende. Denna organisation överensstämmer med vad som tillämpats vid de övriga kraftverken utom Västerås kraftverk, där det för alla kraftverken gemensamma centralförrådet utgör en fristående avdelning. Med avseende å storleksordningen kommer Trollhätte kraftverks förråd närmast efter nämnda centralförråd, under det att Älvkarleby kraftverk har endast obetydlig förrådsrörelse, beroende på att centralförrådet i Västerås jämväl fungerar såsom lokalförråd för sistnämnda kraftverk.

I början av år 1937 har vid Trollhätte kraftverk tillkommit en ny verkstad med utvidgad verksamhet. Denna omständighet har medfört en ökning av bokföringsarbetet vid kraftverkets kamerala avdelning. Älvkarleby kraftverk har däremot ingen dylik verkstadsrörelse, bl. a. på grund av närheten till Västerås kraftverks verkstad.

Ehuru Trollhätte kraftverk, i enlighet med vad ovan anförts, har större kraftproduktion än Älvkarleby kraftverk, äro däremot nämnda båda kraftverk ungefärligen jämställda i fråga om kraftdistributionen. Detta sammanhänger därmed, att Älvkarleby kraftverk för sin distribution erhåller tillskottskraft dels från Trollhätte kraftverk, dels ock från ångkraftstationen i Västerås.

För åskådliggörande av det kamerala arbetets omfattning vid Trollhätte och Älvkarleby kraftverk meddelar styrelsen följande jämförande data rörande nämnda båda kraftverk:

	Å r 1936	
	Trollhätte kraftverk	Älvkarleby kraftverk
I medeltal disponerat kapital.....	kr 120,103,624	50,981,318
Kraftavgifter, som debiterats abonnenter	» 11,622,827	11,066,033
» från andra kraftverk	» + 4,342,241	+ 451,032
» till » » m. m.	» - 1,001,874	- 2,990,334
Inkomst av kraftavgifter.....	» 14,963,194	8,526,731
Hyres- och arrendeinkomster.....	» 54,785	36,658
Driftkostnader (utom avsättning till förnyelsefond och andel i central administration)	» 3,432,916	1,860,534
Kostnader för av kraftverket handhavda nyan- läggnings- och förnyelsearbeten (utom andel i central administration).....	» 1,490,724	585,171
Förrådets omsättning (ing. och utg. poster)	» 2,033,257	109,251
Antal förrådskonton	st. 2,931	350
» reskontrakonton.....	» 947	560
» kassaverifikationer.....	» 10,271	8,874
» journalverifikationer	» 1,661	1,946
Totalt antal verifikationer	» 11,932	10,820
	Den 15 oktober 1937	
Antal tjänstemän	st. 194	156
» arbetare	» 316	137
Totalt antal personal	» 510	293
Antal tjänstebostäder	» 155	52

I anslutning härtill anförde styrelsen vidare:

De arbetsuppgifter, som åligga Trollhätte kraftverks kamerala avdelning, för vilken ifrågavarande kontrollör är föreståndare, äro i huvudsak följande: personalärenden och personalbokföring; vice värdskap för tjänstebostäder; upprättande eller granskning av avlöningslistor och reseräkningar samt granskning av övriga utbetalningshandlingar; fakturering av andra fordringar än för energiavgifter samt indrivning av fordringar i allmänhet; räkenskapsbokföring samt beräkningar för driftkostnadsstater och årsbokslut; förrådsförvaltning med tillhörande bokföring samt upphandlingsärenden; registratorsgöromål och maskinskrivning för hela huvudkontoret.

Under kontrollören vid Trollhätte kraftverk sorterar direkt nedan angivet antal tjänstemän:

personalkontoret, som jämväl handhar granskningen av utbetalningshandlingar i allmänhet	4
bokföringskontoret	4
förrådet	9
registratur, skrivkontor och vaktpersonal	7
	Summa 24.

Härtill kommer ett varierande antal förrådsarbetare.

Därjämte har kontrollören att utöva viss tillsyn över det kamerala arbete, som utföres vid kraftverkets verkstads kontor och tre distriktskontor.

Lönenämnden anförde i utlåtande den 7 december 1937, att nämnden funne den föreslagna uppflyttningen tillfyllest motiverad och sålunda icke hade något att erinra mot det föreliggande förslaget.

I sin nu förevarande skrivelse anför *vattenfallsstyrelsen*, efter att hava erinrat om vad sålunda förekommit, att styrelsen, då avlöningsrevisionen kunde förväntas bliva slutförd vid 1939 års riksdag och då det syntes styrelsen angeläget, att ifrågavarande kontrollör, som år 1936 förflyttats till Trollhätte kraftverk från kontrollörsbefattning i samma lönegrad vid annat kraftverk, med det snaraste på förslaget sätt erhöle kompensation för den ökade arbetsbörda, som därigenom pålagts honom, nu ville återkomma med hemställan om höjning av förevarande befattning på sätt tidigare föreslagits.

Vattenfallsstyrelsen har vidare i sin skrivelse, under erinran om att en förste kontrollörsbefattning skulle indragas i samband med inrättandet av den förut behandlade sekreterarebefattningen i 24 lönegraden å förrådskontoret, anmält att ytterligare en förste kontrollörsbefattning kunde indragas. I samband med överflyttning av den nuvarande kamrersbefattningen å kameralbyrå till kommersiella byrå och fördelning av denne kamrers arbetsuppgifter mellan honom och vissa andra tjänstemän skulle nämligen kamrern övertaga de åligganden, som nu äro förenade med ifrågavarande å kameralbyrå placerade förste kontrollörsbefattning. Antalet förste kontrollörsbefattningar skulle sålunda minskas med två samt, vid bifall till styrelsens förevarande förslag, ökas med en eller alltså undergå en nettominskning med en.

Lönenämnden har i sitt utlåtande icke funnit vattenfallsstyrelsens förslag föranleda till särskild erinran.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till vad vattenfallsstyrelsen anfört om de med ifrågavarande kontrollörsbefattning förenade göromålen vill jag icke motsätta mig, att nämnda befattning uppflyttas till förste kontrollörstjänst. På sätt vattenfallsstyrelsen framhållit skall, vid bifall härtill och till vad styrelsen i övrigt härutinnan föreslagit, antalet förste kontrollörsbefattningar minskas med en. Den ledigblivande kontrollörsbefattningen behöver, såsom av det följande närmare framgår, disponeras för annat ändamål.

En ny kontrollörsbefattning. Enligt organisationsplanen skulle vid förrådskontoret finnas en ordinarie kontrollör i 21 lönegraden med uppgift att inspektera de lokala förråden med avseende å deras skötsel och kontrollera deras bokföring. Ifrågavarande kontrollör skulle även bereda ärenden angående förrådsbokföringens anordnande m. m.

Vattenfallsstyrelsen hemställer om inrättande av ifrågavarande kontrollörsbefattning.

Förevarande förslag har icke givit *lönenämnden* anledning till särskild erinran.

Departements-
chefen.

Då ifrågavarande kontrollörsbefattning ingår i organisationsplanen, tillstyrker jag inrättande av densamma. När för detta ändamål kan disponeras den vid Trollhätte kraftverksförvaltning ledigblivna befattningen, skulle vid bifall till mitt förslag antalet kontrollörsbefattningar förbliva oförändrat.

Sammanställning av departementschefens förslag beträffande befattningar vid statens vattenfallsverk.

Lönegrad	Befattning	Nuvarande antal	Föreslagen		Blivande antal
			ökning	minskning	
C 13	Överdirektör och souschef	—	1	—	1
C 11	Kraftverksdirektör.....	—	2	—	2
C 10	Överingenjör	1	1	—	2
C 9	Kraftverksdirektör.....	—	2	—	2
Arvode m. m.	Överdirektör	1	—	1	—
»	Kraftverksdirektör.....	4	—	4	—
C 7	Driftdirektör	—	1	—	1
Arvode	Driftdirektör	1	—	1	—
C 5	Förrådsdirektör	—	1	—	1
C 5	Kanaldirektör	—	1	—	1
A 30	Byråchef	3	1	1	3
A 30	Förste byrådirektör	3	—	2	1
A 29	Kanaldirektör	1	—	1	—
A 28	Byrådirektör	3	—	2	1
A 28	Driftchef	4	—	1	3
A 27	Förste byråingenjör	10	1	—	11
A 27	Förste driftsingenjör	2	2	—	4
A 27	Förste sekreterare	1	1	—	2
A 26	Byråingenjör	8	2	—	10
A 26	Driftsingenjör	2	—	1	1
A 26	Sekreterare	2	1	—	3
A 24	Förste revisor	—	1	—	1
A 24	Sekreterare	1	1	—	2
A 22	Förste kontrollör	2	1	2	1
A 21	Kontrollör	5	1	1	5

Övergångsanordningar m. m. Departementschefens hemställan.

Såsom av den i det föregående lämnade redogörelsen framgår, skola vissa befattningar vid bifall till mina förslag antingen helt utgå ur organisationen, medan andra skola förändras i avseende å löneställning. Det torde vara att förutse, att en eller annan befattning därvid kan behöva överföras till övergångsstat. Lämpligast synes vara, att Kungl. Maj:t på vanligt sätt utverkar riksdagens bemyndigande att meddela de övergångsbestämmelser, som må erfordras för genomförande av förberörda förslag.

I anslutning till stadgandet i 1 § 1 mom. civila avlöningsreglementet torde beträffande ordinarie befattningar vid statens vattenfallsverk över 20 lönegraden fullständig personalförteckning i detta sammanhang få föreläggas riksdagen för godkännande. Jag vill här erinra om att jag i samband med anmälan av frågor om ändring i löneställning och antal beträffande befattningar vid de andra kommunikationsverken jämväl föreslagit beslut om arvoden och antal beträffande ledamöter av vattenfallsstyrelsen och överrevisorer.

Under åberopande av det anförda hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1:o) besluta, att civila avlöningsreglementet skall äga tillämpning å kraftverksdirektör vid statens vattenfallsverk;

2:o) godkänna följande personalförteckning för statens vattenfallsverk, att gälla tills vidare från och med den 1 juli 1939:

Personalförteckning för statens vattenfallsverk.

Tjänstemän å ordinarie stat.

Befattning.	Lönegrad.
1 generaldirektör	C 16
1 överdirektör och souschef	C 13
2 kraftverksdirektörer	C 11
2 överingenjörer	C 10
2 kraftverksdirektörer	C 9
1 driftdirektör	C 7
1 förrådsdirektör	C 5
1 kanaldirektör	C 5
3 byråchefer	A 30
1 förste byrådirektör	A 30
1 byrådirektör	A 28
3 driftchefer	A 28
4 direktörsassistenter vid kraftverk	A 27
7 distriktsingenjörer	A 27
11 förste byråingenjörer	A 27
4 förste driftsingenjörer	A 27
2 förste sekreterare	A 27
10 byråingenjörer	A 26
1 direktörsassistent vid kanalverk	A 26
1 driftsingenjör	A 26
3 sekreterare	A 26
1 förste revisor	A 24
1 kamrer	A 24
2 sekreterare	A 24
1 förste kontrollör	A 22
5 ingenjörer	A 22

Befattning.	Lönegrad.
1 förrådsförvaltare	A 21
2 förste kassörer	A 21
2 kanalinspektorer av klass 1	A 21
5 kontrollörer	A 21
4 notarier	A 21
1 revisor	A 21;

3:o) förklara, att befattningarna såsom överdirektör och souschef, förrådsdirektör samt kanaldirektör skola tillsättas medelst förordnande på viss tid;

4:o) medgiva, att till kraftverksdirektörerna N. E. Sylwan vid Trollhätte kraftverk och O. L. G. Harder vid Älvkarleby kraftverk må från och med den 1 juli 1939, så länge de under nu löpande förordnandeperiod innehava sina befattningar, utgå personligt lönetillägg med belopp, som erfordras för att deras bruttoavlöning skall uppgå till 21,000 kronor respektive 20,000 kronor för år räknat; samt

5:o) bemyndiga Kungl. Maj:t att utfärda de övergångsbestämmelser, som vid genomförande av förberörda förslag må erfordras.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar skall avlåtas till riksdagen.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

Innehållsförteckning.

	Sid.
Inledning	1
Vattenfallsstyrelsens organisation	2
Vattenfallsstyrelsens organisationsförslag	8
Behov av omorganisation s. 8. Huvuddragen av vattenfallsstyrelsens organisationsförslag s. 10.	
De sakkunnigas förslag	11
Huvuddragen av organisationsförslaget s. 11. Departementschefen s. 13. Inrättande av befattningen överdirektör och souschef s. 14. Departementschefen s. 24. De byggnadstekniska byråerna s. 25. Vattenbyggnadstekniska byrån s. 28. Departementschefen s. 29. Elektrobyggnadsbyrån s. 30. Departementschefen s. 32. Driftbyrån s. 33. Departementschefen s. 36. Juridiska byrån s. 37. Departementschefen s. 40. Kanslibyrån s. 40. Departementschefen s. 43. Kommersiella byrån s. 44. Departementschefen s. 50. Förrådsorganisationen s. 50. Departementschefen s. 55. Kanal- och fastighetsförvaltningen s. 56. Departementschefen s. 58.	
Sammanfattning av departementschefens förslag till omorganisation	59
Förändring i löneställning och antal beträffande vissa befattningar vid statens vattenfallsverk	59
Befattningarna såsom kraftverksdirektör s. 60. En ny förste byråingenjörsbefattning s. 64. Två nya förste driftsingenjörsbefattningar s. 64. En ny förste sekreterarebefattning s. 65. Två nya byråingenjörsbefattningar s. 65. En ny sekreterarebefattning i 26 lönegraden s. 67. Inrättande av en förste revisorsbefattning i 24 lönegraden s. 68. En ny sekreterarebefattning i 24 lönegraden s. 68. En ny förste kontrollörsbefattning s. 69. En ny kontrollörsbefattning s. 72.	
Sammanställning av departementschefens förslag beträffande befattningar vid statens vattenfallsverk	73
Övergångsanordningar m. m. Departementschefens hemställan	73